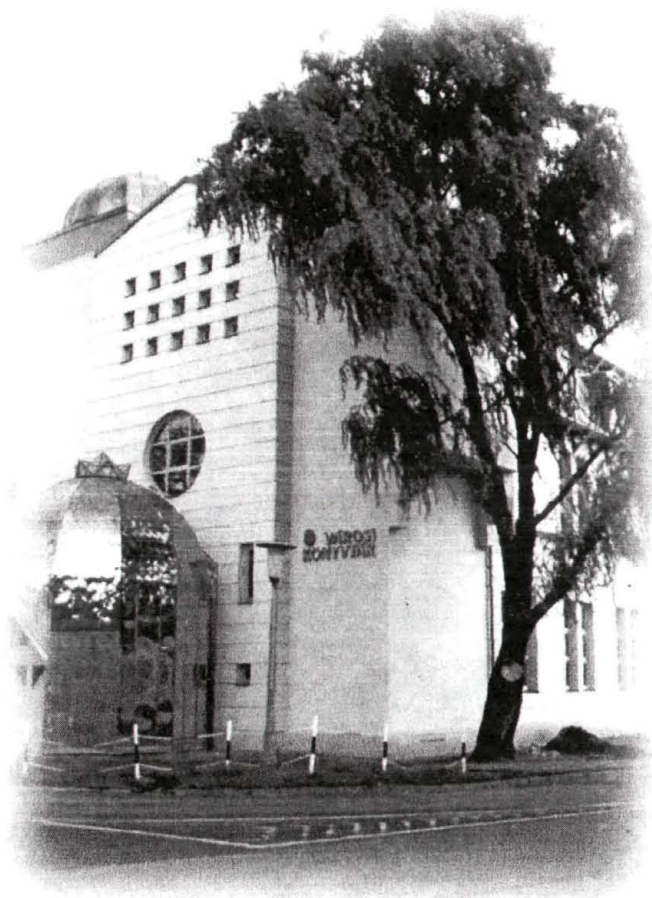

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

VÁROSI KÖNYVTÁR ÉS INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Jászberény

5100 Jászberény, Bercsényi u. 1.

Fiókkönyvtár:

5152 Portelek, Fő út 20.

Nyitva tartás: hétfő, péntek: 11–16 óra

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

15. évfolyam 12. szám

2006. december

Tartalom

Könyvtárpolitika

A helyismereti munka aktuális kérdései 3

Fehér Miklós: Mi újság a gyermekkönyvtárakkal? Avagy kezdjünk szembenézni a tükörrel őszintén, önámítás nélkül 6

Műhelykérdések

Hock Zsuzsanna: Iskolai könyvtár – híd a családok és az olvasás felé 12

Mezey László Miklós: Az évkönyv haszna és a titok nyitja 16

Ásványi Ilona: Szakfelügyeleti vizsgálatok. A magyarországi egyházi és felekezeti könyvtárak szakfelügyelete 2006-ban 22

Beke Gabriella: Egészségügyi szakkönyvtár felhasználói szemmel 29

História

Borbé Levente: A csíksomlyói Márton Áron Gimnázium könyvtára 35

Memento

Droppáné Debreczeni Éva: Száz éve nyitott meg az Országos Paedagógiai Könyvtár 41

Perszonália

Papp István 75 éves 49

Könyv

Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) 53

Tóth Andrea: Libraries and librarianship in Hungary 2006 57

Büky László: Szentendre iskolái 59

From the contents

Current issues of local work (3);

Miklós Fehér: What is the news about childrens's libraries? (6)

Cikkeink szerzői

Ásványi Ilona, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár munkatársa, az Egyházi Könyvtárak Egyesületének elnöke; *Beke Gabriella*, a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtárának vezetője; *Borbé Levente*, a esíksomlyói Márton Áron Gimnázium könyvtárosa; *Büky László*, a Szegedi Tudományegyetem oktatója; *Droppáné Debreczeni Éva*, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum munkatársa; *Fehér Miklós*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Hock Zsuzsanna*, a Fővárosi Pedagógiai Intézet szaktanácsadója; *Tóth Andrea*, a Könyvtári Intézet munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyéri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós és Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;
Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Bartos Éva**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5.7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta az
Oktatási és Kulturális Minisztérium
Nemzeti Kulturális Alap

OKM

nka

Nemzeti Kulturális Alap

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4440 forint. Egy szám ára 370 forint
HU-ISSN 1216-6804

A helyismereti munka aktuális kérdései

A fenti címmel rendezett konferenciát idén november 10–11-én a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete Jászberényben, a Városi Könyvtár és Információs Központ épületében. A feltűnően szép épület csaknem pontosan a konferencia előtt egy évvel, 2005. november 18-án nyitotta meg kapuit; a konferenciának volt tehát bizonyos jubileumi hangulata is. Jóllehet – amint majd arra a későbbiekben még kitérünk – a résztvevők igen alaposan megismerkedhettek mind az új/felújított épületben működő könyvtárral, mind annak országosan is kiemelkedő jelentőségű helyismereti munkájával, a konferencia korántsem lokális jellegű, kiváltképp nem lokális jelentőségű volt.

Köztudott immár (a 3K mindent megtett ennek érdekében), hogy a legifjabb MKE szekció, a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete gyakran és nagy súllyal rendez összejöveteleket, konferenciákat, szakmai megbeszéléseket. Minden oka megvan erre az aktivitásra. Hiszen van mit behoznia: a „klasszikus” könyvtári diszciplínákhoz, szakterületekhez képest későn és igen kemény nézeteltérések, viták során alakult csak önálló szakterületté, méghozzá olyanná, amelynek „helye” is csak lassanként vált egyértelművé. (Tudjuk, igen sokáig csak a megyei könyvtárakban lehetett „hivatalosan” helye a helyismereti gyűjteményeknek; még a nagyobb városi könyvtárak is csak „önszorgalomból”, mintegy luxusként foglalkoztak, foglalkozhattak ilyesmivel. Hogy azután mára miként alakult ki a helyismereti munka „tere”, itt nem szükséges fejtegetni, mert köztudott.) Ismert az is, hogy nincs magányosabb könyvtári szakember, mint a helyismerettel foglalkozó. Hiszen amíg minden társa ugyanazt és ugyanúgy műveli, legyen szó akár állományalakításról, olvasószolgálatról, feldolgozásról, tájékoztatásról, addig a helyismereti munkatárs egyedi-egyszeri anyagokkal dolgozik, ha persze módszertanilag talán azonos vagy hasonló módon is. Szükség, más diszciplínáknál nagyobb szükség van hát arra, hogy e szakterület munkásai, képviselői összejöjjenek, megbeszéljék, megvitassák közös vagy éppen nagyon is eltérő dolgaikat, áttekintsék feladataikat, egyeztessék stratégiáikat és taktikáikat, közös szempontrendszereket dolgozzanak ki, együttes javaslatokat tegyenek stb. Igen sokáig volt tervbe véve egy helyismereti kézikönyv összeállítása, ilyen azonban máig sem készült, ám éppen a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete éves konferenciáinak rendre kiadott kötetei együttesen idestova valami kézikönyvre kezdenek hasonlítani, kézikönyvvé kezdenek összeállni. Ezúttal azonban másról volt szó. Nem arról, hogy meghatározott témában vagy témákban szót értsenek egymással a helyismereti könyvtárosok, hanem arról, hogy meghallgassanak és megvitassanak két alapvető fontosságú expozét, méghozzá olyanok előadásában, akik az adott területek leginkább felelős vezetői, képviselői. A szervezők, élükön a Szervezet elnökével, *Takáts Bélával* az Oktatási és Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztályának vezetőjét, *Skaliczki Judit* főosztályvezető asszonyt,

illetve *Bartos Évát*, a Könyvtári Intézet igazgatóját kérték fel arra, hogy a helyismereti munka ma legfontosabb két kérdéséről szóljanak, jelesen arról, mi a helye, mi a szerepe – a könyvtárügy egészében, stratégiai terveiben – a helyismereti könyvtári munkának, illetve, hogy hogyan, miként áll a helyismereti munkatársak képzésének ügye.

Mindkét kérdés igen sokszálú, igen bonyolult problematikát takar, valóban kardinális jelentőségű volt, hogy épp e két kérdéskör került ezúttal a középpontba. Skaliczki Judit előadása (*Stratégia, minőségbiztosítás, helyismeret*) már felütésében igen sokat adott a nagyszámú hallgatóságnak. A főosztályvezető-helyettes asszony azzal indított, hogy a helyismeret ma egészen kiemelt fontosságú terület. Sokkal fontosabb, mint azt általában képzelik, de sokkal fontosabb annál is, mint amilyen akárcsak öt esztendeje is volt. Miért? Elsősorban azért, mert az Európai Unió tagjai vagyunk, és ez a kultúrával kapcsolatos alapvető kérdéseket vet fel. Sokan hiszik azt, még többen félnek attól, hogy a nemzeti, a helyi kultúrák, kulturális tradíciók „feloldódnak”, megszűnnek a nagy egészben, a globalizáció egysegősítő hatásait az EU-tagság felerősíti, nyomatékostja. Éppen ellenkezőleg – mondotta az előadó. Az Európai Unióban a hangsúly arra esik, hogy a saját, semmi mással fel nem cserélhető egyediségek, természetesen kulturális egyediségek gazdagíthatják csak az uniót. Az önazonosságot nemcsak megőrizni szükséges, de azt kiemelten is kell kezelni. Ennek kapcsán arról is szólt Skaliczki Judit, hogy a könyvtárak általában igen hasonlóan egymásra. Ez természetes és szükségszerű is, ám minden könyvtárban van valami felcserélhetetlenül egyedi, egyszeri, egészen sajátos is, és ez éppen a helyismeret. Egység a különbözőségben – foglalta össze mintegy aforisztikusan ezt a tézist Skaliczki Judit, utalva arra is, hogy a maastrichti szerződés (1992) 151. cikkelye épp a kulturális örökség védelméről rendelkezik. Nos, ennek a kulturális örökségnek súlyponti, fölötte fontos „estközei”, helyszínei a helyismereti gyűjtemények. Arról van tehát szó, hogy a helyismereti munkának kialakultak, érvényesek az európai és a hazai keretei, feltételrendszere. Az európai keretek – túl az említett maastrichti szerződés megfelelő passzusain – le vannak fektetve a 2001-ben született Lundi alapelvekben is. Arról van szó, hogy épp a kulturális, nemzeti örökségeket kell kinek-kinek hozzáférhetővé, elérhetővé tennie az egész európai közösség számára. Nemcsak megőrzésről van tehát szó, hanem közzétételről, mindenki számára való elérhetőségről, nem egy passzív rezisztenciáról, hanem aktív szolgáltatásról. Ennek módja pedig a digitalizálás. A helyi, lokális, nemzeti kulturális örökség csak digitalizálva juthat el a nagyobb, európai közösséghez.

A hallgatóság feszült figyelemmel követte Skaliczki Judit előadását, hisz ezúttal valóban hűsbavágó dolgokról volt szó, egy egész szakma, természetesen a helyismereti könyvtári munka alapkérdéseiről. Miután a kereteket, a feltételrendszert felvázolta, az előadó a konkrét tennivalókat is sorra vette. A legfontosabb, mondotta, hogy el kell készíteni az adott gyűjtemények stratégiai terveit, meg kell határozni a minőségirányítási elveket. Egészen természetes, hogy alkalmazni kell az Európai Norma (EN) minőségi előírásait. A konkrét feladatok meghatározásának szerves részei a jövőkép kialakítása, meghatározása, valamint a küldetésnyilatkozat megfogalmazása. Ennek kapcsán esett szó az előadásban arról is, hogy meg kell ismerkedniük a felelősöknek, a helyismeret munkásainak a kompetencia könyvtári ajánlásaival is.

A fentiekben adott – az itt lehetségesnél sokkal részletesebben kifejtett – gondolatok persze nem maradtak a levegőben. Az előadó szólt arról is, hogy a feladatok teljesítése érdekében milyen még konkrétabb lépésekre van szükség, a pályázatok útján biztosított forrásokon keresztül a Minőségirányítási Tanácsok megalakításán át el akár a SWOT-analízisekig stb.

Nem szükséges mondanom, hogy Skaliczki Judit előadásának elsöprő sikere volt. Hiszen azt hallhattuk a legilletékesebbtől, amiben mi magunk mindenkor bízunk, amiben mindenkor hittünk, de amelynek bizonyosságáról – a legközvetlenebbül érintettek lévén – mégsem lehattunk abszolút meggyőződve: a helyismereti munka hasonlíthatatlan fontosságáról van szó. Ehhez képest, ha nem is csalódást, de mindenesetre lehangolódást okozott Bartos Éva expozéja. Azért, mert a Könyvtári Intézet igazgatóasszonya nem mondhatott mást, mint amit mondott: azt, hogy nincs és a közeljövőben sem várható speciális helytörténeti, helyismereti könyvtári képzés. Bartos Éva nem kevésbé hangsúlyozta a helyismereti munka fontosságát, mint Skaliczki Judit, érvei, megfontolásai is maximálisan kvadráltak a főosztályvezető-helyettes asszonyéival, ám – mindennek ellenére, a helyzet paradoxon voltára is utalva – le kellett szögeznie: 1994 óta minden speciális képzés a felsőoktatásé, és a felsőoktatásban jelenleg sincs helyismereti képzés önálló diszciplínaként. A bolognai rendszer alapján létrejött BA-kurzusok, BA-speciálisok keretében legfeljebb a különgyűjtemények csoportjába lenne illeszthető a helyismeret tudásanyag, ám – mindannyian tudjuk – mondotta Bartos Éva – a helyismeret sokkal több, és – részben – egészen más is, mint egyszerűen „különgyűjtemény”. Az előadás egyetlen vigasztaló, némi távlatot nyitó passzusa az volt, amikor az előadó arról szólt, hogy nézete szerint legalább 120 óras, akkreditált programra lenne szükség. Ennek eléréséhez azonban egyelőre nincs esély. Az mindenesetre látszott az előadásból, hogy itt súlyos problémáról van szó, és ez egyúttal azt is jelenti, hogy a megoldáson a Könyvtári Intézet „töri a fejét”, éppen nem tekinti a kérdést megoldottnak, sőt, annak fontosságával, megoldandóságával nagyon is tisztában van. Az előadáshoz többen is hozzászóltak, no, nem megoldást kínálva az egyelőre megoldhatatlanra, hanem azt jelezve, hogy alapvető szükség a helyismereti képzés megoldása. *Gáncsné Nagy Erzsébet* igen szellemesen exponált: mi még – mondotta – a nagy öregektől tanultunk, de hovatovább mi leszünk a „nagy?” öregek. A következő helyismereti generációk is autodidakták kell hogy legyenek?

A két főelőadás teremtette meg azt a keretet, amelyben azután a konferencia további programja zajlott. Ezúttal természetesen már a matter of fact kérdések álltak a középpontban, a gyakorlat problémái és a gyakorlati munka módzatai, nem egyszer olyanok, amelyek átvehető, másutt is kipróbálható, bevezetendő. A konferenciának ez a része már olyan volt, mint általában a helyismereti összejöveteleké: egymást „ezer év óta” ismerők, egymás problémáival tisztában lévők exponálták elképzeléseiket, mutatták be gyakorlatukat, szóltak újításaikról, tettek fel kérdéseket egymásnak, válaszoltak egymásnak, szóval a megszokott – és igen magas színvonalú – műhelymunka folyt. *Gáncsné Nagy Erzsébet* a helyismereti munka kérdőíves felmérésének lehetőségeiről, *Kármán László* a JaDox elektronikus könyvtári rendszer használatáról, *Vincze Andrea* ugyane rendszer bevezetésének – használatának békéscsabai eredményeiről, *Sándor Tibor* az aprónyomtatványok és fényképek digitalizálásának gyakorlatáról szólt. Minden előadás igen gazdagon és sokoldalúan illusztráltatott is, az előadók mindenkor nagyon konkrétak és gyakorlatiasak

voltak, expozeikat – természetesen – nem méltatni és ismertetni szükséges, hanem az adott helyeken, a megfelelő módosítások és adaptálások után hasznosítani. A jelenlévők – jószerivel az egész helyismereti szakma – tudták és tudják ezt. Nemcsak a gondos jegyzetelés tanúskodott erről, hanem a kérdések és viszontválaszok, a tudakozódások és ellenvetések gazdag szövéssű anyaga is, mindegyik menet közben is, külön fórumon is bőségesen nyílt mód és alkalom.

Két előadást szükséges azonban mindenképp kiemelni. Hál' istennek mindkettőt közölhetjük a 3K következő számaiban. Az egyik Takáts Béláé, amely az *Aprónyomatványok teljes szöveges keresésének megvalósítása könnyen, gyorsan* cím alatt hangzott el, és amelynek szellemességével csak kétségtelennek látszó hasznossága vetekedhetett. A másik a Városi Könyvtár igazgatóhelyettesének a jászberényi helyismereti munkát bemutató előadása volt, és amelynek azok is szívből tapsolhattak, akik – talán – nem éppen a digitalizálás elkötelezett hívei, hanem igen hangsúlyosan képviselik a hagyományosabb helyismereti munkálkodás – a digitalizálást persze egyáltalán nem kizáró – tradícióit. Mondanom sem kell, hogy ez utóbbi előadás legszebb „illusztrációja” természetesen maga a jászberényi helyismereti gyűjtemény volt, amelyet ki-ki igen alaposan szemrevételelezhetett.

A jászberényi konferencia jelentősége aligha eltúlozható. Kivált Skaliczki Judit expozéja nyújtott hosszú távon érvényes útvalót, de persze a szakma sokáig fogja hasznosítani az előadások közvetítette gazdag gyakorlati ismeretanyagot is. Végül, de egyáltalán nem utolsó sorban, megint növekedett és erősödött a helyismereti könyvtárosok kicsiny, de annál intranzigensebb közössége, amiben persze orosz-lánrész jutott a házigazdáknak, akik mindent megtettek, hogy a résztvevők valóban és minden szempontból otthon érezhessék magukat, és egyetlen gondjuk csak az legyen, amiről az egész rendezvény „szólt”: szakmánk alapkérdései. (VK)

Mi újság a gyermekkönyvtárakkal? Avagy kezdjük szembenézni a tükörrel őszintén, önámítás nélkül

Ó, az ártatlan. Éppen csak totyogni tud, de inkább mászik. Abban biztosabb. Miközben fogalma sincs arról, hogy mi a világ, hogy van munka a világon és pénz, és mindennek ára van. És vannak dolgok, amelyek nyereségesek és vannak, amik nem. És hogy a kultúra éppen a »nem oldalán áll«. De azt sem tudja, hogy a nagypapja könyvtáros. Nem tud minderről semmit. Néhány nap múlva lesz egy esztendő. Csak ül édesanyja ölében, és ámuló-bámuló szemmel nyitogatja az első születésnapra tőlünk kapott Micimackót. Azt a könyvet, ami elvileg három év alatt nem is ajánlott, hiszen ez egy háromdimenziós kiadás. Mozgatható figurákkal. Mese. Csodavilág. Szereti. És boldog.

A gyermek olvasóvá nevelése az Ő esetében megkezdődött, sőt jó úton jár. Naponta hangzanak el rigmusok, dalocskák. Naponta – amikor ölebe kerül a gyer-

mek – ölbe kerülnek a könyvek is, a nézegethető, forgatható színes kedveskék, amiknek örülni lehet, amikből kifejthetők a képek, a figurák, a történetek. Újra és újra. A gyermek így tanul. Biztonságot nyújtó környezetben, ismétléssel. Napi menetrend szerint. Mert a rend, a menetrend, a megszokott dolgok ismétlődése a gyermek számára nem csupán azt jelenti, hogy gyakorlás révén módot kap valaminek a biztos elsajátítására. Ennél sokkal többről van szó. A rend, a dolgok ismétlődése magát az embert teremti meg, és nem csupán elsajátítat valamit. A rend teremti az embert. Étekezések, fürdetések, ölelések, mesélések, alvások rendje és a körülölelő tárgyak és személyek biztonsága és rendje. Mindez, vagyis a legkisebb korban alkalmazott rend, a pici korban megismert környezet rendje tölti majd be az akkor már fejlődésnek indult és meglévő embertestbe a tartalmat. A lényegét. Ekkor dől el, mit, hogyan és miként fog a gyermekünk szeretni. Ha a gyermekünknek nem tudunk rendet, rendezett környezetet, rendezett világot nyújtani, akkor gyermekünket a legtöbbitől fosztjuk meg. Gondoljunk csak arra, hova kívánnánk, mit tennénk azzal az emberrel, aki étkezés közben bennünket egy tűvel szurkálna, vagy éppen karikásostorral pattogatna és nem hagyta nyugodtan enni. Ha ez történne, és az elkövetőt nem tudnánk elűzni, akkor az étkezés hamarosan maga válna rettegett, gyűlölt és elutasított dologgá, bármennyire is életfeltételről van szó. Inkább nem ennénk! Nos, a pici gyermek világmegismerése valójában egy sajátos és folyamatos „étkezés”. A látottakat, a hallottakat, az érzett dolgokat ugyanis folyamatosan magába szívja, emésztí, „elfogyasztja”. És az evéshez nyugalom, a nyugalomhoz pedig rend kell.

Jól tudjuk, a gyermek nem kicsi felnőtt. Persze sok mindent jól tudunk. Tudjuk azt is, hogy az időseknek át kell adni a helyet a közlekedési eszközökön, tudjuk, hogy a mozgássérülteknek szükségük lenne az alacsonypadlós buszra a távolsági vonalakon is, és tudjuk, hogy a gyermekkönyvtár az más, mint a felnőttkönyvtár. E tudásunkból fakadóan létrejöttek a gyermekkönyvtárak, amint az egészségügyben a gyermekórházak, merthogy ott is tudják, a gyermek nem tinni felnőtt.

Magyarországon a 0–14 éves gyermekek száma 2005. január elsején 1 579 697 volt.¹ Össznépeségünk ugyanekkor 10 097 549 fő.² Azaz a 0–14 éves korú gyermekek a népesség 15,6 százalékát tették ki. A népesség számára fenntartott települési könyvtárak száma a Könyvtári Intézet honlapján (www.ki.oszk.hu) hozzáférhető Nyilvános könyvtárak adatbázisa alapján a 2006. október 5-ei állapot szerint az alábbi képet mutatja³: községi könyvtár 1564, városi könyvtár 304. A városi könyvtártól külön működő megyei könyvtárakat – összesen kilencet – ide számítva mindösszesen 1877. Ezzel összevetve az ugyanitt szereplő gyermekkönyvtárak száma: 1, azaz egy (!) db.⁴ További két könyvtár esetében a gyermek szó még a névben előfordul. Ez a könyvtárak 0,05–0,16 százaléka (!), szemben a népességátlagos 15,6 százalékkal.

Persze, mondhatjuk és mondom is, hogy a gyermekkönyvtárak száma valójában sokkal több. Így nem is releváns a hivatkozott adatbázisban szereplés száma. Hiszen minden városi könyvtárnak van gyermekrészlege, a községi könyvtárakban is van gyermekpolc, gyermekállomány, azaz a könyvtárak jelentős részében található gyermekek számára fenntartott, működtetett fizikai tér. Ez igaz. El is képzelem ezt a teret, mondjuk, az egészségügyi példával. Nagy kórterem, felnőtt ágyakkal, kórlappal és infúziós állvánnyal, és a kórterem egyik sarkában néhány gyermek. Mert hogy itt ez lenne a gyermekórház.

Sok könyvtárban megfordultam már. A gyermekek számára legtöbb esetben még a székek sem megfelelők. Felnőtt szék, asztal, könyvespolc tölti meg a gyermekkönyvtári részleg terét. Vannak persze részlegek, amelyekben megtalálható a puff, a szőnyeg, a gyermekekhez méretezett könyvvállvány, az alacsony szék és asztal.

Sajnos, azonban ez is kevés. A gyermekkönyvtárat nem berendezése teszi gyermekkönyvtárrá – bár megfelelő berendezés nélkül nem is beszélhetünk erről –, hanem működése. Hasonlással élve: a jégpályát nem a jég teszi jégpályává, bár jég nélkül nem is beszélhetünk róla, hanem a korcsolyacipőt húzó ember. A gyermekkönyvtári berendezés hiánya tehát eleve kizárja azt, hogy gyermekkönyvtárról beszélhessünk, ugyanakkor meglete önmagában nem garantálja, hogy adott helyen valóban gyermekkönyvtár működik. A berendezésnél több kell ugyanis.

A gyermek mindig és mindenből tanul. Számára a nap minden perce egy sajátos, különleges iskola. A délelőtti sulit követő délutáni foci, babázgatás, otthoni segítség, bevásárlás, öltözködés, tisztálkodás, beszélgetés, kérdezősködés éppen úgy a tanulás része, mint a hivatalos iskolai percek. A gyermek eltanulja a szülők reakcióját, tanulja a hanglejtést, a grimaszt, a mimikát, tanulja a lelki érzelmeket és a testi élményeket. A gyermek lételeme a cselekvés. A gyermek cselekvésben tanul. A gyermeki tanulásban mindig hangsúlyosabb a cselekvés, mint maga a tanulás. „Elrontottá”, úgyis mondhatom, felnőtté akkor és azzal válunk, ha ez az arány megfordul, ha tevékenységünkben a cselekvés szorul hátrébe az ismeretszerzéshez, a feladatellátáshoz képest. Ha már nem a cselekvés révén tanulunk, hanem a tanulás, a feladatellátás, a szükségletek kielégítése érdekében cselekszünk. És innentől már nem játék a játék, nem öröm a világ, hanem feladat. De szerencsére gyermekeink még nem tartanak itt. Ők egyszerűen nem tudnak rosszul működni, nem tudnak még felnőttek lenni. Éppen ezért mások, és – mint mondtam – nem mini felnőttek.

A gyermeki cselekvést azonban nem szabad felügyelet nélkül hagyni. Ugye tudjuk, vannak ételek, amelyek főzés közben nem igényelnek kavarást (pl. a halászlé), de vannak, amelyek mellől szinte egyáltalán nem szabadulhatunk (pl. a puding). Utóbbit, ha néhány pillanattól eltekintve magára hagyjuk, akkor az valamely rossz irányba fejlődik tovább. Odaég, kifut, megcsomósodik és még ezer baja lesz. Egy dolog nem történik meg vele, jóvá soha sem válik! Nos, a gyermeki cselekvés is magára hagyhatatlan. Lehetnek persze önálló pillanatok, ahogy nő a gyermek ebből egyre több és hosszabb pillanat lehet, de időben és rendszeresen akkor is, minden esetben is vissza kell térnünk hozzá. Látnunk kell, hogy hol tart, mit csinál, mit miért csinál, és alakítanunk kell, segítenünk kell, irányítanunk kell. A gyermek nem öntanító, a gyermeket minekünk, felnőtteknek kell tanítanunk. Éppen ezért rettenetesen veszélyesek a televízió előtt egyedül eltöltött órák, mert a gyermeket ekkor is a felnőtt világ tanítja, csak hogy valójában a televízió nem együttműködik a gyermekkel, nem segíti és irányítja, mert nem interaktív, mert nem személyiség. A televízió a gyermeket öntanítóvá változtatja, a televízióból a gyermek mindent megtanul. De következtetései rosszak, tanult ismeretei torzak lesznek. Ez az öntanító ismeret jóvá sohasem válik!

Két kritériumát találtuk tehát a gyermekkönyvtáraknak: a cselekvést (cselekedtetést) és a felügyeletet. A gyermekkönyvtári környezet cselekvésre inspiráló kell, hogy legyen. Rajzolásra, táncra, zenére, hangos olvasásra, néma olvasásra, könyv-nézegetésre, beszélgetésre, játéokra, keresésre, tanulásra, nevetgélésre, bábozásra,

modellezésre, fényképezésre, gyűjtögetésre, csereberére, kiállításra, szereplésre, előadásra és bármi másra, csak cselekvés legyen.

És a gyermekkönyvtári környezetnek felügyeltnek kell lennie. Minden elindított cselekvést figyelemmel és szeretettel követni kell. Tudni, hogy hol tart, merre akar továbblépni, milyen élményeket hordoz, hogyan tetszett, mitől volt jó és édes, vagy mitől volt keserű, hol maradt abba, mikor és hogyan folytatható, kell-e folytatni, kell-e ösztönözni erre vagy más irányba. A cselekvő gyermeknek mindent el kell tudni mondania. Ha a gyermek nem mesélheti el élményeit, akkor megint csak öntanítói válik. Jóvá pedig az öntanító ismeret – ismét mondom – sohasem válik! Azt a gyermeket is meséltetni kell, aki visszahúzódnó, aki nem szólal meg, aki zárkózott. Jaj, istenem, ezek a jelzők a felnőtt világ jelzői! Azé a felnőtt világa, amely már nem ért a testbeszéd nyelvén, amely nem ért a gesztusok nyelvén, amely nem ért a mozgás nyelvén, amely már elfelejtette, hogy a szavak szintje alatt van egy sokkal-sokkal bőbeszédűbb, többet mondóbb, áradóbb és igazabb és mindig mesélő kommunikációs folyó. Ugye kedves kisbabás édesanyák, mindenki tudja miről is van szó! Csak ránézek a babára, szusszanása, testhelyzet, arcrezdülése, kéztartása – mi mindenről mesél!

A gyermekkönyvtárban az inspiráló, cselekvésre motiváló környezet mellett profi szinten kell megoldani a gyermeki cselekvések követését. Olyan tudásbázist kell létrehozni, kezelni, amely alkalmas a gyermekolvasók éveken át tartó, fejlődést figyelemmel kísérő, „követésére”. Amely alkalmas a tudatos cselekedtetés révén tudásátadásra, az átadni szánt tudás gyakoroltatására és ellenőrzésére. Amely alkalmas a gyermek fejlődési folyamatában a harmonikus és szükséges beavatkozásra, a folyamatos irányításra.

És ekkor kell szembesülnünk a harmadik kritériummal. Mindazon cselekvéshez, amelyre a gyermeket „rávettük”, vagy amelyre rá akarjuk venni – meg kell teremteni a feltételeket. Az olvasáshoz könyv és folyóirat kell, a játékhoz játék, a vetélkedőhöz társak, ehhez pedig öltöző, mosdó és tér. De kellene még egyéb eszközök, báb és dobogó, használt ruhák, amelyekkel jellemezni lehet, autók és modellek a fiúknak, minikonyha a lányoknak, fésű, tükör, karosszék és mescifotel, kiállítási vitrin, tábló, jaj, és még mennyi minden. Kellene zezugok, mini titokhelyek és technikai eszközök a vetítéshez, a zenehallgatáshoz, a képkészítéshez és képnézegetéshez, a manuális foglalkozásokhoz. Kellene ollók és munkapadok. Mert a gyermekkönyvtár a világot olvastatja. Ugyanazt a világot, amit majd felnőttébb fejjel, egyre kiműveltebb ésszel az ember a könyvekben is megtalál. Mert a könyvek is a világról szólnak, azt mutatják be a szavak erejével és eszközrendszerével. Semmi mást. Nem szabad azt hinnünk, hogy az olvasóvá nevelés folyamatában a könyvtár csak könyvekkel kell, hogy eredményt elérjen. Hogy a könyvtárba csak könyv (könyvön most könyvtári dokumentumot értek, tehát folyóiratot, AV-dokumentumot stb.-t is!), esetleg számítógép való. A könyvtárba ugyanis a könyveken (számítógépeken) keresztül a világ költözik. És a sorrendet be kell tartanunk. Azaz: a világot megismerve jutunk el a könyvekig és a könyveken át jutunk el újra a viláig, a múlt világáig, a más emberek világáig, a más módon meg sem ismerhető viláig. Ez a sorrend fel nem cserélhető. A gyermekkönyvtárnak tehát rendelkeznie kell a könyveket megelőzően a „világ legfontosabb tárgyaival”, olló, papír, ceruza, színes karton, gyurma, baba, katoná, báb és mindenféle játék, ezen kívül tér a meséhez, a hangzó szóhoz, a zenéhez és minden egyéb más dolog is szükséges. Aki ezt nem

érti, az a lényegét nem érti. A gyermekkönyvtár nem mini felnőtt könyvtár. Teljesen más!

Nos, ezek a gondolatok jártak a fejemben, amikor arra gondoltam, hogy ideje lenne tükörbe nézünk. De óriási ám ez a tükör. Beláthatatlan. Jó lenne arról beszélni, hogy honnan lehetne ahhoz pénzt szerezni, hogy bábozhassunk, hogy mesét hallgathassunk, hogy versenyeket, foglalkozásokat hirdethessünk, hogy a gyermekkönyvtári feliratainkat kicseréljük képnyelven beszélő piktogramokra, hogy a cselekvésre rávett gyermekeink számára jutalmat adhassunk, hogy legyenek szóróanyagaink, hogy profi módon dokumentálhassuk működésünket, hogy országos akciók részeként cselekvően részt vegyünk fiataljaink életre nevelésében, hogy megteremthessük a személyes törődéshez szükséges létszámfeltételeket, önálló gyermekkönyvtári arculatunkat, hogy munkatársaink „gyermekkönyvtár-szakképzettek” legyenek, hogy bútort vehessünk, hogy tisztaságot teremthessünk a gyermekkönyvtári térben, és még sorolhatnám. Most, e cikk keretében mindegyre nem jut módom. Nem tudok ezekről beszélni. Nem tudom a megoldásokat. Talán még a jó gyakorlatokat sem mind ismerem. Legutóbb Kecskemét adott közre egy felhívást „Betűbuli a könyves vásármapon” címmel 2006. október 8-án játékra invitálva az ország 14 éven aluli (és felüli) fiataljait. 2004-ben pedig a Könyvtári Figyelő (2004/3. szám) adta közre „A könyvtár mindenkié!” című 3. brit–magyar szemináriumon elhangzott Adie Batt előadást, amiből megismerhetjük a társadalmi integrációt, az iskoláskor előtti tanulást segítő – csecsemőket, gyermekeket, fiatalokat érintő – croydoni, illetve nemzeti kiterjedésű megoldásokat.

Ezer ága-boga van tehát annak a kérdésnek, amit a gyermekkönyvtár hívószó számunkra jelenthet. Abban bízom, hogy e cikk vitaindító lehet, ki-ki kedvet érez majd, hogy írjon, hozzászóljon felvetett gondolataimhoz. Hogy a gyermekkönyvtári tükörben sétálva eljuthassunk a megállapítások, az elvárások megfogalmazásán túl a lehetséges és a szükséges szervezeti és módszertani tennivalóink, hazai megoldásaink kidolgozásához is. Ezért befejezésül álljon még itt néhány további gondolkodásra ösztönző adat.

Áttekintettem a Könyvtári Intézet „Manci” adatbázisában a gyermekkönyvtári szakirodalmat – számosság vonatkozásában. Azaz hány cikk kapott a feldolgozás során ’gyermekkönyvtár’ tárgyszót. Az utóbbi négy év eredményei a következők:

2006-ban (szeptember 7-éig) 1 találatom volt, miközben az összes feldolgozott cikk száma: 132.

2005-ben 8 találatom volt, miközben az összes feldolgozott cikk száma 1351.

2004-ben 36 találatom volt, miközben az összes feldolgozott cikk száma 2684.

2003-ban 26 találatom volt, miközben az összes feldolgozott cikk száma 2945.

Azaz a „Manci” adatbázis 2003–2006 között 71 12 feldolgozott rekorddal bővült. Ebből gyermekkönyvtárüggyel 71 foglalkozott, azaz a cikkek 1 százaléka! A cikkek tartalmát is érdemes lenne elemezni, hiszen rápillantva az anyagra, azonnal látszik, hogy ezek zömében rövid eseménybeszámoló, hírbejelentések, ünnepi köszöntők és nem a gyermekkönyvtárügy kérdéseinek tárgyalásáról szóló írások. De most az elemzés helyett hadd maradjak a mennyiségi megállapítás szintjén, most talán nincs is szükség a kapott értékből fakadó meghökkenésen túl egyébre.

Áttekintettem a statisztikát is. A számos – könyvtári teljesítményre, tevékenységre, tényezőkre rákérdező – adatból összesen két sor, a könyvtárba beíratkozottak és a könyvtárhasználatok száma, benne kölcsönzések, bomlik életkor alapján. Azaz a gyermekek könyvtári ellátásáról és könyvtárhasználatáról a statisztika valójában semmilyen releváns képet nem tud közvetíteni. Valószínűleg ez nem is feladata, illetve akkor válhat csak feladatává, ha a gyermekkönyvtári tevékenység sajátosságait, statisztikával is mérhető folyamatait közösen meg tudjuk határozni. le tudjuk írni. Ez a gyermekkönyvtáriügy egyik aktuális kihívása. A statisztika most kialakított rendszere (főlap, betét avagy melléklapok) ugyanis lehetővé teszi a részletesebb adatmérést, gyermekkönyvtári melléklap szerepeltetését. Persze akkor, ha van értelme.

És végezetül újra átolvastam – most ezzel a szemmel – a könyvtári stratégiát. A gyermekkönyvtáriügy, a gyermekkönyvtár a könyvtári rendszer egészének fejlődésébe belesimul, azaz annak része, így ma is jelen van a stratégia több pontján, de talán érdemes lenne megfontolni, hogy az elkövetkező időszakra vonatkozóan önálló kategóriaként is jelenjen meg. Hiszen most közvetlen említéssel nem szerepel.

Gyermeknek lenni jó dolog. Nagyon jó. És nem lehetséges felnőttek nélkül. Rajtunk múlik, hogy milyen világot tárunk ki előttük. Gyermekeinknek, a mi gyermekeinknek nyissunk szép és tartalmas világot. Ilyenkor, advent idején, karácsony táján talán még fogékonyabbak vagyunk egymásra, a szeretetre, és talán jelentősebbek a felajánlások, a fogadalmak is. Ajánljanak fel gondolatokat és fogadalmakat a gyermekkönyvtári ellátáshoz. Szóljanak hozzá az írásomhoz. Ha nem cikkben, csak rövid e-mailben (*mfehér@oszk.hu*), annak is örülnék. S fogadják tőlem szeretettel kívánságomat: legyen karácsonyuk gyermekmosolyú!

JEGYZETEK

- 1 Forrás: KSH honlapról elérhető Stadat rendszer (http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/tabl3_1_2.html)
- 2 Forrás: KSH honlapról elérhető Stadat rendszer (http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/tabl1_01_01a.html)
- 3 Forrás: KI honlap (<http://www.ki.oszk.hu/nyilvanos>) Nyilvános könyvtárak – keresés – könyvtártípus – községi könyvtár és városi könyvtár
- 4 Forrás: KI honlap (<http://www.ki.oszk.hu/nyilvanos>) Nyilvános könyvtárak – keresés – könyvtártípus – gyermekkönyvtár

Fehér Miklós

Iskolai könyvtár – híd a családok és az olvasás felé

A hídverés első pillanatai: az előzmények

A Hegyvidék Budapest XII. kerülete. Tizenkét közoktatási intézményének szerkezeti sokszínűsége az országoséhoz hasonló: van hagyományos nyolcosztályos általános iskola, „fölfelé nyitó”, gimnáziumi osztályokkal kiegészülő és „lefelé nyitó”, hatosztályossá bővülő iskola is. Azzal büszkélkedhet ez a kerület, hogy valamennyi oktatási intézményében van könyvtár és könyvtárostanár. Ez alapfeltétele volt annak, hogy a közös játék az olvasás jegyében megvalósuljon.

Amikor 2001 júniusában hivatalosan is meghirdette a Magyar Olvasástársaság az Olvasás Évét, már javában szerveztük az olvasótábort, amelyben minden iskola két, leginkább könyv- és könyvtárszerető diákja vehetett részt jutalomképpen. A tábor, sajnos, nem bentlakásos volt, viszont volt benne egy csodálatos könyvtári éjszaka is. Napközben ismerkedtünk a kerület irodalmi emlékeivel, jártunk a Hegyvidék című újság szerkesztőségében, Lázár Ervin egyik kedves meséjét dramatizáltuk – ennek előadására meghívtuk a szülőket is.

Ekkor és itt kerültem először kapcsolatba a családokkal, anyukákkal, apukákkal, nagymamákkal. Ez a találkozás, és az „előadás” utáni beszélgetés adta az ötletet: legyen a Hegyvidéken családi vetélkedő az olvasás jegyében, az olvasás évében.

Pillérek: a könyvtárostanárok közössége – a szervezés

Álmom megvalósításához szükség volt egy igen széles segítő körre és anyagi forrásra is. Az ötletektől a megvalósításig nem voltam egyedül. Könyvtárostanár kollégáim mellett megtaláltam azokat a partnereket, amelyekre a könyvtárostanárok támaszkodhatnak. Így kapcsolódtak be a munkába a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár kerületi fiókkönyvtára munkatársai, a helyi önkormányzat oktatási irodája, a kerületi könyvesboltok, az oktatási intézmények vezetői. Az anyagi fedezetet pályázati úton szereztem meg, hiszen a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány az Olvasás Évéhez kapcsolódva hirdetett ez idő tájt pályázatot. A nyert összeg mellett a jutalmazáshoz szponzorokat találtam: könyvesboltokat, könyvkiadókat.

Míndezek után kezdtünk hozzá a szervezéshez. A verseny lebonyolításához a könyvtárostanárok munkaközössége mellett meghívtuk a megbeszélésre az oktatási irodát, a fiókkönyvtár képviselőjét is.

A versenykiírást úgy fogalmazzuk meg, hogy a családi csapatok fogalmát tágan lehessen értelmezni: a szülőktől, a nagyszülőkön át a nagybácsikig – bárki lehetett a csapatok tagja.

Az első híd: a családok

Végül a kerület tizennégy iskolájából tizennégy csapat jelentkezett. Ezekből tizenegy maradt velünk a döntőig, amelyek – a kiírásnak megfelelően – háromnégyfősök voltak. Eredetileg ennél kevesebben nem indulhattak, de végül (éppen az olvasótábori ismeretség alapján) volt egy kétfős „mini” csapatunk is.

Összetételre nézve valóban nagyon változatos képet mutattak a jelentkező családok. Két gyermek–két szülő, két gyermek–egy szülő, két gyermek–egy szülő–egy nagyszülő. Életkoruk ennek megfelelően 6-tól 60 évesig terjedt. A felnőttek valamennyien felsőfokú végzettségűek voltak, általában tanárok, mérnökök, de akadt köztük egyetemi hallgató testvér is. Több volt a játékos kedvű nő, de büszkéek voltunk a három apukára is, akik hajlandók voltak együtt játszani velünk. A gyermekkek természetesen valamennyien kerületi diákokként kapcsolódtak a versenybe.

Újabb pillérek: az olvasmányok

Az olvasmányokat úgy kellett összeválogatni, hogy valamennyi családtagnak jusson valami számára kedves olvasnivaló. Az ötfordulósra és egy döntőre tervezett vetélkedő során a családok 17 szerző húsz alkotását olvasták el. Minden fordulóban négy könyvet ajánlottunk, hogy legyen olvasnivalója az „éppen olvasni tanulónak”, meg a felnőtteknek is. Később kiderült, hogy a felnőttek nosztalgiázva a gyermekkek könyveit is elolvasták újra. A „magánhidat” itt építettem: a verseny feladatait magyar szakos kolléganőmmel *Fráter Adriennel* készítettem.

Eredetileg nem fogalmazzuk meg, hogy csak magyar szerzők műveit olvassuk közösen, de az utolsó két forduló során már törekedtünk erre. A négy könyvet minden hónapban témájuk kötötte össze: iskola (november), a szeretet (december), a természet (január), a humor (február), a történelem (március) az irodalomban. A választott alkotások általában kedves könyvélménnyé váltak. Még Ottlik és Móricz is csak kezdetben volt nehéz olvasmány.

Örülök, hogy választásunk segítségével Móricz Erdély trilógiája, Mándy Csutak-regényei és Nyíró József ismertté lettek – ha csak e szűk körben is.

Az alkotások zömmel regények voltak, csupán a két mesesorozat és a két dráma törte meg az epika uralmát.

Huzalok, csavarok helyett: fordulók

Valamennyi fordulóra más helyszínen került sor. Általában az iskolák legnagyobb közösségi tere adott otthont a versenynek, és ez legtöbbször a könyvtár volt.

Minden alkalommal más és más típusú feladatokat állítottunk össze, úgy, hogy azok kapcsolódjanak az olvasmányokhoz. Ez a kapcsolódás azonban olyan mér-

tékben asszociatív volt, hogy a versengők egyáltalán nem érezték a számonkérés jelleget.

Mindannyiszor volt ún. előfeladat, amelyet a csapatok előre megkaptak, és a záró kérdéssor megfejtésével juthattak a következő négy mű címéhez és szerzőjéhez a játékosok. A feladatsort a helyszínt adó könyvtár segítségével oldhatták meg a versenyzők. Így megtapasztalhatták: minden könyvtár hasonlít a többihez és különbözik is a többitől.

Az első alkalommal a bemutatkozást kértem játékos formában úgy, hogy annak kapcsolata legyen a családdhoz és az olvasott négy műhöz. Nagyon élvezetes bemutatkozásokat láthattunk, amelyek között volt még kosztümös is.

Minden alkalommal kézügyességet igénylő feladatok is voltak: montázs, plakát, árnykép készítése. A decemberi fordulóban a csapatok készítette bábót két két csapat együttesen alkalmazta bábszínpadra. Így szerepelt együtt Dzsoni és Süsü, vagy Jégtörő Mátyás és Tündér Lala.

Januárban a természet témában először állathangokat ismertek föl a résztvevők, majd a négy szerző négy művéhez kellett keresni és ajánlani egy újabb olvasmányt könyvtárban.

A februári forduló nyitó játéka meseírással volt „á la Pompos”. Az árnyképkészítés olyan sok időt vett el, hogy a tervezett versenyidő már csak a további feladatok elhagyásával volt tartható.

A márciusi forduló a hídverés egy másik irányát mutatta, hiszen nem iskola és könyvtára adott helyet játéknak, hanem a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár fiókkönyvtára. Kézügyességüket itt címerkészítésre használták a csapatok, akik úgy készítették saját címet, hogy az valamiképpen kapcsolódott a négy olvasott műhöz. Sok időt igénylő feladatnak bizonyult, mert a családok fontosnak tartották, hogy kifejező legyen a címer, amelynek elkészítéséhez némi heraldikai ismeretre is szükség volt. Azután egy kis zenei feladat következett. A kiválasztott zenék korban kötődtek az olvasott művekhez. Végezetül ugyancsak az olvasott művekhez kapcsolódó apróhirdetéseket készítették a családok. Ezeket kihúzza, „telefonos” jelentkezőket hallgattunk meg.

Mindegyik program tanulsága ugyanaz: milyen jó együtt játszani, milyen fantasztikus érzés megosztani másokkal olvasmányélményemet úgy, hogy abból aztán valami közös alkotás szülessen!

A játékok után minden alkalommal valamilyen „levezetés” várta a családokat. A felnőttek számára kis előadásokat szerveztem, nagy beszélgetéssel, a gyerekek pedig egy-egy könyvtárostánár vezetésével hol papírmáséból álarcot készítettek vagy a foltvarrás technikáját ismerték meg.

Nem szóltam még a zsűriről. A tagjai nemcsak felnőttek voltak, hanem az olvasótáborból kinőtt diákok, osztálykönyvtárosok is. Természetesen a zsűri elnöke minden esetben felnőtt volt, általában egy magyar szakos pedagógus.

Újabb hídépítés: a döntő

Újabb hídverésre készültem, az olvasás jegyében. A versenyre ugyanis nem minden iskolából érkezett nevezés, ezért a döntőben a családi csapatok egy másik iskola öt diákjának tudását is igénybe vehették. A márciusi fordulón sorsolással döntöttük

el, hogy kinek melyik iskola diákjai fognak segíteni. Ez előzetes tárgyalást igényelt valamennyi iskolavezetéssel, és még így sem sikerült teljesen az elképzelésem valóra váltani. Úgyhogy végül a segítőköt a helyszínen osztottuk el.

A családok is hozhattak magukkal segítőköt. Érkezett iskolatárs, családtag, sőt két intézmény igazgatója is beült egy-egy csapatba segítőköt.

Így vertünk újabb hidakat az iskolák, a családok felé.

A zsűri a döntőben már csak felnőttekből állt: Békés Pál író, Budai Éva tanár, Szathmáry Istvánné könyvtárvezető, és Hannus Zsuzsanna, a Balassi könyvesbolt munkatársa látták el ezt a feladatot.

A családok ismét „késztermékkel” érkeztek. Egy újsággal, amelyben a félév. annak olvasmányai és a család kapott helyet. Egy, az olvasott művekből származó hős jelmez megjelöltése, valamint egy olyan étel elkészítése, amely valamelyik olvasmányhoz kapcsolódott, volt az előfeladat.

A közös feladatok először a már összeszokott csapatok és a segítők megismerkedését is szolgálták. A csapatok nyolc-nyolc főt delegáltak, akik egy mondatot súgtak egymás fülébe. Az utolsónak természetesen meg kellett mondania, melyik olvasott műből származik az idézet.

A második közös feladat egy-egy puzzle összeállítása volt, amelynek eredményként egy olvasott mű szerzőjének fényképét kapták meg a családok. A felismerés mellett néhány szavas bemutatást kértem az alkotóról.

Közben útjára indult a mesebeli térképkészítés, amelyhez Petőfi János vitéze adta az ötletet. Így keveredtek valós helyszínek a valótlannal: a térképeken jól megfért egymás mellett Misi Mókus fája és Ábel hegye.

Innentől kezdve a feladatok kitágultak, több helyszínen zajlottak. A könyvtárban játékos feladatsor, a folyóirat-olvasóban olyan montázsfilm, amely az olvasott művekből készült és az adaptációk részleteit kellett felismerni. Az udvaron a művek által ihletett játékos sportvetélkedő: rollerverseny Csutak emlékére, célba dobálás a Tenkes kapitányát idézve, gumilabdán ugrálás Órarugógerincű felpattanót idézve a helyszínen.

A záró eseményeket azok a feladatok adták, amelyekre közben néhány csapattaggal készültek a család többi tagjai. Dalárdák olyan dalokat adtak elő, amelyeket az irodalmi művek ihlettek. Az előképek egy-egy jelenetet örökítettek meg az olvasott művekből, végül az előfeladat jelmezesei vonultak föl: megtöltve a színpadot Árnikával, Ábellel, a Százarcú boszorkánnyal.

Közben az elkészült makettek kiállítás keretében a helyszíneket mutatták be.

Végül: iskolai könyvtár, mint híd a családokhoz, az olvasáshoz

Lezárult a verseny. Megvolt az örömteli jutalmazás. A folytatás? Azóta is örülünk egymásnak. Még most is előfordul, hogy csikorogva fékez mellettem egy autó, kihajol belőle egy „versenyző anyuka”.

Azt gondolom, folytatni kellene. Ehhez azonban ismét közös, nagy összefogásra van szükség.

A családi vetélkedő nemcsak azért volt élmény, mert jó volt együtt lenni, hanem azért is, mert együtt olvastunk, együtt gondoltuk tovább az olvasmányélményeinket a játékok segítségével.

Biztatásul sokszor olvasom újra a Bódi család üzenetét: „*Lehet, hogy a családi vetélkedő utolsó fordulójához érkeztünk, de a folytatás ott van minden iskolában, minden könyvtárban és bennünk.*”

Hidat építettünk – pedagógusok, könyvtárostanárok, intézményvezetők, családok és gyerekek –, amelyen mindannyian az olvasáshoz jutottunk közelebb.

Hock Zsuzsanna

Az évkönyv haszna és a titok nyitja

A megyei könyvtárak több-kevesebb rendszerességgel kiadják a maguk évkönyveit, almanachjait. Szerzőik rendre beszámolnak a legutóbbi évkönyv megjelenése óta eltelt időszak fontosabb eseményeiről, ismertetik a főbb statisztikai adatokat, az állományra, az olvasókra, a könyvtárhasználatra vonatkozó mutatókat, a megye, a tájegység helyismereti munkáinak aktualitásait, leírják az intézmény működésének „fő csapásirányát” (mostanság például a digitalizáció vagy a retrokonverzió munkálatait), beszámolnak az elmúlt időszak szakmai-kulturális megmozdulásairól (mondjuk, a Nagy Könyv eseményeiről) és így tovább. Ez így is van rendjén; az érdeklődők át is lapozzák ezeket a többnyire igényes kivitelű évkönyveket, elolvassák az őket érdeklő cikkeket, közleményeket, aztán az évkönyvek fölkerülnek a polcra a korábbi kötetek mellé.

Van azonban olyan megyei könyvtár – például a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár (JAMK) –, amelynek ha megjelenik az új almanachja, az sosem pusztán egy a többi mellett, az igazán eseményszámba megy, azt a Komárom-Esztergom megyétől távolabbi helyeken is érdeklődéssel forgatják, mert jól tudják, hogy egyfelől becsülendő szellemi értékeket tartalmaz, másfelől pedig módszertani tanulsággal, mintául szolgál – az „ilyen a jó színvonalú évkönyv” példáját mutatja. A JAMK minden újabb évkönyve rendre szellemi izgalmakat is jelentő esemény a hazai könyvtárügy szakirodalmát figyelők számára.

Önként adódik a kérdés: hogyan van az, hogy a tatabányaiak évről évre tiszteletreméltó teljesítményt jelentő almanachhal rukkolnak elő? Talán, mert olyan válogatott tudós könyvtárosok dolgoznak a megyeszékhelyen? Talán, mert a JAMK és a város másik fontos szellemi műhelye, az Új Forrás című folyóirat évtizedek óta együttműködik a könyvtárral, sőt most már „egy cég” is a két intézmény? Talán, mert a JAMK igazgatója (egyben húsz éve az Új Forrás főszerkesztője) ugyanaz a személy, a tekintélyes irodalomtörténész, Németh László-kutató, Monostori Imre? Talán, mert a három bányásztelepülésből a 40-es évek végén mesterségesen megyeszékhellyé egyesített Tatabánya az elmúlt évtizedek során sajátos és igényes szellemi életet kialakító várossá szerveződött? Igen, valószínűleg mindez együtt és külön-külön része annak, hogy a JAMK évkönyveire muszáj nagyon odafigyelni, hogy ezeket a talán nem a legjobb minőségű papírra nyomott, nem extra illusztrációkkal díszített, talán kevésbé adjusztált köteteket nem lehet gyors átlapozás után a polcra föltenni a többi mellé. A JAMK 2006.

esztendei évkönyve ezúttal is megannyi érdekességgel, a honi könyvtáros társadalmat bizvást érdeklődő, izgalmas írást tartalmaz.

* * *

Mindjárt a kötetet nyitó írás egyedivé, különösen érdekessé teszi az évkönyvet. Monostori Imre *Följegyzések a József Attila Megyei Könyvtár elmúlt másfél évtizedéről, 1990–2005* című tanulmánya – a szerénykedő „följegyzések” műfaji megjelölés ellenére – nagy ívű áttekintés a JAMK rendszerváltozás óta eltelt történetéről. Természetesen nem a könyvtári évkönyvek szokott cseménykrónikájáról van szó, nem egy vagy több könyvtári szakterület másfél évtizednyi folyamatainak leírása, nyomon követése az igazgató cikke, nem a könyvtári munkafolyamatok még oly összetett kötegeinek szárazsága, hanem – és ebben máris példaértékű – egy megyei könyvtár nem kevés hányattatásának és még több munkájának olyan folyamatrajza, amelyben az útkeresések, a problémamegoldások, a helyes útra találasok elvei is megfogalmazódnak. A szerző nem a működés gyakorlatias tapasztalatairól számol be, hanem megfogalmazza ama elveket, irányadó eszméket, könyvtártani, kulturális, olvasáspedagógiai, személyzeti stb. fölismeréseket, azokat a szellemi irányjelző gondolatokat is, amelyek valamennyi nagyobb hazai könyvtár irányításában hasznosítható elméletet, illetve tapasztalatot jelenthet.

Monostori Imre már dolgozata tagolásával, az 1990–2005 közötti másfél évtized periodizációjával világosan megkülönbözteti a rendszerváltozás utáni honi könyvtárügy két nagy korszakát. Az első 1990-től 1997-ig tart, ezt a „hét szűk esztendő” az önkormányzati, illetőleg a könyvtári törvény keretezi az időben. A második periódus az 1997. évi CXL. törvény megszületésével veszi kezdetét, és amelyet a szerző úgy jellemez, mint „a felívelő századveg – munkás századelő” időszakát.

Az első periódus a szervezeti zűrzavarral kezdődött Komárom-Esztergom megyében is; tisztázatlan volt a fenntartó kiléte, nemkülönbön a megyei szakfunkciók ellátásának kérdése, vége szakadt a hierarchikus alá-fölérendeltségnek, de nehezen alakult ki az új szakmai rend, radikálisan csökkentek az anyagi források, ráadásul – és ez már helyi sajátosság – a megyei könyvtár épületével, épületgépészeti berendezéseivel is súlyos gondok adódtak. A változó idők – a nehezedő körülmények ellenére is – gyors, újszerű és hatékony megoldásokat követeltek. A megyei könyvtárban megkezdődött a számítástechnikai eszközök beszerzése, alkalmazásuk elsajátítása; megszűnt a kissé nehézkes *Komárom Megyei Könyvtáros*, helyébe lépett az informatívabb kéthavi szakmai fórum, a *Téka Téma*. A gyors és rugalmas intézményi reakció mellett segítséget jelentett az új és helyes irányok megtalálásában az a szakfelügyeleti vizsgálat is, amit az akkori Könyvtártudományi és Módszertani Központ (KMK) három munkatársa folytatott az intézményben 1991 novemberében. És bár a pénzügyi nehézségek nem hogy állandósulni, de (a Bokros-csomag következtében) súlyosbodni látszódtak, a szakmai átvilágítás megállapításából levont helyes következtetések, valamint a tervezési, szervezési és gyakorlati lépések lényegében kijelölték a későbbi fejlődés útját. Monostori Imre úgy fogalmaz, hogy a KMK vizsgálatának „gondolkodásbeli következményei” adódtak. Ezeket majd másfél évtized távlatában ekként érzékelteti: „Össze kellett kapcsolni gondolkodásunkban az *értékőrző konzervativizmust* és a *modernizációs technikákat*, mindezt

megemelve a »humán erőforrás« gyarapításának és a minőség érvényesítésének kritériumával. A József Attila Megyei Könyvtárnak melleleg becsülendő *hagyományai* is voltak (vannak). (Állományszerkezet, bibliográfiai kiadványok, szakmai igényesség, fogékonyság az újra, könyvtári hét minden évben, szakmai híradók, évkönyvek, továbbképzések, nyilvános rendezvények stb.). (...) Egyensúlyt kívántunk teremteni továbbá (...) a *nyomatott alapú kultúra* és az eljövendő *elektronikus alapú kultúra* között. (...) Mindezen stratégiánk alapja először is a folyamatos képzés, a *szaktudás* megszerzése, karbantartása és fejlesztése, valamint a tudati és lelki ráhangolódás. (...) Végül is arról volt (van) szó, hogy a reánk törő anyagi–pénzügyi jellegű nyomásokat és az újabb meg újabb – abszolút jogos – szakmai követelményeket csak egy *megemelt szakmai színvonal* védhette ki, illetve valósíthatta meg. A klasszikus képlet szerint: a kiművelt emberfők gyarapodása, gyarapítása. S mindezt persze – jórészt – saját erőből, itteni kollégáink képzésével, főiskolára küldésével...” (kiemelések – Monostori Imre).

Ha irodalmi hasonlattal élnék, azt mondhatnám olyan ez, mintha a JAMK munkatársai Münchhausen báró módjára, a saját hajuknál fogva emelkedtek volna föl; ha méltóbb történelmi párhuzammal élnék, akkor a Trianon utáni, megcsonkított és kifosztott Magyarország kultúrpolitikusai és kultuszminisztere, Klebelsberg Kunó oktatási beruházási és fejlesztési programjaira hajaznának a tatabányaiak megoldási kísérletei. Arra az elvre, hogy a legnagyobb szegénység és ínség idején kell és érdemes a legtöbbet az oktatásra és képzésre áldozni, mert a tudás, a kiművelt emberfők sokasága az eljövendő fejlődés hajtóereje. Tatabányán szellemi, szakmai gyarapodással, lelkiismeretes és iparkodó munkával meg sok-sok tanulóval először megakadályozták a leszakadást, fölkészültek a versenyre és azután – immár a második periódusban – fölzárkóztak a kedvezőbb adottságú megyei könyvtárak mellé. Mindez így leírva végtelenül egyszerűnek, egy lineáris folyamat állomásainak érződik, holott súlyos küzdelmek sokaságát fedik a simán futó mondatok, noha e tekintetben beszédes részletekkel szolgál Monostori Imre (pl. az 1996. évi pénzügyi csőd réme, a fizetős szolgáltatások kényszerű bevezetése, bizonyos díjtételek növelése, mindez súlyosbítva a fenntartók átszervezési ötleteivel...).

A második, az 1997 és napjaink közé eső időszak – Monostori megfogalmazásában – magyar közkönyvtárosok társadalmának magához térését és aktivitásának megerősödését jelentette. Újjászerveződtek a szakmai szervezetek, megújult a minisztérium illetékes osztályának vezetése, fölélénkült a könyvtárakra irányuló országos figyelem (pl. „Összefogás a könyvtárakért” akciói, az NKA pályázati rendszerének megpepsződése), mindezek nyomán – írja Monostori – „úgy tűnt, van perspektívája a magyar könyvtár ügyének”. Tatabányán ennek szellemében 1997 márciusában elkészült a fejlesztési terv; még ez év nyarán, háromhavi zárva tartás mellett elvégezték a '60-as években elkészült könyvtárárpület legsürgősebb javításait és fölújításai munkálatait; elkészült a megye közgyűjteményeire kiterjedő, három évre szóló, több mint 13 milliós fejlesztési program; 1998-ban kiteljesedett a Textlib rendszer használata, amelyet Komárom-Esztergom megye valamennyi nagy könyvtára is alkalmaz; a korábbi évekhez képest komolyabb NKA pályázati pénzek érkeztek a megyei könyvtárba; sőt elkövetkezett olyan esztendő is, amikor a korábbihoz képest emelkedett az új beszerzésű dokumentumok száma. Átalakult a módszertani munka, főként a tekintetben, hogy az részint szakmai jellegű szolgáltatássá vált (pl. továbbképzések, szakmai tapasztalatcserék, információáramoltatás),

részint közvetlen szolgáltatás elvégzését jelentette (mint könyvtárközi kölcsönzés, adatbázisok, helyismereti munka, sajtófigyelés). Ilyenformán – summáz a szerző – az 1998-as munkabeszámoló valóságos „győzelmi jelentéssé” vált.

Valóban, az ezredfordulóra a JAMK működése stabilizálódott, az intézmény minden tekintetben megerősödött, mi több, nagyra látó tervek készültek a könyvtár épületének bővítésére is. Kulturális fejlesztésekre is sort került, így a megye és a város más közgyűjteményeivel és szellemi műhelyeivel való együttműködés tekintetében, a kistérségi ellátás kérdésében, a technikai-elektronikai fejlesztések dolgában. A JAMK részt vett a NKÖM minőségfejlesztési és teljesítménymérési programjában, itt is megnyílt – ahogyan más megyei könyvtárakban – az EU-pont, az intézmény részt vesz az ODR-együttműködésben, digitalizálja az Új Forrás korábbi évfolyamait és így tovább. Példaértékű a JAMK kezdeményezése a roma gyerekek számára szervezett foglalkozásokat illetően, így a szabad idő kulturált eltöltésére, az olvasás megkedveltetésére, a könyvtárhasználat alapvető tudnivalóinak megtanítására.

Végül is a XXI. század elejére a József Attila Megyei Könyvtár is olyan könyvtár lett, amely már nem egyszerűen kölcsönző- és olvasóhely, hanem regionális szerepű könyvtári szolgáltató centrum, számítógépekkel felszerelt információs központ, oktatási és közművelődési bázis és az Új Forrással, szakmai kiadványokkal, a rendezvényekkel, közművelődési akciókkal, könyvtári hetekkel együtt igazi szellemi műhely is.

Monostori Imre persze nem hagyja, hogy e kised „győzelmi jelentés” nyomán olvasója már-már elandalodjék, hiszen rendre felsorolja a változatlanul fennálló hiányosságokat (helyhiány, a berendezés amortizáltsága, az internethasználók elköltetésének megoldatlansága, a zenei részleg és a kutatószobák nélkülözése stb.). És természetesen – mint valamennyi megyei könyvtárnak – a JAMK vezetőinek és munkatársainak is szembe kell nézniük a megyék megszűnése, illetve a nagyobb területű régiók kialakításának intézmény-átszervezési következményeivel.

Az elmúlt tizenöt évben a JAMK képes volt megőrizni jó hagyományait, meg tudott újulni a legfontosabb szakmai kérdésekben, föl tudta venni a lépést, a versenyt a mai kor gyorsuló, növekvő színvonalú követelményeivel. Éspedig úgy és azzal, hogy a folyamatos tanulást, a folytonos továbbképzést emelték az őt megillető rangra. Meg azzal, hogy bátran alapoztak a JAMK régi, bevált hagyományaira, megőrizték a szellemi műhely rangot, miközben kialakították a XXI. század igényeinek megfelelő könyvtári-információs szolgáltató centrumot. Talán ez – a már emlegetett – titok nyitja.

* *

A JAMK 2006. esztendei évkönyve – hogy immár a kiadvány egészéről szóljak – három nagy fejezetre tagolódik. Az első rész címe: *Könyvtár, könyv, olvasás*, itt kapott helyet Monostori Imre igazgató imént méltatott nagy ívű dolgozata, és itt kaptak helyet azok az elemző tanulmányok is, amelyek a könyvtár elmúlt esztendejének jelentős eredményeit, illetve a könyvtári munka háttérben álló elméleti és szociológiai, pszichológiai és művelődéspolitikai kérdéseket taglalják. Az írások sorából föltétlenül kiemelendő Takács Anna írása, amely a „*Nagy Könyv*” hatása a József Attila Megyei Könyvtár kölcsönzési gyakorlatára címet viseli. Ma már, a

Nagy Könyv akció lezárulta után egy évvel jobb perspektívából, távlatosabban látjuk ezt az angolszász eredetű könyv- és olvasásnépszerűsítő akciósorozatot. És közben már menet közben elhangzottak észrevételek, kételyek, kritikus megjegyzések – hadd hivatkozzam itt György Péterre, aki a 2005. évi budapesti könyvfesztiválon egyszerűen „médiaeseménynek” minősítette a Nagy Könyvet –, a közben utólag számosabbak lettek a kritikus hangok. Takács Anna gondosan adatolt dolgozata vége felé meglepetten állapítja meg: a könyvtári szaksajtóban alig-alig van nyoma ennek a nagy médiavisszhanggal, tömegkommunikációs fölerősítéssel lezajlott akciósorozatnak. Ez nem pusztán önmagában föltűnő, különös jelenség, hanem igazolni látszik György Péternek, az eseményekkel egyidejű vélekedését. A szerző, Takács Anna több oldalas táblázatok hosszú sorával szemlélteti, hogy a 2004-es, illetve a 2005. évi kölcsönzési adatok összevetéséből egyáltalán nem rajzolódik ki, hogy a televízióban reklámozott legkedveltebb 12 mű iránti érdeklődés nagymértékben megnőtt volna. Majd így összegez: „Természetesen nehéz azt kimondani, hogy egész éves munkánk csak részsikereket hozott, ha nem akarom az egyértelmű kudarc kifejezést használni. Hogy talán jobban járt volna mindenki, ha ezt a pénzt másként költjük el. Hiszen még több megyei könyvtárat fel kell újítani, bővíteni, átépíteni. (...) Hogy a kisebb települések könyvtáraitól ne is szóljak. A könyvbeszerezési keretek is meglehetősen alacsonyak. És nem feltétlenül a TOP 100 könyveiből van a legkevesebb. Ezeknek a példányszámát lehetett ugyanis pályázat segítségével növelni ebben az évben.”

Ugyanakkor a szerző úgy véli, a Nagy Könyv mindenképpen rányitotta a könyvtárosok szemét: elébe kell menni az olvasói érdeklődésnek, új módszerekre, olvasásnépszerűsítő munkaformákra és kísérletezésre is szükség van. „Ki kell lépni a könyvtárból” – akár a televízió, a média vagy más PR-eszközök segítségével.

Ugyancsak az évkönyv első részében olvasható Kolok Melinda írása is: a szerző ebben a tanulmányban *A Harry Potter könyvek olvasáspszichológiai elemzését* végzi el. Vizsgálja az ifjúsági regényfolyam főszereplőjének alakját, jellemét, a csodás elemek szerepét, az iskolának mint a cselekmény helyszínének a sajátosságait, a mesei ismétlések, a prózaritmus hatását, a humor szerepét, a fordulatosság és a fantáziavilág jellemző vonásait, a jó és rossz megjelenítésének írói módszereit. Kolok Melinda szellemes, frappáns elemzése után akként vélekedik, hogy Rowling regényfolyama miben sem különbözik a már ismert (klasszikus) meseregények világától, legföljebb annyiban, hogy modernebb világban, maibb miliőben játszódik. A félelmet keltő jelenetek – amelyek persze bőséggel előfordulnak a leghagyományosabb népmesékben is – nem zavarják a gyermekek érzelmi fejlődését, hiszen „az olvasás közbeni belső mozink csak olyat vetíthet elénk, amit fel tudunk fogni, amivel meg tudunk birkózni”. Ráadásul a végig és folyamatosan szórakozó gyermekeknek a vaskos kötetek elolvasása sikerélményt is kínál, talán majd bátrabban nyúlnak más terjedelmes kötetek után is. Valószínűleg nem fogja őket visszatartani az előttük tornyosuló olvasnivaló terjedelme, nem lesz úrrá rajtuk a „bevehetetlen vár” félelme.

Az első rész további két cikke – L. Dürgő Brigitta és Katona Ildikó munkája – a gyermekek és az ifjúság olvasásának kérdéseivel foglalkozik; Papp Zsuzsanna beszámolója pedig egy angliai tanulmányút hasznos tapasztalatait adja közre.

Vagyis – hogy ismét a JAMK munkájának és évkönyvei sikerének titkához közelítsek – az almanach első részének tanulmányai a mai magyar könyvtárügy egyik

legfontosabb, de bizonyosan legtávlatosabb kérdését, az olvasói utánpótlás problémáit járják körül. Azokat az aprólékosan földolgozandó kérdéseket, amelyektől mindenkori könyvtáraink jövője függ: lesznek-e olvasók, könyvszeretők az eljövendő nemzedékek tagjai között.

* *

A kiadvány második részét, másik tematikai pillérét a *Helytörténet* cím alá fogott öt terjedelmesebb dolgozat alkotja. Ha nagyon röviden kellene fogalmaznom, azt mondhatnám: a korábbi évkönyvekből ismert és megszokott – igen magas színvonalú – történeti tárgyú írások olvashatók e helyütt. Haraszti Mihály tatabányai helytörténész a város piarista könyvtárának XVIII. századi történetéhez szolgáltat adalékokat; Horváth Géza tatabányai könyvtáros a *Komáromi Kalendárium* XIX. századi köteteinek úgynevezett borítékverseit mutatja be; Szamadó Emese, a komáromi Klapka György Múzeum munkatársa Zsolt Béla *Villámcsapás* című regényének Komárom-motívumait veszi számba tárgytörténeti dolgozatában; Simonik Péter tatabányai levéltáros a helyi bányásztelepen folyó anya- és csecsemővédelem 1920-as évekre tehető kezdeteit idézi föl; T. Sáray Szabó Éva, az országsszerte ismert helytörténész könyvtáros a Tatabányai Állami Gimnázium II. világháborút követő rövid korszakát dolgozza föl. Ebből a futó felsorolásból, csupán tartalomjegyzék-szerű listából is kitérünk, hogy a JAMK képes összefogni a megyében folyó helyismereti föltáró munkát, sőt fórumot is biztosít a kutatási eredmények közreadásához. A másik lehetséges következtetés pedig az lehet, hogy a megyei könyvtár korábbi évkönyveiben publikált helyismereti dolgozatok már-már összeadják Komárom-Esztergom megye újkori intézmény-, kultúr-, művelődés- vagy egyháztörténeti tablóképet.

Az évkönyv harmadik része az *Appendix*, itt található a megye nyilvános könyvtárainak címjegyzéke, a munkatársak felsorolásával együtt. Ugyancsak itt található a megye könyvtárai által 2004-ben és 2005-ben gondozott kiadványok bibliográfiája. Végül, de persze nem utolsó sorban Horváth Géza összeállításában tanulmányozható a *Komárom-Esztergom megye könyvtáraitra vonatkozó újság- és folyóiratcikkek repertórium*, 2004–2005 című összeállítás. A 91 tételből álló repertórium hõngészése közben óhatatlanul visszaidéződik Monostori Imrécnek a kötet nyíló tanulmányában közölt ide vágó megállapítása. A JAMK igazgatója ott ezt írta: „Megszámoltuk, hogy 1990-tõl 2005-vel bezárólag intézményünkrol összesen 366 cikk jelent meg az országos és a megyei sajtóban. Havonta átlagosan kettõ. Nem tudjuk, ez sok-e vagy kevés, de úgy érezzük, céljainknak és lehetõségeinknek megfelelõ volt.” Természetesen én sem tudom, hogy tizenöt-tizenhat éven át a megyei könyvtárról megjelent havi átlagban két tudósítás, riport sok vagy kevés. De azt jelezni látszik, hogy egy kicsinyke megye nem éppen szerencsés adottságok és mûködési föltételek között mûködõ megyei könyvtárról lévén szó – nem rossz mutató. És nyilván tükrözik e sajtóközlemények azt, amit ez az írás is sugallani próbál: az lehet a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár munkálkodásának titka, hogy a legjobb szellemi, szakmai és emberi tradíciókat híven megõrizve újult meg az ezredforduló tájékán. A jó hagyományokat a nehéz, szorongató, spórolásra készített körülmények ellenére sem áldozták föl a mindenáron való takarékoskodás vagy modernizáció oltárán. Úgy tették meg 1990 táján az elõkészületeket a „falak nélkü-

li” elektronikus információs központtá válás útján, hogy nem engedtek a hagyományos szellemi, emberi igényesség követelményéből. Nagy tudású, magukat folyamatosan képző és lelkes szakemberek dolgoznak Tatabányán – ez lehet a „titok” nyitja, és persze ennek az évkönyvnek a közvetett haszna.

Mezey László Miklós

Szakfelügyeleti vizsgálatok

A magyarországi egyházi és felekezeti könyvtárak szakfelügyelete 2006-ban

A települési (községi és városi) könyvtárak 2002 óta folyamatban lévő általános és minőségi szakfelügyelete után a NKÖM – akkor még – Könyvtári Főosztálya 2006-ban elkezdte az egyházi könyvtárak szakfelügyeletének megszervezését.

Az vizsgálandó egyházi könyvtárak köre, száma

A most kezdődő vizsgálat az egyházi oktatási intézmények könyvtáira nem terjed ki.

Magyarországon az egyházi oktatási intézmények könyvtárain kívül kb. 40 egyházi–felekezeti könyvtár található, tehát olyan, amelynek fenntartója valamely egyház vagy felekezet. 36 intézményről biztosan tudható, hogy könyvtárként működik. négy státusa bizonytalan. (A 36 könyvtárból 34 tagja az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének, mely a magyarországi egyházi–felekezeti könyvtárak érdekképviseleti, szakmai szervezete.)*

Az egyházinak mondott könyvtárak – ha a felekezeti különbségeket mint szempontot figyelmen kívül hagyjuk, és az oktatási intézmények könyvtáraival sem számolunk – az alábbi csoportokba sorolhatók: egyházmegyei könyvtár, egyházkerületi-gyűjteményi könyvtár, országos hatókörű könyvtár, szerzetesi könyvtár, kicsi „gyülekezeti” könyvtár.

Szakfelügyelet szempontjából érdemes az összes egyházi–felekezeti könyvtárat egy csoportban vizsgálni, ugyanakkor figyelembe véve a fent említett felosztást.

* A hozzávetőleges adatot a következő forrásból számoltam ki: *Magyarországi egyházak, felekezetek, vallási közösségek*. Bp., NKÖM Egyházi Kapcsolatok Titkársága, 2002. Ez a kiadvány a különböző egyházak–felekezetek saját bevallása alapján készült, amelyben ennyi könyvtárat találtam. A hozzávetőleges szám abból is adódik, hogy vannak olyan felekezetek, amelyeknek létezik könyvtára, de mint működő intézmény nincs benne az egyházi könyvtári és általában a könyvtári szakmai köztudatban.

A kísérleti vizsgálatban résztvevő könyvtárak

A 2006-ban induló kísérleti felmérésben az alábbi öt könyvtár szerepelt, köztük egyházmegyei: Főszékesegyházi Könyvtár – Kalocsa, gyűjteményi: Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Könyvtára – Pápa, „kvázi” országos könyvtár: Evangélikus Országos Könyvtár – Budapest, szerzetesi: Ciszterci Nővérek Boldogasszony Háza Monostor Könyvtára – Kismaros, gyülekezeti: Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára.

Szakértők, szakfelügyelők, tervezés, előkészületek

Egyházi könyvtárakban dolgozó munkatársak közül pillanatnyilag öt könyvtárosnak van szakértői engedélye, közülük hárman 2006 februárjában kapták kézhez szakfelügyelői megbízásukat. Magam vezető szakfelügyelőként azt a feladatot is kaptam, hogy kísérleti jelleggel tervezem meg és indítsam el öt nyilvános egyházi könyvtárban az ellenőrzést, egyszerre az alap- és a minőség alapú vizsgálatot.

A következő hetekben kollégáimmal együtt elkészítettük a minden egyházi könyvtárra kiterjedő és több éves munkát jelentő szakfelügyeleti tervet, benne a rövid távú, az öt könyvtárra vonatkozó kísérleti vizsgálati tervet.

A hosszú távú tervezésben ideális, ha a vezető szakfelügyelő felekezetenként két-két segítővel dolgozik. Egy-egy vizsgálatot két szakfelügyelő végez egyszerre. Négy szakfelügyelő évente tíz könyvtárat teljes alapossággal tud ellenőrizni. A tervek szerint az összes egyházi könyvtár teljes vizsgálata utóvizsgálatokkal (ellenőrző vizsgálatokkal) együtt 2010-re befejezhető. Ha lesznek még további segítők („egyházi könyvtári szakfelügyelők”), akár gyorsabban is elvégezhető a munka.

Nagyon fontos gesztus volt a minisztérium részéről, hogy az előkészítő munka során áttanulmányozhattuk és véleményezhettük a kérdőíveket, amelyeket a települési könyvtárak szakfelügyelete során használnak a kollégák.

A kérdőívek véleményezése során arra törekedtünk, hogy a könnyebb értékelhetőség miatt az egyházi könyvtárak vizsgálatakor használt kérdőív minél kevésbé térjen el a közkönyvtárakban használtaktól. (A közművelődési könyvtárakban 2002-ben elindított vizsgálat során éppen 2005-ben készült új kérdőív.) Ugyanakkor néhány kérdéssel ki is egészítettük az egyházi intézményekben használt kérdőívet, hogy a sajátosságokat (műemléki jelleg, muzeális állomány stb.) és az ezzel kapcsolatos feladatokat is vizsgálhassuk. Most az első vizsgálatok tapasztalatai alapján úgy gondoljuk, hogy újabb konzultáció lenne szükséges az egyházi könyvtárakban használt kérdőívekkel kapcsolatban. Az összegzésben erre bővebben kitérek.

A vizsgálat

A kísérleti szakfelügyeleti vizsgálat a közművelődési könyvtárakban végzett rend szerint, kérdőívek segítségével, beszélgetés alapján és a könyvtár működésének megfigyelésével történt. A szakfelügyelők a vizsgálat előtt áttanulmányozták a könyvtár működésével kapcsolatos dokumentumokat. Ha a fenntartó szük-

ségesnek érezte, lehetőség volt arra, hogy a vizsgálatot végző szakfelügyelőkkel megbeszélést tartson – személyesen. A vizsgálat után a vezető szakfelügyelő összesítette a kérdőíveket és megírta a jelentést. A kitöltött kérdőíveket, a szakfelügyelők jelentését, a vezető szakfelügyelő összegzését a vezető szakfelügyelő küldte meg a véleményezésre a fenntartónak és a könyvtárosnak. A véleményekkel kiegészített vizsgálati jelentést szintén a vezető szakfelügyelő küldte meg a minisztériumnak. A tapasztalt hiányosságok pótlására egy év áll rendelkezésre. akkor történik meg az utóvizsgálat, amelyet szintén a vezető szakfelügyelő végez.

Az egyházi könyvtárak sajátosságai a vizsgálaton kívül, általában

Elnevezés, típus, fenntartó

Az egyházi könyvtár sajátos könyvtártípus. Ide tartoznak mindazok a könyvtárak, amelyeknek fenntartója valamely egyház, felekezet, vallási közösség.

Az elnevezés egy-egy felekezeten belül is meglehetősen sokféle könyvtártípusot takar, és bizonyos értelemben tükrözi az adott egyház felépítését és nagyságát. Más a katolikusok esetében egy főegyházmegyei – egyházmegyei, egy szerzetesi, ezen belül egy, a kommunista diktatúra alatt is működő műemlékkönyvtár, vagy egy 1950-től könyvraktári sorba kényszerült, illetve szinte teljesen megsemmisült, csak a rendszerváltozás után újjáéledő szerzetesi, egyházmegyei könyvtár. A protestánsok (reformátusok, evangélikusok) esetében más egy országos jelentőségű egyházkerületi gyűjtemény vagy egyetlen országos „szak”könyvtár és egy kis gyűlekezeti könyvtár. Külön kategóriát képeznek az egyházi középiskolai és felsőoktatási könyvtárak, ezen belül más a „belső használatra” mindig is működött teológiai, szemináriumi könyvtár, és más egy, a rendszerváltozás után megnyílt felekezeti főiskola könyvtára.

Jellemzők

Az egyházi könyvtárak több szempontból is különlegesek:

1. A legrégebbi könyvtárak, gyűjtemények.
2. A nagy országos könyvtárak (OSZK, Egyetemi Könyvtár, MTA Könyvtára) mellett a nemzeti kulturális vagyon jelentős részét őrzik.
3. A gyűjtemények olyan információkat (is) szolgáltatnak, amelyek csak ezekben a könyvtárakban találhatóak meg. (Az információhoz való hozzájutás a magyar Alkotmányban biztosított és a Kulturális törvényben is előírt jog.) A könyvtárak nyilvános könyvtári feladatok ellátását is vállalják, sok esetben közkönyvtári és oktatási könyvtári szerepet töltenek be.
4. Az egyházi könyvtárak sok esetben abból a szempontból is különlegesek, hogy mind a mai napig sajátos szimbiózisban működik a múzeum–könyvtár–levéltár, vagy a három intézményből kettő.

Feladatok

A nagyobb nyilvános könyvtárak általában sajátos „hibrid” könyvtárakként működnek. Ezek a könyvtárak általában műemlékkönyvtárak, muzeális könyvtárteremmel, ahol az állomány zöme „régí könyv” és speciális gyűjtemény, amely speciális elhelyezést, gondozást és feldolgozást, ehhez speciális kézikönyveket,

és mindenekelőtt speciális szakértelmet kíván. Ugyanakkor a könyvtárak lehetőségeik szerint a rendszerváltozás előtt is folyamatosan gyarapították állományukat a külföldi és magyar teológiai szakirodalommal, s az évszázadok során kialakult gyűjtőkörüknek megfelelően egyéb témájú könyvekkel is. A műemléki, régi könyvet őrző és gondozó teendőik mellett tehát a modern, használható könyvtár működtetése is feladatuk.

A kétféle küldetés külön-külön is számos és nehéz feladatot, problémát jelent. sok pénzt és a mostaninál nagyobb számú szakképzett munkacrót kíván. Ha a műemléki jellegre gondolunk: egy zömében muzeális gyűjtemény méltó és biztonságos elhelyezése (tűz- és vagyónvédelem, megfelelő fizikai állapot biztosítása), gondozása (egyedi és általános restaurálása, preventív védelme), korszerű, számítógépes feldolgozása, feltárása (több megfelelő képzettségű szakember alkalmazása) nagy feladat és nagyon sok pénzbe kerül. Ha a másik kötelezettséget vesszük számba: egy modern, naprakész gyűjtemény kialakítása, feldolgozása, korszerű szolgáltatása, megfelelő számú szakember alkalmazása szintén sok pénzt kíván.

Közelmúlttörténet és következményei

Számos egyházi könyvtár esetében a rendszerváltozás azt jelentette, hogy a negyven évig halott vagy raktárba kényszerített gyűjtemények életre keltek és bekapcsolódhattak a magyar könyvtári rendszerbe, amelyből a korábbi évtizedekben kiszorultak. Gyűjteményeink 1989 után – az állami támogatásnak és az egyházi fenntartók erejükhöz mért anyagi segítségének köszönhetően – több területen felzárkóztak az 1950-es évektől folyamatosan fejlődő állami könyvtárakhoz. Mindennapi munkájukat azonban a közgyűjteményekhez képest – kevés kivételtől eltekintve – nehéz személyi feltételek és technikai körülmények között végzik.

E nehézségek ellenére a mintegy hatvan egyházi–felekezeti könyvtár közül – (közép)iskolai egyházi könyvtárakat nem számítva – napjainkban kb. 29 vállalja a nyilvánosságot, szerepelve a nyilvános könyvtárak jegyzékén.

Az elmúlt években jelentősen javult e könyvtárakban a szakmai munka színvonala. Ez a tendencia a korszerű feldolgozásban (1994-től számítógépes katalógizálás, mára nagy könyvtárainkban integrált könyvtári szoftver használata és online katalógus építése, 2000-től a Thcca internetes adatbázis létrehozása és gondozása), az olvasó-, kutató- és referenz szolgáltatás élénkítésében, az állományvédelmi szempontok fokozott figyelembevételében és a tudatos szerzeményezésben mutatkozik meg.

Finanszírozás

Az egyházi könyvtárak alapfinanszírozása két forrásból történik: az egyik az egyházi fenntartóktól kapott (akik erejükhöz mérten támogatják intézményeinket), a másik az állami közgyűjteményi támogatás.

A Magyar Köztársaság az egyházakkal kötött megállapodásokban vállalta, hogy részt vesz az egyházi gyűjteményekben őrzött értékek megóvásában, gyarapításában és közhasználatának biztosításában. Az államnak a történelmi egyházakkal kötött megállapodásaiban rögzített, az államiakhoz hasonló finanszírozás elve messze nem valósul meg, ezért gyűjteményeik a rendszerváltozás óta mindmáig – a hivatalos statisztikák szerint is – alulfinanszírozottak a közgyűjteményekhez képest.

A rendszerváltozás után, az 1990-es évek elején jött létre egy kiegészítő támogatási forma, a pályázati finanszírozás. Örvendetes előrelépést jelentett, hogy ezzel a támogatási formával egyre több egyházi könyvtár is élhetett. Tapasztalataink szerint azonban mind az egyházakat érintő pályázati kiírások köre, mind az elérhető összegek nagyságrendje a korábbi években szokásos töredékére csökkent.

A Magyar Köztársaság 2006. évi költségvetéséből az egyházi közgyűjtemények részére 500 millió forintnyi támogatás jutott. Ez az összeg 305 millió forinttal (közel 40 százalékkal) kevesebb, mint a 2005. évi. Mivel a 2005-ös támogatási összeg sem fedezte az egyházi gyűjtemények működési kiadásait, ez az intézkedés létében veszélyezteti az érintett intézményeket, és az egyházi gyűjtemények teljes rendszerének működésképtelenné válásához vezet. A 2006. évi erősen csökkentett költségvetési keret a működés alapvető területeit érinti. Következmenyei: a szakképzett személyi állomány leépítése, a szolgáltatások körének és szintjének, a hozzáférés csökkentése, az állománygyarapodás leállítás, az évek óta folyó feltáró–feldolgozó, digitalizáló munka szüneteltetése.

Általános sajátosságok, amelyek a vizsgált öt könyvtárra is jellemzőek

Az egyházi könyvtárak csaknem fele nyilvános könyvtár, tehát közfeladatokat is vállaló intézmény, de ezek inkább kutatóműhelyekre emlékeztetnek, a szakkönyvtárakra hasonlítanak, nem a közművelődési könyvtárakra. Ha a régi, a könyvtári törvény előtti tipizálást használjuk, akkor teológiai szakkönyvtáraknak mondhatjuk őket.

Az egyházi könyvtárakban dolgozók száma nagyon csekély, ez komoly gondokat okoz, befolyásolja a könyvtárak működését. Egy-egy könyvtárban átlagosan öt (!) fő dolgozik. Ezt az átlagot nemcsak a szakirányú végzettségűek és nemesak a könyvtári munkakörben foglalkoztatottak adják, hanem mindenkit, a technikai személyzetet is beleszámoltuk. A könyvtári munkakörben foglalkoztatottak – más nagy országos könyvtárakhoz hasonlóan – nem mindig szakirányú végzettségűek, de magasan képzett tudományos munkatársak, és az adott könyvtárban nélkülözhetetlen képesítéssel bírnak. A nem szakirányú végzettség nem jelenti azt, hogy csupán teológiai képesítésű papokról, szerzetesekről, lelkészekről van szó, ezek száma az összes egyházi könyvtárban mindössze tíz körül van, a többiek szakképzett „civil munkaerők”.

Az egyházi könyvtárak nyitva tartása eltérő a közkönyvtáraktól, hétvégén általában nincsenek nyitva, és a heti nyitva tartási idő is rövidebb, mint más könyvtárak esetében.

Ezekben a könyvtárakban kisebb az olvasóforgalom, nem a szokásos értelemben vett olvasók, inkább (tudományos) kutatók a könyvtárhasználók, ők azonban speciális kiszolgálást és szolgáltatásokat kívánnak. Az egyházi könyvtárakat felkereső könyvtárhasználók a közművelődési könyvtárakban a helyismereti gyűjteményben olvasókra–kutatókra emlékeztetnek, és a könyvtáros is hasonló munkát végez, mint például egy-egy helyismereti gyűjteményben dolgozó kolléga.

A jellemző szolgáltatási forma a helyben használat. Mivel a kutató olykor egy-egy személyhez vagy témához köthető egész gyűjteményeket, hagyatékokat olvas

át, a helyben használt dokumentumokat nehéz számszerűsíteni. Egy-egy hagyatékban akár több száz dokumentumot is átnézhet egy-egy kutató.

A könyvtárakban található gyűjtemények is speciálisak, az állomány zöme muzeális dokumentum vagy különleges különgyűjtemény, amely több szempontból is védelemre szorul. Az állományvédelemnek több területe van, magába foglalja a gyűjtemény „szellemi” védelmét (szerzői jogi kérdések), vagyónvédelmét, tűzvédelmét, egyéb fizikai védelmét (digitalizálás, általános és egyedi restaurálás, kötetés, tékázás stb.).

A hagyományos dokumentumok mellett elektronikus dokumentumokat is gyűjtenek az intézmények, használatukhoz a megfelelő technikai eszközök is rendelkezésre állnak.

Hiányosság a vakok, siketek és egyéb fogyatékkal élők könyvtárhasználata csak egy-két helyen biztosított. Van, ahol az épület és a könyvtárhelyiségek sem közelíthetők meg, van, ahol a szolgáltatásokat nem tudják igénybe venni és van, ahol a megfelelő dokumentumok hiányoznak.

Csak a vizsgált öt könyvtárra jellemző adottságok, sajátosságok

A szakfelügyeleti vizsgálat előtt tanulmányozandó dokumentumok közül az öt könyvtárból: Szervezeti és Működési Szabályzata, Használati Szabályzata, statisztikai jelentőlapjai, éves jelentései, beszámolóit minden könyvtárnak. Alapító Okirata, küldetésnyilatkozata négy könyvtárnak volt. Az adott könyvtár pályázataival kapcsolatos dokumentumait minden intézményben, a munkaterveket három könyvtárban tudták áttanulmányozni a szakfelügyelők a vizsgálat előtt. Stratégiai terve egyetlen könyvtárnak sincs, és senki nem készítette el a könyvtár önértékelését sem.

A felsorolásból láthatjuk, hogy „hagyományos” alapidokumentumok mindenhol vannak, de a modern, menedzsment-szemlélettel működő, korszerű könyvtárra jellemző dokumentumok – a küldetésnyilatkozat kivételével – mindenhol hiányoznak. Ennek oka az lehet, hogy az egyházi könyvtárak élén ugyan már szakképzett, civil, de menedzselést még nem tanult kollégák állnak. Célszerű lenne számukra valamilyen útmutatást készíteni, továbbképzést tartani ezeknek az alapidokumentumoknak az elkészítésével kapcsolatban.

A vizsgált könyvtárak mindegyike nyilvános könyvtár. A könyvtárak élén általában könyvtárvezető vagy könyvtárigazgató címmel bíró kollégák állnak. Az ötből két intézmény levéltárral vagy múzeummal összevontan, három más keretek között (monostoron belül, egyházi fenntartással, az oktatási intézményekkel egyenrangúan, az adott egyház országos gyűjteményeként, szervezeti egységeként működik). A vezetőknak intézményvezetői vagy részegység vezetői megbízatása van.

Könyvtári munkakörben dolgozók könyvtárosi végzettség szempontjából: mind az öt könyvtárban van szakmai végzettségű könyvtáros. Egyetemi végzettségű mind az öt könyvtárban, főiskolai négy könyvtárban, középfokú végzettségű kolléga három könyvtárban dolgozik. A könyvtári munkakörben dolgozó munkatárs(ak) száma a végzettség és a munkakör betöltéséhez szükséges képesítés viszonya szerint: az öt könyvtárban hat egyetemi, kilenc főiskolai, öt középfokú végzettségű könyvtáros dolgozik.

Három könyvtárban vesznek részt a könyvtár munkatársai a hétvéenkénti továbbképzésen. Az egyházi könyvtárosok kötelező továbbképzéseken való viszonylag alacsony részvételének két oka van: vagy olyan tudományos fokozattal bírnak, amely mentesíti őket, vagy friss diplomások, így nem kötelező számukra a továbbképzés.

Gazdasági szempontból öt intézmény közül kettő nem önálló, három részben önálló. Négy könyvtár részesül az egyházi gyűjteményi támogatásból. A könyvtárak előirányzatok feletti rendelkezési jogosultsága szempontjából általában részjoggal rendelkeznek.

Akadálymentesség szempontjából három helyen minden akadálymentes, két intézmény esetében semmi sem akadálymentes.

Mind az öt könyvtár rendelkezik kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljára szolgáló helyiséggel, és ezek a helyiségek alkalmasak is a célra.

A hagyományos dokumentumok mellett minden könyvtár gyűjt elektronikus dokumentumokat. A muzeális jelleg az oka annak, hogy szabadpolcon az állomány-nak 1–35 százaléka található csupán, zömében kézikönyvek, segédkönyvek.

A hagyományos könyvtári szolgáltatásokat (kölcsonzés, könyvtárközi kölcsönzés, helyben használat, információszolgáltatás stb.) minden könyvtárban igénybe vehetik a könyvtárhasználók, de a legtöbb könyvtárban a korszerű szolgáltatásokat is (információkérés telefonon, e-mailben, internethasználat, keresés adatbázisokban, közhasznú információk, számítógép használata, ODR-szolgáltatás stb.).

A korszerű szolgáltatásokhoz korszerű infrastruktúra is szükséges, ez a vizsgált könyvtárakban mindenhol rendelkezésre áll, a könyvtárhasználók számára képest megfelelő mértékben. Számítógép, szkennel, nyomtató, fénymásoló minden könyvtárban, CD-, DVD-lejátszó is több helyen van. Ezek az adatok azt mutatják, hogy a könyvtárak a modern kor követelményeinek megfelelően, korszerűen felszereltek.

Minden könyvtár épít elektronikus katalógust, a vizsgált könyvtárakban integrált rendszert használnak. Többnyire a következő munkafolyamatokat gépesítették: katalógizálás, olvasói nyilvántartás, kölcsönzés, tájékoztatás.

Tapasztalatok, benyomások az első kísérleti vizsgálati év után

Bármilyen könyvtártípusról beszélünk, a könyvtárnak mint intézménynek vannak olyan általános jellemzői, amelyek típustól függetlenül valamennyi könyvtárra érvényesek. A szakfelügyeleti vizsgálat során ezeket a jellemzőket mégis sajátos szempontból vizsgáljuk, a közfeladatiság, a közművelődés, a közgyűjteményi jelleg szempontjából. A közfeladat, közművelődés, közgyűjteményi jelleg különböző könyvtársoportoknál mégis eltérő módon valósul meg.

A szakfelügyeleti vizsgálat a közművelődési (községi) könyvtárakban már évek óta, mondhatjuk, gyakorlottan működik. Idén kezdődött el az egyházi könyvtárak vizsgálata. A további vizsgálatok előtt érdemes volna újra áttekinteni a kérdőíveket olyan konzultáció keretében, amelyen az eddig vizsgált könyvtártípusok szakfelügyelői közül vennének részt kollégák.

Ásványi Iлона

Egészségügyi szakkönyvtár felhasználói szemmel

Vajon milyennek látják olvasói a Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakkönyvtárát? Véleményük szerint mely szakmai törekvéseink nyernek megerősítést, melyek azok a pontok, ahol változtatni kell? Leginkább ezekre a kérdésekre kerestük a választ, amikor elsődleges célcsoportunkat, a kórház orvosait, szakdolgozóit megkerestük kérdőívünkkel. A 2006 szeptemberében kiküldött 794 kérdőívből 325 érkezett vissza teljesen vagy részben kitöltve, megválaszolva. Ez 40,93%-os válaszadási hajlandóságot jelez. Megállapításaink során ezekre a válaszokra tudunk hagyatkozni, ezekből tudunk következtetéseket levonni.

Foglalkozás szerint a visszajelzések 109 (33,95%) ápolótól, 99 (30,84%) orvostól, 66 (20,56%) asszisztentstől, 15 (4,6%) pedig gyógytornásztól származik. Szakterületi megoszlást illetően a legtöbb értékelhető adattal a belgyógyászat (41; 10,84%), (külön) a kardiológia (31; 8,2%), az intenzív terápia (30; 7,9%), a traumatológia (28; 7,4%), a laboratórium 22; (5,8%), a szívsebészet, szülészet–nőgyógyászat (egyaránt 20–20; 5,29–5,29%), míg a pszichiátria (19; 5%) szolgált.

A könyvtár felkeresésének módjai

(Itt egyidejűleg több válasz is megadható volt.) Könyvtárunkat *legtöbbször személyesen* (289; 57,34,%) keresik fel. Csaknem pontosan feleannyi a száma a telefonos megkereséseknek (146; 28,96%). Hagyományos levélben hozzánk fordulóik száma és aránya 25 (4,96%). Elektronikus úton, honlapon keresztül (24; 4,76%), míg e-mailben (20; 3,96%) az igényeiket jelzők száma, aránya. (310 válasz 504 jelölése)

A könyvtárhasználat gyakoriságát a kapott 316 válasz alapján a következő mutatószámok jelzik: alkalomszerűen a választ adók (262) 82,91%-a; havi rendszerességgel 36 (11,39%), míg hetente 17 (5,37%) veszi igénybe különböző dokumentum- és információszolgáltatásainkat. Jelenlegi, heti 39 órás *nyitva tartásunk* a felhasználók *döntő többségének* (a visszajelzett 310 adatból 293-nak) 94,51%-ának *megfelel*, csupán (17) 5,48% jelezte, hogy gondot okoz számára 8 és 16 óra között személyesen felkeresni a könyvtárát.

Könyvtári környezet

A könyvtári környezettel, annak légkörével kapcsolatos elégedettségéről – a kérdezett öt szempont szerint, az adatok összességét vizsgálva – a következő megállapításokra juthatunk.

A választ adók *több mint fele* (68,65%) *elégedett*, míg közel egynegyede (25,39%) nagyon elégedett azon körülményekkel, amelyek közt olvasóinkat fogadni tudjuk. A működési feltételeinkkel kevésbé elégedettek aránya 5%, az elégedetleneké 0,9%.

Az olvasók számára elhelyezett *jelekkel, eligazítótáblákkal* – a kapott 312 érvényes válasz alapján – nagyon elégedett 88 (28,2%), elégedett 213 (68,26%), kevésbé elégedett 10 (3,2%), elégedetlen 1 (0,3%). A *könyvtári terek elrendezésére, beosztására* vonatkozóan a beérkezett 307 értékelhető válasz révén megállapításaink a következők: nagyon elégedett 78 (25,4%), elégedett 218 (71%), kevésbé elégedett 9 (2,93%), míg elégedetlen 2 (0,6%).

A *számítógép-használathoz való hozzáférésről* 301 választ kaptunk. Ezek szerint nagyon elégedett közülük 72 (23,92%), elégedett 206 (68,43%), kevésbé elégedett 17 (5,6%), míg elégedetlen 6 (1,99%).

A *könyvtár belső állapotára (világítására, bútorzatára, tisztaságára, rendjére)* vonatkozó kérdésünkre 303-an válaszoltak. Közülük nagyon elégedett 72 (23,76%), elégedett 209 (68,97%), kevésbé elégedett 19 (6,2%) és elégedetlen 3 (0,99%).

A kapott válaszok alapján *olvasóink* minden megadott szempont szerint *döntő mértékben elégedettek* – ha nem is nagyon – a személyes felkeresés során látott tapasztalt körülményeinkkel. A nagyon elégedett minősítéssel legtöbbször a tájékozódást megkönnyítő jeleinket, tábláinkat nevezték meg. A legtöbb kevésbé elégedett minősítést a könyvtár belső állapota kapta, miközben az elégedetlenségi mutatók közül a számítógép-használathoz való hozzáférés került az első helyre a maga alig két százalékaival.

Könyvtári személyzet

A könyvtári személyzet szolgáltatókészségét négy szempont szerint, egy egytől tízig tartó skálán vizsgáltuk. Az itt dolgozók munkájával maximálisan elégedett a választ adók 61,8%-a, amit a 8-as jelű elégedettség követ 22,23%-kal, a 9-es számmal jelzett pedig 7,38%-kal. Ez azt jelzi, hogy *olvasóink 91,41%-a a számsor felső harmadával (8, 9, 10) fejezte ki a könyvtárosokkal kapcsolatos elégedettségét*, azon belül is legnagyobb arányban teljes elégedettségének adott hangot. Ha *sorrendet* kívánnánk felállítani, akkor leginkább a *segítőkészséget*, majd *pontos-ságot, megbízhatóságot*, ezt követően a *szakszerűséget*, végül a *gyorsaságot* értékelték a maximális, 10-es pontszámmal. Az összpontszámok is ugyanezt a sorrendet adják: segítőkész (2935), pontos, megbízható (2840), szakszerű (2817), gyors (2750). Itt is megállapítható, hogy igazán jelentős eltérés nincs az egyes szempontok értékelése között.

Nyomatott dokumentumok hozzáférhetősége

A dokumentumbeszerzés, állománybővítés kérdése alatt arra voltunk kíváncsiak, hogy az olvasóink számára szükséges nyomtatott dokumentumok mennyire elérhetők könyvtárunk állományából. Külön rákérdeztünk a magyar és idegen-

nyelvű kiadványokra, külön a könyvekre, folyóiratokra. A visszajelzések alapján a következő megállapításokat tehetjük. *Legtöbben* (288-ból 251-en) 87,15% a magyar szaklapok elérhetősége mellett voksoltak, míg 19,82% (30) a részbeni elérhetőséget jelezte, 6,46% (7) pedig az el nem érhetőséget fejezte ki. Második leginkább hozzáférhetőnek a magyar nyelvű könyvek (312-ből 264) 84,61% bizonyultak a rangsorban. Itt (3) 0,96% volt a nem szavazatok, míg (45) 14,42%-os a részben elérhető szavazatok aránya. Az idegennyelvű folyóiratok a harmadik helyre kerültek az állományunk elérhetőségi rangsorában. Igennel szavazott (232-ből 171) 73,70%, nemmel (15) 6,46%, részbeni hozzáféréstől számolt be (46), 19,82%. Legvégül az idegen nyelvű szakkönyvek hozzáféréseire vonatkozó adatok: (231 összesből 160) 69,26% igen, (8) 3,46% nem és (54) 23,37% részbeni hozzáférést jelez.

Megjegyzendő, hogy *legnagyobb a százalékos nemek* (6,46) aránya az idegen nyelvű folyóiratoknál, míg legkisebb, nem egészen egy százalék (0,96) a magyar nyelvű könyveknél.

Dokumentum- és információszolgáltatás

Információ- és dokumentumszolgáltatás kapcsán tíz könyvtári szolgáltatásunkról kértünk véleményt az alapszolgáltatásoktól a személyre szabott szolgáltatásokig. Itt az elégedettség mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy már igénybe vette-e az illető, vagy a jövőben igényt tart-e az adott szolgáltatásunkra.

A *kölcsönzéssel* kapcsolatban – a kapott 312 válasz alapján – kiderült, hogy nagyon elégedett (104) 44%, elégedett (157) 50,32%, részben elégedett (9) 2,88%, elégedetlen (1) 0,3%, nem vette igénybe (32) 10,25%, nem is kívánja igénybe venni (9), a választ adók 2,88%-a.

A *helybenolvasást* érintően 297 értékelhető visszajelzést kaptunk. Ebből (71) 23,9% nagyon elégedett, (145) 48,82% elégedett, részben elégedett (6) 2%, elégedetlen (1) 0,3%, nem vette igénybe (37) 12,45%, nem is akarja igénybe venni ugyancsak 37 (12,45%).

A *könyvtárközi kölcsönzésről* összesen 275-en jelezték véleményüket. Nagyon elégedett ezen szolgáltatással a választ adók (72) 26,18%-a, elégedett (108) 39,27%, részben elégedett (13) 4,72%, elégedetlen (1) 0,3%, nem vette igénybe (52) 18,9%, nem is akarja igénybe venni (29) 10,54%.

A *referenz-szolgálatról* összesen 282-en mondtak véleményt. Közülük nagyon elégedett (80) 28,36%, elégedett (118) 41,84%, részben elégedett (17) 6%, elégedetlen (1) 0,3%, nem vette igénybe (43) 15,24%, nem kívánja a jövőben sem igénybe venni (23) 8,15%.

Az *irodalomkutatásra* vonatkozó összes visszajelzés száma 283. Ebből nagyon elégedett vélemény (95) 33,56%, elégedett (109) 38,51%, részben elégedett (15) 5,3%, elégedetlen (2) 0,7%, nem vette igénybe (39) 13,78%, jövőben sem kívánja igénybe venni (23) 8,2%.

A *témafigyelő szolgálatunkkal* kapcsolatban 283-an mondtak véleményt. Közülük nagyon elégedett (74) 26,14%, elégedett (111) 39,22%, részben elégedett (13) 4,59%, elégedetlen (1) 0,3%, nem vette igénybe (62) 21,9%, nem is kívánja igénybe venni (22) 7,77%.

A *könyvtári internethasználatról* a következő visszajelzések érkeztek 284 felhasználótól. Nagyon elégedett (56) 19,71%, elégedett (104) 36,61%, részben elégedett (14) 4,92%, elégedetlen (2) 0,7%, eddig még nem vette igénybe (60) 21,12%, ezután sem kívánja igénybe venni (48) 16,9%.

A *könyvtári számítógép-használathoz nyújtott szóbeli segítségnyújtásról* 285-en nyilvánítottak véleményt. Ezek szerint e szolgáltatással nagyon elégedett (91) 31,92%, elégedett ugyanennyi (91) 31,92%, részben elégedett (7) 2,45%, elégedetlen 2 (0,7%), nem vette még igénybe (51) 17,89%, nem is akarja később sem igénybe venni (43) 15%.

A *honlapunkról* 281 visszajelzést kaptunk. Ez alapján nagyon elégedett (53) 18,86%, elégedett (115) 40,92%, részben elégedett (10) 3,55%, elégedetlen (1) 0,3%, míg a honlapunkat fel nem keresők aránya (67) 23,84%, akik ezt a jövőben sem kívánják megtenni (35) 12,45%.

A *felhasználói képesséssel* kapcsolatban összesen 268 válasz érkezett. Ebből (40) 14,92% nagyon elégedett, (96) 35,82% elégedett, 16(5,97) részben elégedett véleményének adott hangot, miközben ilyen típusú képzésen még nem vett részt (58) 21,64%. igényt sem tart rá ugyanennyi (58) 21,64%.

A kapott válaszokból megállapítható, hogy *olvasóink, felhasználóink általában elégedettek, majd nagyságrendileg ezt követően nagyon elégedettek szolgáltatásainkkal*. A nagyon elégedett kategórián belül – szóródás 14,92% és 44,87% között – sorrendben a kölcsönzés, az irodalomkutatás, ezt követően pedig a számítógép-használathoz nyújtott szóbeli segítségnyújtás említhető. Az elégedettség nál a sorrend a kölcsönzés, helybenolvasás, referenz-szolgálat. Az elégedetlenség számaránya, százalékban kifejezhető volta – kivétel nélkül egy százalék alatt – szerencsénkre nem igazán jelentős, nem igazán mérvadó. Kerekítve 10–20% között mozog azok aránya, akik jelezték, hogy még nem vették igénybe szolgáltatásainkat; 3 és 21% közötti azon olvasóink száma, akik a jövőben sem tartanak igényt egy adott szolgáltatásra.

Könyvtári kiadványok

Szakkönyvtárunk az ISPITA Alapítvány anyagi támogatásával a kórház orvosainak, szakdolgozóinak tudományos munkáit megőrzendő, rendszerező céllal bibliográfiákat, teljes szövegű közleményeket magába foglaló sorozatokat indított, így nem volt közömbös számunkra, hogy ezeket mennyire ismerik, használják olvasóink.

A *könyvtári kalauzt* – a visszaérkezett 279 válasz szerint – ismeri és használja (54) 19,35%, ismeri de nem használja – több mint kétszer annyi – (122) 43,72%, nem ismeri (103) 36,91%.

A *Zala Megyei Kórház Orvosainak Bibliográfiáját* ismeri és használja (52) 18,57%, ismeri, de nem használja (126) 45%, nem ismeri (102) 36,42%.

A *Zala Megyei Kórház Egészségügyi Szakdolgozóinak Bibliográfiáját* – a 284 választ adó közül – ismeri és használja (60) 21,12%, ismeri de nem használja (144) 50,7%, nem ismeri (80) 28,16%.

A *Tudományos közlemények jegyzékét* – 278 visszaérkezett válasz szerint – ismeri és használja (85) 30,57%, ismeri de nem használja (104) 37,41%, nem ismeri (89) 32%.

A *Kurrens folyóiratok jegyzékét* – 283 vélemény szerint – ismeri és használja (86) 30,38%, ismeri de nem használja (98) 34,62%, nem ismeri (99) 34,98%.

Végül a *szakterületi linkajánlóinkat* – 277 visszajelzés alapján – ismeri és használja (77) 27,79%, ismeri, de nem használja (91) 32,85%, nem ismeri (109) 39,35%.

A kapott számadatok alapján megállapítható, hogy *legismertebb és leginkább forgatott kiadványunk a Tudományos közlemények jegyzéke*, valamint a *Kurrens folyóiratjegyzék*. A legkevesbé használt tájékoztatói eszköz a kórház szakdolgozóinak és orvosainak bibliográfiája. A legkevesbé ismertek a szakterületi linkajánlók és a könyvtári kalauz.

Könyvkiállítások

Úgy két éve állományunk anyagából – az általunk fontosnak tartott egészségügyi vonatkozású évfordulók, események kapcsán – a kórház főbejáratánál, némely osztályán kiállításokat rendezünk. Ezek fogadtatásáról is – természetesen – szerettünk volna „képet kapni”. A visszajelzésként kapott 315 válasz szerint (301) 95,55% azok aránya, akik hasznosnak tartják egy-egy egészségügyi téma ily módon való bemutatását. Arra a kérdésünkre, miszerint elképzelhetőnek tartják-e betegosztályokon könyv- és dokumentumkiállítás megrendezését, a 301 válaszból 237, azaz 78,73% szerint igen, elképzelhetőnek tartja.

Javaslatok, észrevételek

Néhány érdekesség, figyelemre méltó javaslat a „Könnyítene a munkámat ha.... Az egészségügyi szakkönyvtár....” mondat folytatásaként kapott megjegyzésekből: „On-line internetes hozzáféréssel szélesebb spektrumú szolgáltatást tudna nyújtani.”; „A jelen helyzetben ez a helytállás nagyon dicséretes a könyvtár munkatársaitól. Köszönet érte.”; „Hosszabb nyitvatartással dolgozna”; „Számomra megfelelő”; „Lehetővé tenné cikkek, folyóiratok interneten történő letöltését fulltextben.”; „A jövőben is ugyanilyen gyorsan és hatékonyan működne, illetve a finanszírozás során megoldható lenne több újonnan megjelent könyv megvétele.”; „Ha az Egészségügyi szakkönyvtár színvonalához emelkedne minden kórházi osztály.”; „Amire szükségem volt, a könyvtár mindig megszerezte. A munkájukkal nagyon elégedett vagyok.”; „Továbbra is így működne.”; „Folyamatosan nézné a citációmait.”; „Elmélyültebb munkához boxok kialakítása.”; „Délután tovább tartana nyitva.”; „Teljes cikkek elérése könyvtáron keresztül, de az osztályos számítógépekről.”; „On-line hozzáférést nyújtana nemzetközi adatbázisokhoz.”; „Folyamatosan küldene tájékoztatást a szakterületi szakirodalom újabb magyar nyelvű kiadványairól.”

Következtetések

Megfelelő ismertetés, tájékoztatás révén növelni kell az elektronikus úton hozzánk fordulóik számát, a könyvtárhasználati alkalmak (legalább) havi gyakorisá-

gának arányát. (Az, hogy a napi gyógyító munka szerves részévé váljon a könyvtárhasználat, az a különböző vezetői szinteken, a munkatársaktól elvárt, megkívánt ilyen irányú szemléletváltozás következménye lehet.)

A könyvtár (számítógépes) környezetét illetően a megfogalmazódott igények szerint legalább eggyel növelni kellene a felhasználói munkaállomások számát. Ugyanakkor jelenlegi körülményeink alapján nincs igazán lehetőség – a joggal felvetett – önálló „kutatói boxok” kialakítására.

A könyvtárosok munkájával kapcsolatban megnyilvánuló alapvető elégedettség a jövőben még inkább az egyre jobb, az egyre személyre szabottabb szolgáltatásokra kötelez bennünk.

Az igények kielégítésének gyorsaságán két módon tudunk javítani. Egyrészt, ha a visszakérések során a dokumentumok visszaszállítását háromnapos határidőhöz kötjük, másrészt, ha számítógépeink a jelenleginél nagyobb kapacitással, gyorsabban működnek. (Ez utóbbit a nemrég csökkentett dolgozói létszám is indokolja.)

A dokumentumbeszerzések, állománygyarapítás területén – az igényeknek is megfelelően – a teljes szövegű elektronikus dokumentumok mind szélesebb körű elérése lehet a cél. Ez már élő, működő konzorcium(okhoz) való csatlakozás révén érhető el leginkább. (Akár a nyomtatott folyóiratok előfizetésének további csökkentése árán is.)

A kórház dolgozóinak kéréseit – a megjelenő új szakkönyvekről való tájékoztatás segítségével – a lehetőségek nyújtotta keretek közt figyelembe vevő folyamatos, szisztematikus állománygyarapítást kell folytatnunk.

Információ- és dokumentumszolgáltatásainknál érdemes tovább növelni – az alapszolgáltatásokon túlmutató – értéknövelt szolgáltatásaink számát, gyakoriságát. Ez kiemelten vonatkozhat honlapunk tartalmi, formai megújítására, amit könyvtárunk a jelenlegi létszám feltételei közt önmagában nem, csakis komoly informatikai segítséggel tud megvalósítani. Bár jelentős igény nem mutatkozott a felhasználói képzésre, mégis úgy gondoljuk, nem mondhatunk le róla.

Kiadványaink azon része, ami a kórház dolgozóinak előadásait, publikációit rögzíti, tárja fel, egy intézeti tudásbázis alapját is képezik, míg másik részük a könyvtárról, annak szolgáltatásairól tájékoztat. Éppen ezért fontos, hogy ezek kiadásait folytassuk, ezeket egyre inkább ismerjék és használják az intézet munkatársai.

Az éppen aktuális, jól megválasztott témákhoz kapcsolódó könyvkiállításaink elfogadottsága megerősít bennünket azon törekvésünkben, hogy érdemes ezt tovább folytatni.

A felhasználói igények ismeretében is – elsősorban a kórházi gyógyítást, oktatást, kutatást szolgáló – hatékony információs központtá válás lehet csak a cél. Kérdés, hogy e szakmai törekvésekhez, a szükséges fejlesztések megvalósításához milyen támogatásra találunk.

Beke Gabriella

A csíksomlyói Márton Áron Gimnázium könyvtára

A ferencesek letelepedése és könyvtárak

A ferencesek a tatárjárás után telepedtek meg Erdélyben. A XV. század végéig Csíksomlyón kívül Erdély számos településén építettek templomot, rendházat. Csíksomlyói templomuk és kolostoruk Hunyadi János idejéből való.

A ferences rend kolostorának elengedhetetlen tartozéka volt a könyvtár. Egy 1444-es helybéli oklevél említett tesz a ferencesek könyvtáráról. Ez Erdély egyik legértékesebb és leggazdagabb középkori egyházi gyűjteménye. Felbecsülhetetlen értéke abból adódik, hogy miközben más erdélyi és magyarországi rendházak könyvtárai részben vagy egészen megsemmisültek, addig a csíksomlyói könyvtár fennmaradt. Gyarapodásának egy része a megszűnt magyarországi és erdélyi rendházak középkori könyvtárainak köteteiből származik, amelyeket nemcsak megszerezni, hanem megőrizni is képes volt.

Ez az egyetlen erdélyi katolikus könyvtár, amely túlélte a reformációt. Képes volt fennmaradását biztosítani, sőt meglévő állományát gyarapítani; nagy segítséget nyújtott mindehhez a nyomda.

Az 1676-ban kezdődő könyvnyomtatás Kájoni János nevéhez fűződik, aki a Rómától megszerzett engedély előtt is adott ki könyveket. A nyomda léte nagy szerepet játszott az újrainduló iskolában is, ahol nemcsak egyházi személyeket, hanem világi tanítókat is alkalmaztak.

A tulajdonosi bejegyzések tanúsága szerint a könyvek többsége a ferences rendtagok tulajdona volt. A könyvtári könyvek tulajdonosainak másik jelentős csoportját a székelyföldi könyvgyűjtők alkották: papok, tanítók, nevezetes személyek stb.

Annak ellenére, hogy a századok folyamán a csíksomlyói könyveket többször leltárba vették, mégsem sikerült megőrizni ezeket a dokumentumokat. Pedig a könyvtár sikeresen túlélte a csíki tatárdúlásokat, a reformációt, illetve más támadásokat. A XX. században azonban nem így történt. A rend feloszlata (1951) után a gyűjtemény egy ideig Csíksomlyón maradt. 1961 után a Csíkszeredai Múzeumba szállították. A hatvanas években a könyvállomány bizonyos része maradt a múzeum birtokában; a hiányzó Kájoni-kéziratokat, zenei kódexeket elveszettek hitték.

A könyvtár elveszettnek vélt kincsei 1980-ban és 1985-ben kerültek elő. 1980. augusztus 22-én a kolostortemplomban, a Mária-szobor talapzatának javításakor bukkantak rá a könyvek és kéziratok egy részére, amely 33 nyomtatásos és kéziratosa könyvet, misztériumdrámákat, levéltári iratokat, egy függőpecsétes oklevelet, valamint az elveszettnek hitt XVII. századi Kájoni arcképet tartalmazott. A könyvek és kéziratok zöme 1985. április 11-én látott napvilágot. A Csíki Székely Múzeum

munkaközösségének kiemelkedő egyéniségei – mint Muckenhaupt Erzsébet, Gecző Kálmán, P. Márk József és Dénes Márton, a kolostor egykori nagy ebédlőjében (ma a Szent Anna Iskola kapott helyet benne) – az egyik elfalazott vakablakban, deszkák között rábukkantak 124 kézíratra és ő nyomtatványra. A nedvesség miatt az alul levő könyvek egynegyede megsemmisült. A könyvek azon részét, amely restaurálásra szorult, Bukarestbe vitték.

1987-ben felsőbb állami utasításra a ferencesek, illetve a római katolikus gimnázium könyvtáraként újabb kori köteteket a múzeumból a csíkszeredai Megyei Könyvtár dokumentációs osztályán helyezték el. Az 1989-es rendszerváltozás után sikerült visszaszerezni ezeket a köteteket a múzeum számára. Mindez a bukaresti és a csíkszeredai, valamint a jászvásári restaurátorok együttműködésének is köszönhető. Az utolsó példányok 1993-ban tértek vissza Csíkbárányra.

Jelenleg a múzeum gyűjteményében található az egykori ferences könyvtár megtalált kötetei, kis részük a ferences kolostor tulajdonába került.

Az iskola könyvtára

Az iskola alapítását a XV. századra teszik. Az iskola közvetlenül a ferences kolostor mellett működött. Mivel kezdetben egyházi tanítók végezték az oktató–nevelő tevékenységet, elsősorban a saját könyvtárukat használva adták tovább tudásukat a tanulóknak. Bizonyított tény az is, hogy a XVI. század második felében már középfokú oktatás folyt.

Az iskolai könyvtár könyveiről az első feljegyzés 1630-ból való. Valószínű, azelőtt is létezett könyvtár az iskolában, erről a kis gyűjteményről azonban nem maradtak fenn feljegyzések. Bizonyos feltételezések szerint a kolostori könyvtárba olvadt be. Közben az iskolát a „pogányok” 1661-ben felégették. Az újra induló iskola alapítói között ott volt a könyvnyomtató és egyben könyvtárgyárapító Károni János is. Nemcsak egyházi személyek igyekeztek az állományt gyarapítani, hanem világi személyek is. Különböző egyesületek által létrehozott könyvtárak egy része beolvadt a kolostor könyvtárába. Ilyen volt például az 1727-ben alapított Mária Társulat könyvtára. A diákok számára létrehozott könyvtárat folyamatosan kellett gyarapítani, egyrészt a kevés kötetszám végett, másrészt az újonnan érkező információk ismertetéséért. Mivel az iskolának nem volt elég pénze könyvvásárlásra, a könyvtár gyarapításának nagy részét adományokból próbálták fedezni, miközben egyre nőtt az igény az új könyvek iránt. A lehetőségekhez mérten azért megvásárolták a legszükségesebb köteteket. Elsőként az oktató–nevelő tevékenységhez szükséges könyveket szerezték be, természetesen a tanítás rendjéhez igazodva. A kialakított állomány túlnyomó részét latin, csekélyebb számban magyar, valamint német és görög nyelvű könyvek tették ki.

1875-ben az iskolai könyvtár egész állománya 1882 kötet volt. A könyvek beszerzésénél különös gondot fordítottak a tankönyvekre, mivel segíteni akartak a szegényebb tanulóknak. A csekély használati díj mellett tankönyvekkel ajándékozták meg őket a tanulási időszakokra.

Az 1876. december 23-ai tanári tanácskozáson az az indítvány merült fel, hogy válasszák szét az addig egyben lévő tanári könyvtárat az ifjúságitól, a volt közös könyvtár tankönyveit pedig jutányos áron adják el, és a megmaradt ifjúsági könyv-

tár pedig egyesüljön az önképzőkör könyvtárával. Így a könyvek száma 1975 kötetről 1300-ra csökkent.

1879 és 1880 között 1190 könyve volt külön a kölesönkönyvtárnak. Az ifjúsági könyvtár 334 könyvet számlált, míg a tanári könyvtár 1810 kötettel büszkélkedhetett.

Az 1900-as évek elején ismét folyamatosan gyarapodott a könyvtár állománya. Ezek voltak a legkedvezőbb évek. Egyesületekhez fordulva több könyvet tudtak vásárolni, mint a korábbi években, továbbá adományokból is tekintélyes kötet-számra tettek szert.

1918 után megszűnt Budapesttel az érintkezés. Tudományos művek beszerzése lehetetlen volt. Ebben az időszakban a könyvállomány kevés kötettszámmal nőtt. A háború éveiben egy része eltűnt, elkallódott, vagy a hatóságok nyomására állami kézbe került. Néhányat civilek rejtegettek.

A XIX. század végén szegényes folyóirat-küldemények érkeztek, de a szerény folyóirat-állomány is csak a XX. század elejéig, pontosabban az első világháborúig bővült. Az új állami berendezkedés a '20-as években a román nyelvű folyóiratok beszerzésére fektette a hangsúlyt. Ugyanez volt érvényes a könyvekre is.

Az 1940-es bécsi döntés értelmében az anyaországhoz visszakerült Észak-Erdély is. A tanári könyvtár 7110-ről 7541-re gyarapodott, míg az ifjúsági könyvtár 4075-ről 4874-re.

1945-ben újból gazdát cserélt Észak-Erdély. 1947-ig a könyvtár állapota nagyjából ugyanaz maradt, mint a negyvenes években. Későbbi története a kommunista hatalom berendezkedésétől függően alakult, mivel az iskolai könyvtár régi könyvei szinte ugyanazt a kálváriát járták végig, mint a ferences könyvtárai ugyanebben az időszakban. A könyvtár súlyos gondokkal küzdött. Az iskolában hagyott könyvek elégtelennek bizonyulnak a tanítás szempontjából. A könyvtár gyarapítását pedig az ehhez kirendelt állami emberek intézték a kor (politikai) szellemének megfelelően, ahogy már nemegyszer megesett a történelem folyamán.

1960-tól ingyenes tankönyveket osztogattak az I–VIII. osztályos tanulók számára. 1965-től a IX–XII. osztályos diákok is ingyen tankönyvekhez jutottak.

1967-ben két alkalmazott végezte a könyvtárosi teendőket. A könyvtár állománya 2426 kötettel gyarapodott, amelyből román 1669, magyar 630 és idegen nyelvű 127 volt.

A nyolcvanas évek elején 33 000 kötet volt a könyvtárban, míg a nyolcvanas évek végén ez a szám körülbelül 27 000-re apadt: az V–VIII. osztály megszüntetése miatt az ifjúsági könyvek más iskolához kerültek.

Az 1989-es rendszerváltozásnak köszönhetően a kilencvenes évek közepén több mint tízezer kötettel nőtt a könyvtár állománya. Nagy részük ajándékként érkezett Magyarországról. E könyvek túlnyomó többsége a magyar könyvtárakból kiselejtezett példányok voltak, amelyeknek nagy része ma is használható. Kis részük magángyűjteményekből, kevés hányaduk pedig vásárlásból származik.

1995-ben az iskola könyvtára 33 291 kötetet számlált. A kommunizmus éveinek könyvleírásaiból és a tömeges selejtezésekből adódó könyvhiányt, illetve a némely könyvek nehéz elérhetőségéből fakadó krízist nagyrészt megoldották az adományokkal juttatott példányok. A könyvek száma így rohamosan nőtt. Ezért szüksége volt a könyvtárnak helyre. Először csak egy terem állt rendelkezésre, amelyet később eggyel bővítettek. Az utolsó, harmadik termet az olvasók számára hozták létre.

A könyvtár ma

A könyvtár állománygyarapodásának nagy részét továbbra is az ajándékkönyvek teszik ki, a nélkülözhetetlen művek bizonyos részét azonban az iskola megvásárolja.

Az olvasóteremben találhatóak az általános lexikonok, enciklopédiák, szótárak, valamint a szakkönyvek. Ezen könyvek nagyobb része kevés példányszámban áll rendelkezésre, ezért e példányokat a diákok csak helyben használhatják, a tanárok tanórára elvihetik. Létezik egy szabadpolcos rendszer, ahol nagyjából a szórakoztató irodalom található. Szintén az olvasóteremben kaptak helyet az újságok, folyóiratok. Többnyire ugyanúgy, mint a szakkönyveket: helyben lehet olvasni a sajtótermékeket is. Újdonság az olvasóteremben, hogy a diákok számára be van kötve az internet. Nyolc számítógép áll rendelkezésükre.

A könyvkölcsönzői rész zárt rendszerrel működik.

A nyitva tartás ideje nyolc óra.

A napi forgalom: háromszáz látogatóra tehető, ha egy tanév átlagát vesszük figyelembe. Ebből száztízven kölcsönöznek, százkilencvenen az olvasótermet használják (százan az internetet használják, kilencvenen helyben olvasnak vagy órára kölcsönöznek ki könyveket).

A dedikált könyvek, kézzel vagy géppel írott dokumentumok a könyvtár második termében kaptak helyet.

A könyvtár jelenlegi állománya 36 200 könyv. Nyelvi megosztás szerint: román 10 006, magyar 18 031, más nyelvű 2001 van.

A beíratkozott olvasók száma 1107. Az olvasótermet használók számával együtt 1200 fő jár a könyvtárba. Évente hozzávetőlegesen 30 000 könyvet kölcsönöznek ki; ebből (a 2002–2003-as tanév adatai alapján) 22 017 szépirodalom, 8021 valamilyen szakterülethez kapcsolódó.

Több éve működik az idegen nyelvű könyvtárrészleg. Néhány szaktanterem kisebb kötettszámmal saját „mini könyvtárat” működtet.

2004. február 16-án nyitották meg a Miklós József emléktérmet, elhunyt tanárunk emlékére. A 2305 könyvből és audiovizuális dokumentumból álló hagyatékot az elhunyt testvérei adományozták az iskolának. Ugyanebben a teremben kapott helyet a jelenlegi iskolai évkönyv szerkesztősége is.

Megjegyzendő, hogy a Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium tanulói is ugyanúgy vehetnek ki könyveket, mint a Márton Áron Gimnázium tanulói.

A számítógép használata megkönnyíti a könyvtáros munkáját – főleg a világhálón – olyan anyagrészek kikeresésében, amelyek nem találhatóak meg a könyvtár állományában. Ha nagyon fontos témáról van szó, kinyomtatott példányban is kézhez kaphatják a tanulók. Ezeket a nyomtatványokat ugyanúgy vissza kell hozniuk, mint a könyveket, hogy többször és minél többen felhasználhassák.

A 2004–2005-ös tanévben a következő újságokat, folyóiratokat rendelte meg az iskola: Romániai Magyar Szó, Helikon, Erdélyi Napló, Korunk, Közoktatás, Művelődés, Hargita Népe, Luceafărul, Tribuna Învăţământului, Calculatoare și Automatizări, PC World, Evrica – revista de fizică, Limba și Literatura Română, Revista Bibliotecii Naționale. Magyarországról az elmúlt esztendőekben rendszeresen küldték a Tiszatáj, a Forrás, a Hítel, a Természet világa és a História című folyóiratokat.

Régi könyveink

A megyei könyvtár dokumentációs részlegén 5800 körül van bevételezve a Márton Áron Gimnázium könyvtárának állományából. Többségük 1850 után kiadott könyvek és folyóiratok.

A dokumentációs részlegen az I jelzet a ferences gyűjteményt mutatja, míg a II a gimnázium volt könyvtárából fennmaradt könyveket. A volt ferences könyvtár köteteivel együtt közel 15 000 kötetre rúg az állomány.

A Csíki Székely Múzeumban körülbelül 1100 kötet található volt gimnáziumi könyvtárából. A nagyon régi ferences könyvtár könyveinek, kéziratának és folyóiratainak 80 százaléka szintén a múzeumban található – elkülönítve. Itt a legfiatalabb példányok a XIX. század elejére tehetőek.

A ferences rendház és a gimnázium régi könyvállományának zöme jelenleg megosztva, a következő intézményekben található:

Ferences könyvtár:

- a csíksomlyói ferencesek felújított könyvtára,
- Csíki Székely Múzeum (rég, 1850 előtti állományok),
- Hargita Megyei Könyvtár dokumentációs részlege (újabb kori, főleg 1850 utáni állományok).

Márton Áron Gimnázium könyvtára:

- Márton Áron Gimnázium (rég, 1850 előtti állományok),
- Hargita Megyei Könyvtár dokumentációs részlege (újabb kori, főleg 1850 utáni állományok),
- a Csíki Székely Múzeum (rég, 1850 előtti állományok).

A nyolcvan évnél régebbi könyvek és folyóiratok száma meghaladja a kétezret. A legrégebbi könyv a XVI. századból való. Csekély számban vannak XVII–XVIII. és XIX. század eleji könyvek.

A régi könyvek a könyvtár legbelső termében találhatóak. Többségük külön leltárnaplóban szerepel. A leltárnapló régi könyveinek és folyóiratainak számozása 22 001-től 22 165-ig tart. A kommunista korszakbeli könyvek, de főleg folyóiratok zöme időközben törlődött az állományból. Sajnálatos módon néhány régi könyvet is leírtak.

A könyvtár büszkeségéeként számon tartott *Ciceronis* mű, az *Opera Omnia* 1594-es kiadású. Pergamenből készült borítója későbbi keltezésű. 1615-ös évszám van feltüntetve. A latinul írt kötet 2253 oldalt tartalmaz, egyes oldalai restaurálásra szorultak.

A *Dictionarium Latino–Hungaricum* 1789-ből való, Pápai Páriz Ferenc latin–magyar szótáráról van szó. Latin szótárának megírásához nem is Szenci Molnár Albert dikcionáriumát tekintette alapnak, hanem Dentzler Jakab János zürichi professzornak Bázelen kiadott *Clavis linguae latinae* című latin–német és német–latin szótárát, még a Scaligertől idézett epigrammarészletet is – amely szerint (szabaddon fordítva): „kit sorsa szótárírássra kényszerít, azzal az egy munkával minden bűnét levezekelte” – innen vette át. Pápai Páriz Ferenc szótára – több kiadásban – 150 évig híven szolgálta a tudomány közös európai nyelvének, a latinnak a tanulását.

Kuriózumként lehet említeni pl. Heltai Gáspár válogatott meséit; 1566-os kolozsvári kiadását 1866-ban újra kiadta Lampel Róbert Budapesten.

Az állomány régi könyvei között megtalálhatók például: Arany János, Balassi Bálint, Bajza József, Berzsenyi Dániel, Byron, Csokonai Vitéz Mihály, Eötvös József, Gárdonyi Géza, Goethe, Heltai Gáspár, Jókai Mór, Jósika Miklós, Janus Pannonius, Kármán József, Kazinczy Ferenc, Kisfaludy Károly, Katona József, Kölcsey Ferenc, Kemény Zsigmond, Kézai Simon, Mikes Kelemen, Mikszáth Kálmán, Móra Ferenc, Petőfi Sándor, Plautus, Puskin, Racine, Shakespeare, Swift, Thackeray, Tinódi Lantos Sebestyén, Tompa Mihály, Vajda János, Vörösmarty Mihály és Zrínyi Miklós munkáiból néhány kötet. A tudományok és művészetek szerzői közül megemlítendő Kolnoky Jenő világegyetemről írt könyve. Hunfalvy János *A magyar Birodalom és Dél-Európa földrajza*, Orbán Balázs *Utazás Keleten*, Brehm emléőkről írt kötete, Bolyai János *A tér abszolút igaz tudománya*, Stein Aurél *Nagy Sándor nyomdokain az Indushoz*. A szakkönyvek nemcsak egyfajta képet adnak az akkori világ társadalmi–kulturális és tudományos helyzetéről, de némelyik még a mai napig is használható tudást tartalmaz.

A *gimnázium évkönyvei* 1871-től vannak meg. A kollekción hiányos. A fent említett dátumtól meglévő évkönyveket 1918-ig kizárólag magyar nyelven jelentették meg. A két világháború idején kétnyelvű (magyar–román) évkönyvek jöttek „divatba”. A második világháború idején újra magyar nyelven adták ki. Az 1968-ban és 1969-ben kiadott évkönyvek szintén román–magyar nyelven íródtak. 1990-től viszont újra visszatértek a magyar nyelvre.

A régi könyveket nem kölcsönözzük. Kérésre az olvasóteremben lehet használni, akkor is tanári felügyelet mellett; a tanárok kivehetik órára, a tananyag szemléltetését szolgálva.

IRODALOM

- Bándi Vazul: A csíksomlyói Római Katolikus Főgimnázium története. Budapest, 1896.
- Muckenhaupt Erzsébet: A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Ballasi Kiadó, Budapest, 1999.
- Sávai János: A csíksomlyói és a kantai iskola története. Ferences Nyomda és Könyvkiadó, Szeged, 1997.
- Boros Fortunát: Csíksomlyó, a kegyhely. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 1994.
- Fodor Sándor: A csíksomlyói ferences könyvtár kincseiről. = Útravaló [Csíkszereda] 1991. 6. szám.
- A gimnázium évkönyvei 1875–1995.

Borbé Levente

Száz éve nyitott meg az Országos Paedagógiai Könyvtár

E tanulmánnyal egyrészt emlékezni szeretnénk e jeles évfordulóra – amelyet az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a közeli költözése miatt csak 2007-ben, konferencia keretében kíván méltó módon megünnepelni – továbbá szeretnénk ráirányítani a kollégák és a tisztelt olvasók figyelmét a múltra, annak értékeire, helyenként párhuzamot vonva a jelennel. Meggyőződésünk ugyanis, hogy mai tevékenységünk a múlt értékei, szellemisége, eredményei nélkül színtelenebb, szürkébb és értéktelenebb lenne.

Előzmények

A könyvtár történetéről az Országos Tanszermúzeum megemlézése nélkül nem lehet beszélni, ugyanis gyökerei ide nyúlnak vissza. Sorsa, történetének alakulása is szoros összefüggésben van vele.

Az Országos Tanszermúzeum, amely az 1873-as bécsi világkiállításon megrendezett tanügyi gyűjteményes kiállítás magyar és a külföldi kiállítók anyagainak adományaiból jött létre, már kezdetekben is jelentős hazai és külföldi könyvgyűjteménnyel rendelkezett. Ezek között minden olyan állományegység fellelhető volt, amely a későbbi szakkönyvtár állományát képezte: így a fontosabb pedagógiai monográfiák, kézikönyvek, tankönyvek, iskolai értesítők, ifjúsági irodalom. Mindezekről tanúskodik többek között az 1873-as bécsi világkiállítás magyar anyagának katalógusa is.¹ Ez a gyűjtemény azután tovább gyarapodott ugyancsak adományok, ajándékozás útján. Tehát az Országos Tanszermúzeum – amely nem a mai értelemben vett múzeum volt, hiszen nem a múlt tárgyi emlékeit gyűjtötte, hanem az akkor használatos hazai és külföldről beszerzett, korabeli tanszereket, szemléltető eszközöket – már kezdetektől rendelkezett könyvtárral. Ez a könyvtár azonban nem tudatosan gyarapított, korszerűen rendezett és feltárt gyűjtemény volt, mivel sem elhelyezése, sem költségvetése nem adott erre lehetőséget. Mindenesetre megállapítható, és az intézmény gyűjteményének összetétele is arra utal, hogy már kezdetekben komplex módon, tanszerekkel és könyvekkel együtt kívánták szolgálni a gyakorló pedagógusokat és pedagógiai szakembereket. Ezért tehát nem csoda, ha az idők folyamán a könyvanyag mennyiségének és értékének gyarapodásával felmerült a szakkönyvtár létesítésének gondolata.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár létesítésének konkrét előzményei

Az Országos Pedagógiai Könyvtár alapításának gondolatát, francia példákra hivatkozva, Gyertyánffy István, az Országos Tanszermúzeum egykori igazgatója

(1886–1899) vetette fel 1895-ben, a Tanszermúzeumi Bizottság újjáalakuló ülésén, „Az Országos Tanszermúzeum a népoktatás ügyében” címmel. Javaslatában szerepelt az is, hogy az Országos Paedagógiai Könyvtárat a Tanszermúzeum meglévő könyvtárának és a *Néptanítók Lapja* könyvtárának egyesítésével kellene létrehozni.

Ezt a javaslatát a *Néptanítók Lapja* hasábjain is megjelentette, és következőképpen érvelt a könyvtár szükségessége mellett: „[...] a legjobban felszerelt tanszermúzeum is paedagógiai könyvtár nélkül csak félszeg intézmény [...]. Tankönyv és tanszer elválaszthatatlan kapcsolatban vannak egymással. Ez okból mindenütt a hol csak tanszermúzeumokat szerveztek [...] azokat paedagógiai könyvtárakkal igyekeztek összekapcsolni.”² Fentiekben említett javaslatát Wlassics Gyula miniszternek is elküldte, aki ezt elfogadta és felkérte Gyertyánffy Istvánt, hogy készítsen el egy mindenre kiterjedő, költségvetéssel ellátott javaslatot a jövőbeni könyvtár létesítésére vonatkozóan.³ A felkérésnek Gyertyánffy a Wlassics miniszterhez írt elaborátumban tett eleget. Az Országos Paedagógiai Könyvtár megalapítását tulajdonképpen már Wlassics Gyula 1896. február 21-ei, 2758. számú rendelete jelentette. Gyertyánffy István kidolgozott javaslata után azonban a könyvtár ügyében nem történt semmi. Tíz évet kellett még várni, mire megnyithatott.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár megnyitása, kezdeti évei

Az Országos Paedagógiai Könyvtár hivatalosan 1906. december 23-án, délelőtt 11 órakor nyitott meg a Ferencz József Tanítók Házában, (Bp., Szentkirályi u. 47.) a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumot (továbbiakban VKM) Neményi Imre osztálytanácsos képviselte, mint ahogy erről az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítőjének első száma hírt adott.⁴ Az ünnepségen nagy számú pedagógiai szakemberekből álló közönség vett részt.

Az újjászervezett, immár kettős intézmény vezetésével Vángel Jenő egyetemi tanárt bízták meg elnöki pozícióban. Az intézmény alapidokumentuma, az 1905-ben jóváhagyott, és 1906-ban hatályba lépett Szervezeti és Működési Szabályzat értelmében az intézmény új neve: Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum, amely tehát kettős intézmény lett: könyvtár és múzeum egy szervezeti egységben. Az SZMSZ, amely irányt mutatott mindkét intézmény működésére nézve, kimondta, hogy a könyvtár célja: „hogy a tanüggyel foglalkozóknak a tanulmányaihoz szükséges irodalmi segédeszközöket rendelkezésükre bocsássa. A könyvtár arra törekszik, hogy elsősorban a hazai paedagógiai irodalmunkat foglalja magában lehetőleg teljesen, a külföldi paedagógiai munkák közül pedig azokat, amelyek a magyar viszonyokra vonatkoztathatók, vagy gyakorlati fontosságuknál és maradandó tudományos becsüknél fogva mellőzhetetlenek. A cél elérésére iskolai könyvtárakat és vándorkönyvtárakat szervez az iskolák fokozatai szerint; a gyűjtemények mellett olvasó- és dolgozószobákat rendez be; a Paedagógiai Könyvtárban és Tanszermúzeumban elhelyezett könyveket és tanszereket a kezelési szabályzat értelmében használatra kikölcsönzi; bibliográfiai tájékoztatást bocsát közre; tanszermúzeumok, paedagógiai könyvtárak, és gyűjtemények szervezésében közreműködik [...]”⁵

Az 1906-ban hatályba lépett SZMSZ korszerűségét mutatja, hogy pontjai, legalábbis, ami a célokat, és a feladatokat illeti, némi terminológiai változtatással ma is vállalhatók.

A Könyvtár olvasótermének használati szabályzata

A könyvtár működésének másik fontos dokumentuma: az olvasótermi szabályzat, amelyet a miniszter 1907. február 24-én kelt, 17669. számú rendeletével hagyott jóvá. Ebből tudjuk, hogy a könyvtárat és olvasótermet a tanüggyel foglalkozók (tanárok, tanítók, pedagógiumi hallgatók) díjtalanul használhatták. A hét öt napján nyitva tartott, szombaton és vasárnap is. Egyszerre csak egy könyvet lehetett kiadni helyben olvasásra. A szabályzat lehetővé tette a könyvek kölcsönzését is, de azt az elnökség tudtával és beleegyezésével lehetett megtenni. Egyszerre öt könyv volt kölcsönözhető. A kétszeri felszólításra vissza nem hozott könyveket az olvasó költségén szerezték be. A mai gyakorlathoz hasonlóan nem voltak kölcsönözhetőek a folyóiratok, szótárak, lexikonok, enciklopédiák és a nagyobb értéket képviselő könyvek, valamint a könyvritkaságok. A könyvtár tiltó szabályokat is foganatosított a rongálókkal szemben. Tiltva volt a könyvekbe való firkálás, aláhúzás, a könyv csonkítása, rongálása. A szabálysértőkkel szemben súlyosabb esetben a könyvtártól való eltiltás is járhatott. Fontosnak tartották az olvasói észrevételeket, igényeket. Erre a célra szolgált az olvasóteremben elhelyezett úgynevezett „bejegyzési könyv”, amelybe a különböző javaslatokat és panaszait is bejegyezheték. Ván-gel Jenő fontosnak tartotta a könyvtár és az olvasóterem gondozását és fejlesztését. Az olvasóterem használatával kapcsolatban a következőket jegyezte meg: „a [...] könyv-kölcsönzésben pedig a lehető legmesszebb menő kedvezmény megadásáig el kell mennünk, magát a kedvezményt pedig nemcsak a budapestieknek, hanem a vidéki tanférfiaknak is meg kell adnunk, mert csak ilyen úton lehet a könyvtár látogatását elősegíteni és megkedveltetni.”⁶ Az olvasótermi szabályzat ugyan még nem ezt tükrözte – mai szemmel kissé szigorúnak bizonyul –, de a gyakorlatban azonban a fent említettek szellemében jártak el. Ezt bizonyítja ugyanis a *Középiszkolai Tanáregyesületi Közlönyben* 1907-ben megjelent cikk is. Ebben a szerző megelégedéssel tesz említést arról, hogy az Országos Paedagógiai Könyvtárban a helyben olvasás és a kölcsönzés is „egyszerű eljárással” történik. Továbbá méltatja a cikk írója, hogy a könyvtár vezetése figyelembe veszi az olvasói kéréseket: „Nem egy olvasónak nyílt alkalmá meggyőződni, hogy az elnök a legnagyobb előzékeny-séggel teljesíti a Desideriákba bejegyzett munkák s folyóiratok beszerzését.”⁷

Ván-gel Jenő igazgató 1907. évi munkaterve

Ván-gel Jenő munkatervében kiemelt helyen szerepelt a könyvtár és pedagógiai olvasó gondozása és fejlesztése. A könyvtár állományát elsősorban vétel útján kívánta fejleszteni. Megállapította a gyűjtemény hiányait, ezek pótlását minde-nekelőtt valónak tartotta. A hiányok közt szerepeltek az iskolai értesítők, amelyeket a teljesség igényével gyűjtötte a könyvtár. A tankönyvek kurrens gyarapítását köte-les példányok útján biztosították. Problémát jelentett azonban a régi tankönyvek

beszerzése. A könyvtár vezetője e célból fontosnak tartotta az antikváriusokkal, más könyvtárakkal, könyvkiadókkal való kapcsolat felvételét. Szükségesnek tartotta a folyóiratok beszerzését is, ezek közül a hazai pedagógiai szaklapokat a teljesség igényével, a külföldieket pedig válogatva gyűjtötte. Munkatervében bejelentette, hogy 1907-től megindítja az intézmény hivatalos lapját, az *Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítőjét*, amelynek tervét ugyancsak Gyertyánffy István vetett fel még 1895-ben.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítője

1907-ben az *Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeumi Értesítőnek* (továbbiakban: *Hivatalos Értesítő*) a megjelenésével megvalósult Gyertyánffy István másik fontos javaslata. 1907-től 1917-ig 11 évfolyama jelent meg, mint az OPK és TM hivatalos közlönye. A kettős intézmény elnöksége adta ki. A nyomdai és az expedíálási költségeket pedig a Franklin Társulat vállalta magára. Eleinte főként a Tanszermúzeum ügyeivel foglalkozott: taneszközök és iskolai berendezési tárgyak ismertetéseit, az iskolai felszerelések kezelésének eljárásait, a szemléltető eszközök használatának módját, a minisztériumhoz engedélyeztetésre benyújtott tanszerek leírásait tartalmazta. A könyvtárra vonatkozó, cikkek, adatok főként a számok végén, többnyire a „könyvtári és múzeumi ügyek” címszó alatt jelentek meg. Minden szám végén közreadták az adott hónapra vonatkozó statisztikát, amely fontos információul szolgál a könyvtár működésére, életére vonatkozóan, annál is inkább, mert ebből az időből kevés irat, dokumentum áll ma rendelkezésünkre.

A folyóiratnak két jelentős melléklete volt: az egyik az 1909 júniusától kéthavonként megjelenő *Paedagógiai Repertórium*, és az 1915-től negyedévenként kiadott német nyelvű kiadvány: a *Monats-Berichte der Pädagogischen Landes-Bibliothek und Museums für Lehrmittel*. A *Paedagógiai Repertórium* mintegy kilencven külföldi pedagógiai folyóirat cikkeinek jegyzékét tartalmazta szakcsoportokba osztva, 1911-ig jelent meg. A német nyelvű mellékletet pedig a *Hivatalos Értesítő* rövid kivonatán kívül rendszeresen ismertetéseket adott a hazai közoktatásra vonatkozó fontosabb intézkedésekről, a legújabb magyar pedagógiai irodalomról, és teljes lapszemlét a pedagógiai sajtó nevezetesebb munkáiból, kb. huszonöt hazai folyóirat tartalmáról. Ezzel hiteles képet kívánt adni a magyar állapotokról, a magyar pedagógia helyzetéről, amelyet külföldön sok esetben tévesen láttak.

A könyvtár működésére vonatkozó fontosabb javaslatok

A *Hivatalos Értesítő* helyet adott a könyvtár és múzeum működésére, feladataira vonatkozó javaslatoknak is. Ezek a javaslatok részben már abban az időben, részben pedig – a lehetőségek hiányában – csak később valósultak meg.

Ezek között kell megemlítenünk Imre Sándor, jeles pedagógiai szakember szerzőgázó, a kettős intézmény jövőbeli feladataira is rámutató tanulmányát. A pedagógiai irodalomban való tájékoztatást a könyvtár fontos feladatának jelölte meg. E célból javasolta egy úgynevezett „*paedagógiai évkönyv*” kiadását, és „*szakszerű*

könyvjegyzék” készítését. Véleménye szerint ez a kiadvány segítséget nyújtana a külföldi pedagógiai irodalom és szakaját áttekintésében. Ezt a célt szolgálta tulajdonképpen az 1909-től indult melléklet a *Paedagógiai Repertórium*, amelynek már újabb kori történetünkben egy fejlettebb változata volt a *Külföldi Pedagógiai Irodalom* (KPI) néven hosszú éveken keresztül nyomtatásban megjelent bibliográfia; ma pedagógiai adatbázisunk (PAD) tölti be ezt a szerepet. A *Hivatalos Értesítőben* való közlésre javasolta továbbá a könyvtár újonnan beszerzett könyveinek jegyzékét, ami meg is valósult a *Hivatalos Értesítő* 1915. 7–8. számától kezdve. Másik felvétele egy „szakszerűkönyvészet” közreadásának javaslata volt, amely egyben irodalmi tájékoztató is lenne, nem csupán a könyvtár meglévő anyagáról adna betűrend szerinti jegyzéket, az „egyes szakok irodalmában megkülönböztetné az alapvető, az elavult az újszerű egymást kiegészítő munkákat a tanulmányozás szempontjából közömbös vagy éppen értéktelen kiadványoktól.”⁸ Célul tűzte ki többek között a *hazai pedagógiai irodalom teljes egybegyűjtését*. Ezen „minden hazait, nem csupán a magyart” értette. Ezzel tulajdonképpen a könyvtárnak a pedagógia terén a nemzeti könyvtári feladatára hívta fel a figyelmet, ami ma is érvényben van. Rámutatott még a *teljes lapszemle* fontosságára, vagyis a pedagógiai lapokon kívül minden politikai, tudományos folyóirat pedagógiai vonatkozású cikkeire való kiterjesztésére. Ez igazából a könyvtár újabb kori történetében valósult meg: a *Magyar Pedagógiai Irodalom* (MPI) nyomtatásban megjelenő kiadvánnyal, amely ma a pedagógiai adatbázis (PAD) részét képezi. Említésre méltó Imre Sándor felvetéseiből még az iskolai értesítők feldolgozására, feltárására vonatkozó javaslata, az „*értesítőkről való részletes beszámolás*”: Ez a javaslat ma a számítógépes iskolatörténeti adattárban. („Schola-Orbis”⁹) valósult meg, ebben az iskolai értesítők alapján, az iskolák történetére, tanáira és a neves diákjaikra vonatkozó minden fontos információt adattárszerűen feldolgozunk. Imre Sándor tervei között szerepelt még egy *irattár* létesítése is, mely „a nevelésügyi iratokat, kéziratokat, tanügyi egyesületek régi iratait különféle tanácskozások írott anyagát, eredeti beadványokat, tanterv-javaslatokat” foglalt volna magában. Nagyszabású, és egyben jövőbe is mutató terveivel úgy gondolta, hogy „az O.P.K. lassanként a magyar neveléstörténeti kutatások nagy jelentőségű központjává fejlődhetnek.”¹⁰

Egy másik jövőbe mutató és a könyvtár feladatait érintő felvetést is megemlítenénk, amely szintén a *Hivatalos Értesítő* hasábjain jelent meg, és az iskolai tanári könyvtárak duplum példányaira hívta fel a figyelmet, javasolva, hogy az OPK közreműködhetne ezek hasznosításában, és az iskolai könyvtárak munkájának módszertani irányításában. Hogy ez a kérdés mennyire fontos és jövőbe mutató volt, azt mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy az 1958-ban újraindult Országos Pedagógiai Könyvtár ezt a feladatot mint a iskolai könyvtári hálózat módszertani központja látta el, és gyakorlatilag ma is ellát ilyen feladatot, bár ennek jogi keretei megszűntek. A *Hivatalos Értesítő*, amely 1916-tól *Paedagógiai Értesítő* néven jelent meg, 1917-ben gazdasági nehézségek miatt megszűnt.

Vángel Jenő igazgatói korszakának eredményei

A miniszteri vezetés korábbi ígéretéhez híven, valóban jelentősen támogatta az intézményt, ezzel elősegítette fejlődését, szakkönyvtár jellegének megalapo-

zását. Vángel Jenő kilencéves munkássága alatt a könyvtár korszerű szakkönyvtárrá nőtte ki magát. Állománya is szépen fejlődött, míg 1906 előtt a Tanszermúzeum könyvtárának gyarapítására egy fillért sem tudtak fordítani, addig az Országos Paedagógiai Könyvtár megnyitása utáni években 6–8 ezer korona értékű pedagógiai témájú könyvet és folyóiratot szerezhettek be, és a kötetésre évenként mintegy 2–3 ezer koronát fordíthattak.¹¹ A tervszerű, a kurrens és a retrospektív művekre is kiterjedő állománygyarapítás következtében az állomány rohamosan nőtt, melyet jól tükröznek az alábbi statisztikai adatok: 1906-ban a könyvtár állománya 6973 munkáról ad számot, 1910-ben már 18 765 db, 1913-ban 24 093, 1914-ben pedig 26 378 munkát tartalmazott, a beleltározott kötetek száma pedig meghaladta a 44 ezret. Ezzel a gyűjteménnyel már a nagykönyvtárak közé tartozott.¹²

Az állomány folyamatos gyarapodásával szükségesnek tartották egy nyomtatott katalógus megjelenítését a filozófiai és pedagógiai munkákról. Ezt 1911-től a *Hivatalos Értesítőben* is közzétették, de 1913-ban önálló kiadványként is megjelent.¹³ A gyűjtemény gyarapodása szükségessé tette a tágasabb, megfelelőbb elhelyezést. A Tanítók Házából költözni kellett azért is, mert az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum által elfoglalt területekre szüksége volt a főiskolának. 1913 júliusában ezért új helyre, a Képzőművészeti Társulat Andrassy út 69. szám alatti épületébe költöztek, amelyet tíz évre béreltek. Az intézményt a földszinten és az emeleten helyezték el. A könyvtár és az olvasóterem a földszinten kapott helyet. 1914. március 17-én nyitott meg újból a könyvtár és múzeum a költözés után.¹⁴

Az épületben az anyagot szakok szerint csoportosítva helyezték el. A nyomtatott betűrendes katalógus után hozzáfogtak a könyvtár pedagógia anyagának szak szerinti feltáráshoz, a szakkatalógus kiépítéséhez, amely 1915 elejére készült el. A szakkatalógus rendszerét Lechnitzky Gyula, tanszermúzeumi titkár és elnökhelyettes dolgozta ki. A katalógusrendszer kialakításánál figyelembe vette a könyvtár meglévő szak szerinti rendjét és felhasználta a rendelkezésre álló forrásmunkákat, pl. a tizedesrendszer beosztását, továbbá a lipcsei Comenius-Bibliothek rendszerét, de összességében nem vett át teljesen kész rendszert, hanem saját céljaira újat alkotott. Kialakított egy hierarchikus osztályozást, mely 200 főosztályt és 800 alosztályt tartalmazott. A szakkatalógusban a főosztályt („főbeosztás”) római szám jelölte (pl. I. Paedagógia, II. Szépirodalom stb.). A főosztályon belül kezdőbetűs jelölést alkalmazott: pl. PF paedagógiai filozófia, NT testnevelés, GyV gyermekvédelem. Az alosztályok száma szükség szerint bővíthető volt, például KF 'E': közoktatási felügyelet az elemi iskolában stb.

Vángel Jenő a könyvtár éléről hivatalosan 1915. május elsejével távozott, amikor is saját kérésére felmentették igazgatói állásából. Az ő nevéhez fűződik a könyvtár korszerű szakkönyvtárrá fejlesztése, állományának nagyságával pedig a nagykönyvtárak sorába lépett, és a pedagógia központi könyvtárává fejlődött. A könyvtárat igénybe vevő pedagógusok száma is jól mutatta működésének hatékonyságát, hiszen a kölcsönzők száma is folyamatos emelkedést mutat: 1908-ban 724 fő, 1912-ben 2993 fő, 1914-ben 3640 fő kölcsönzött. A kölcsönzött művek száma, 1908-ban 1550 db, 1912-ben 5923 db, 1914-ben 12 008 db mű volt.¹⁵ A fentiekben vázolt eredmények ismeretében megállapítható, hogy az 1906–1914-ig terjedő időszak a könyvtár felfelé ívelő, egyben virágzó szakasza volt.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum további sorsa

Sajnos, a továbbiakban a fejlődés nem volt töretlen, a háborús viszonyok egyre inkább éreztették hatásukat. Az intézmény fejlődése megszakadt. Ez kihatott az állomány gyarapítására, a beszerzésre is. Folyóiratot egyáltalán nem tudott beszerezni, a kölcsönzést is korlátoznia kellett. 1922-ben – valószínűleg gazdasági okok miatt – egy minisztériumi rendelettel megszüntették az intézmény szerves részét képező Országos Tanszermúzeumot.¹⁶ A könyvtár sorsa valójában már ezzel megpecsételődött. Ettől kezdve a könyvtár egyesülve a VKM házikönyvtárával a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Országos Tanügyi és Pedagógiai Könyvtáráként működött új helyén, a Kálmán Imre, Szemere, Báthory és Hold utcákkal határolt nagy épülettömbben. Az intézmény azonban nem kapta meg a továbbiakban a kellő anyagi támogatást, sem személyi, sem tárgyi feltételei nem tették lehetővé további fejlődését, szakkönyvtárként való működését. Igazából anyagiak hiányában nem tudott lépést tartani korának szakirodalmával. E nehéz helyzetet a minisztériumi vezetés a könyvtár megszüntetésével,¹⁷ gyűjteményének a hazai nagykönyvtárak és külföldi magyar intézetek közötti elosztásával oldotta meg.¹⁸

A 82 233 kötetes könyvtár megszüntetése után a paedagógiai könyvtár feladatait egy ideig a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár és az Oktatásügyi Minisztérium Pedagógiai Könyvtára igyekezett megoldani. Egy országos jellegű pedagógiai szakkönyvtár szükségessége azonban szinte a megszüntetéstől kezdve napirenden volt, és létjogosultságát bizonyítja, hogy 1958-ban az Országos Pedagógiai Könyvtár újraalakult, és tíz év múlva a múzeumot is felállították.

Az OPKMe viszontagságos története után ma már újra komoly tényezőjévé vált a magyar könyvtárügynek, és a pedagógia szakterület országos szakkönyvtára, sőt mi több, komplex intézmény lett: könyvtár, szakmúzeum taneszköztár is egyben. Mindig (a múltban és ma is) igyekezett a kor adta követelményeket felismerni, és azt figyelembe véve alakítani programját, ugyanakkor nem feladva a jövőbe mutató korszerű terveket sem. Amikor erre törekszünk, valljuk és követjük az egykori sikeres igazgató, Vángel Jenő megállapítását, miszerint: „[...] ha ismerjük a [könyvtár] múltját, ha tudjuk a jelenét, [...] akkor a múltat a jelennel összevetve megrajzolhatjuk magunknak a jövő képét.”¹⁹ Reméljük, hogy az OPKM közeljövőben tervezett átszervezése nem akadályozza meg azt, hogy a jövőkép, amelyet az OPKM vezetése megrajzolt a „Magyar Pedagógusok Háza” koncepcióban,²⁰ megvalósuljon, és ne csak elképzelés, hanem kézzelfogható, egyre közelebbi valóság legyen. Kívánjuk mindannyiunknak, hogy ez mielőbb bekövetkezzék.

JEGYZETEK

- 1 Névjegyzék a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi ministeriumnak az 1873. évi bécsi világi kiállításon rendezett tanügyi gyűjteményes kiállításról. Bp., 1873.
- 2 Gyertyánffy István: Eszmék egy „Országos Paedagógiai Könyvtár” felállításáról, 1895. = Néptanítók Lapja, 1895. 100. 970. p.

- 3 Gyertyánffy István: Az Országos Tanszermúzeumról és Paedagógiai Könyvtárról. Bp., 1923. 37. p.
- 4 Könyvtári és múzeumi ügyek = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítője, 1907. 1. 12–13. p.
- 5 Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Szervezeti és Működési Szabályzata. = Hivatalos Közlöny. 1906. 6. [109–110. p.]
- 6 Az Országos Paedagógiai Könyvtár és olvasóterem használati szabályai = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítője, 1907. 3. 47. p.
- 7 Pedagógiai könyvek kölcsönzése. = Országos Középiskolai Tenáregyesületi Közlöny, 1908. 23. 520. p.
- 8 Imre Sándor: Paedagógiai irodalmunk és az Országos Paedagógiai Könyvtár = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Múzeum Hivatalos Értesítője, 1915. 7–8. 121. p.
- 9 Bakó Anna–Szilágyi Erzsébet: Iskolatörténeti számítógépes adattár, Schola-Orbis = Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum évkönyve, 2003. Bp., 2003. 165–168. p.
- 10 Imre Sándor: Paedagógiai irodalmunk és az Országos Paedagógiai Könyvtár = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Múzeum Hivatalos Értesítője, 1915. 7–8. 124. p.
- 11 Vángel Jenő–Nagy Zsigmond: Az Országos Pädagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum philosophiai és pädagógiai munkáinak betűsoros jegyzéke. Bp., 1913. 3. p.
- 12 Droppánné Debreczeni Éva: Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum története különös tekintettel a könyvtári gyűjtemény alakulására I. [köt.] Bp., 2003. 134. p.
- 13 Vángel Jenő–Nagy Zsigmond: Az Országos Pädagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum philosophiai és pädagógiai munkáinak betűsoros jegyzéke. Bp., 1913.
- 14 Az OPK és TM új helyiségeinek bemutatása = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Értesítője, 1914. 2. 28. p.
- 15 Droppánné Debreczeni Éva: Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum története különös tekintettel az állomány alakulására I. [köt.] Bp., 2003. 140. p.
- 16 MOL K636–1932–1936–29 t. Az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ felterjesztése.
- 17 MOL K726–1933–239. (12.571–1933. IV. sz.) [A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Országos Tanügyi és Pedagógiai Könyvtárának megszüntetési határozata.]
- 18 MOL K636–1936–29. (21.696/1934.) A V.K.M Orsz. Tanügyi és Pedagógiai Könyvtárának megszüntetéséről és szétosztásáról szóló összesített jelentés [...].
- 19 Vángel Jenő: A Tanszermúzeum és a Paedagógiai Könyvtár = Magyar Paedagógia, 1907. 9. p.
- 20 Jövőkép. Az intézmény jövője: A Magyar Pedagógusok Háza. ... (összeáll. Balogh Mihály). = Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum évkönyve, 2003. 24–28. p. ; Balogh Mihály: Magyar Pedagógusok Háza születik ... = Mentor, 2004. 3. 8–9. p. ; Balogh Mihály: Magyar Pedagógusok Háza: az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum megújulási stratégiája = Könyv és Nevelés, 2004. 2. 7–16. p.

Droppánné Debreczeni Éva

Papp István 75 éves*

A születésnap köszöntőknek, egyáltalán a laudációknak megvannak a maguk megszentelt, tradíciók által szentesített formái és módozatai. Ezekről eltérni istenkísértés is, léhaság is, az ünnepelttel szemben való tiszteletlenség is. Hogy milyennek kell lennie egy ilyen laudációnak, azt szinte tiszta tényészetben szemlélhettük – micsoda véletlen – éppen Papp István esetében. Amikor a mi mostani ünnepeltünket Füzéki emlékdíjjal tüntették ki, az ünnepségen – természetesen – laudáció is elhangzott. A kitüntetett életét és életművét tudós alaposággal ismerő laudátor annak rendje és módja szerint elrecitálta, mikor és hol született Papp István, hol járt iskolába, mikor és hová került először, majd másodszor és sokadszor állásba,

milyen rendfokozatokat (osztályvezető, igazgató, főigazgató-helyettes stb.) ért el, mikor, mit publikált stb. A dolog természete szerint a laudátor szemben állt a laudálttal, a hely szűkössége okán egészen közel is voltak egymáshoz, úgy tűnt, hogy a köszöntőt mondó kifejezetten és szinte csak egyedül Papp Istvánnak mondaná el mindazt, amit az talán elfelejtett, de amit tudnia feltétlen szükség. Kicsit olyan volt a helyzet, mintha egy rendőr olvasná fel a személyi igazolványból az előállítottnak, hogy mik is a pontos adatai. Közel voltam akkor én is Papp Istvánhoz, láttam arcán az unalmat. Ezúttal tehát eltekintenék a laudáció ilyenféle módjától. Tehetem ezt annál is inkább, mivel az említett eset nem olyan régen történt, Papp István azóta talán nem felejtette el, mikor és hol is született...

Szóval, nem ilyesmire készülök, hanem inkább arra, hogy megpróbáljam, no nem megfejtani, arra erőm enyhén szólva is elégtelenek, de legalább megközeleltetni, még inkább boncolgatni azt, miben áll a Papp-rejtély, pontosabban miben állnak a Papp-rejtélyek. Mert ilyen rejtélyek, titkok szép számmal akadnak az ünnepelt személyiségében is, pályafutásában is, életművében is. Melyek ezek?

Az első rejtélynyalábot abban vélem látni, hogy mi is, melyik is Papp István igazi életkora. Amint az köztudott, Thomas Mann nyomán Szerb Antal fejtett ki egy életkor-koncepciót. Röviden idézném ennek lényegét: „Íme egy ember, akinek sikerült megrögződni a neki megfelelő életkorban. Mert minden embernek megvan a maga egyedül megfelelő életkora, az biztos. Vannak, akik egész életükben gyermekek maradnak, és vannak, akik egész életükön át félszegek, fonákok, nem találják a helyüket, amíg egyszerre bölcs és szép öregasszonyok vagy öregemberek lesznek: hazatértek az életkorukba”. Melyik Papp István igazi életkora?

* A Könyvtári Intézetben 2006. december 1-jén rendezett ünnepségen elhangzott köszöntő szerkesztett változata.

Mikor ért igazán haza a saját életkorába? Fiatalon-é, amikor a KMK-t igazgatta? Vagy érett férfiként, a FSZEK élén? Netán mostanság, amikor páratlan bölcsességű, mélyen filozofikus esszéket publikál? Azt hiszem, mind a három életkorban otthon volt Papp István. Neki nem egy, de három igazi, legsajátabb életkora volt. van. Hogy csinálta? Nem tudhatjuk. Az azonban bizonyos, hogy egyik korszaka sem alábbvaló a másiknál, a maga módján mindegyik tökéletes. A kívülálló legfeljebb arról szavazhat, neki – szubjektíven, elfogultan – melyik tetszik legjobban. Valahogy úgy, ahogy Dante *Isteni színjátéka* három részéről is szokás kinek-kinek megvallania, neki melyik a szívéhez legközelebb álló, jóllehet, egyként tökéletes mind a három. Ezt a szavazatot azonban tegye meg ki-ki magában.

Justus Möser, a nagy kultúrfilozófus úgy határozza meg az emberi nagyságot, hogy ahhoz két dolog kellek: bedeutende Gedanken und grosse Taten, jelentős gondolatok és nagy tettek. Persze leginkább csak külön-külön, vagy az egyik, vagy a másik. Nos, Papp István esetében, akár az életkoroknál, itt sem dönthető el, melyik terep is igazán az övé. Hisz’ tudjuk, igen fontos és nagy tetteket hajtott végre. Megszervezte, kialakította (mert kicsinyes történelmi előzmények itt nem jöhetnek szóba), csúcsra járatta a KMK-t, ezt a minden csodálatot megérdemlő, talán a magyar könyvtárügyben is páratlanul álló, egyedi-egyszeri intézményt. Megcsinálta, mert ez nyilvánvaló, ő csinálta meg a FSZEK központi könyvtárát, minden bizonnyal a ma legtökéletesebb, leginkább paradigmaticus magyar könyvtárát; elnavigálta, mert ő navigálta el éveken keresztül az MKE-t, amelynek ez az időszak, Papp István főtitkárságának ideje volt az egyik fénypontja, az egyik legjelentősebb korszaka. És folytathatnánk. Megemlíthetnék olyan momentumokat is, hogy az Istenben boldogult OKT akkor, és csak akkor működött, amikor ő volt a titkára. (Igaz, azt is meg kell itt említenem, hogy titkári összefoglalókat készítvén nemigen ügyelt arra, hogy az egyébként sóhivatalos intézmény munkatársai milyen butaságokat hordtak össze egy-egy ülés alkalmával, mennyi és milyen szalmát csépeltek. Papp István ezektől a koincideneciáktól mit sem zavartatva írta meg jegyzőkönyveit, jelentéseit, nem arról, ami elhangzott, hanem arról, aminek el kellett volna hangoznia.) Ez utóbbi tett persze már nagyon hajazik a gondolatra. És a Papp-rejtélyek nem legkisebbike, hogy ez nála általában így van. Mert tett is, gondolat is, hogy valaki súlyos gondolatoktól túlcserélődő könyvtár-építészeti dolgozatokat ír, aztán meg megcsinálja az épületet, épületeket a gyakorlatban, megkövetelve mind az építészétől, mind a belsőépítészétől, egyáltalán minden „kívülállótól”, hogy azt tegyék át mészbe, kőbe, téglába, bársonyfüggönybe, amit ő kitalált és leírt. Tett és gondolat, írás és gyakorlati megvalósítás e szinte páratlan egységéről csak a következőt mondanám el, példám ki-ki bőségesen kiegészítheti más, hasonló, bizonyos még sokkal jobb példával. Horváth Tibor megszállottja volt egy könyvtári kézikönyv megalkotásának. Hatalmas tervtanulmányt készített és adott be az Osiris igazgatójának. Az igazgató, Gyurgyák János persze kiadta a tervet lektorálásra a legnagyobb élő könyvtári szaktekin-télynek, Papp Istvánnak. Papp István hatalmas értekezést ír a tervről, amelyben pontról-pontra kimutatta, hogy az miért csapnivalóan rossz, és ekként megvalósíthatatlan. A lektori jelentés az ilyen jelentésekben abszolút szakértőnek számító Gyurgyák János csodálatát váltotta ki. Ilyen alapos, ilyen elmélyült, ilyen szak-szerű lektori munkát ő még soha nem látott. Meg is bízta Papp Istvánt, hogy – persze Horváth Tiborral együtt – készítse el a kézikönyvet. Amint azt mind-

annyian tudjuk, el is készült. Hatalmas tett és nagyszerű, jelentősnél jelentősebb gondolatok tárháza. (Persze a szerzők közt is szerepel Papp István.)

Möser azonban nagyság-meghatározása során valamiről elfelejtkezett. Nem csak nagy tettek és jelentős gondolatok tehetnek nagyvá alakít. Hogy mi, azt nem tudnám megmondani, inkább csak példálózni. A KMK – említettük – nagyszerű szakmai műhely, igazi tudás-centrum volt, a legjelentősebb könyvtári szakemberek gyűlhelye (külső tagsága is igen jelentős volt), tehetséges ifjak kiröptető fészke. Egyúttal a magyar könyvtárügy, a magyar könyvtári gyakorlat legfontosabb menedzselője, eligazítója, támasza és talpköve is volt. A hazai könyvtárosok vigyázó szemüket nem Párizsra, hanem a KMK-ra vetették. Igazuk volt. A KMK azonban, a Papp István vezette KMK azonban több és más is volt mint az eddig mondottak. A demokrácia, a szabadelvűség, a kollegialitás kicsiny, de annál ragyogóbb szigete a minden puhasága ellenére is létező diktatúrában. A szólás-szabadság, a szellemi szabadság, egyáltalán a szabadság csodálatos intézménye. Aki megélhette, külsősként vagy belsősként, soha nem feledheti. Fénye az idők jártával egyre intenzívebb. Sokan ezt a nem-tudom-mit, ezt a sem tettet, sem gondolatot, hanem valami egészen mást tartják Papp István legnagyobb művének. Nem érték velük egyet. Az egyik szót mindenképpen hozzátenném az értékeléshez.

De nem vagyunk még fogytán a rejtélyeknek. Igaz, most már kicsit kínosabb téma következik. A hic et nunc, az itt és most jelenlévők természetesen mindannyian tisztelői Papp Istvánnak. Mit tisztelői!? A jelenlévők szeretik Papp Istvánt. Azért jöttek össze. De vajon mindenki szereti Papp Istvánt? Egyáltalán, lehet őt szeretni? Nincs-e – valamilyen – igazságuk azoknak, akik pikírt, ellenszenves, sokszor elviselhetetlen embernek tartják? Bizony van – legalább némi – igazságuk nekik is. Tudott és tud Papp István elviselhetetlen, szörnyű is lenni. Csak néhány példát említenék. Annak idején az volt szokásban a KMK-ban, hogy ha valamely osztályvezető új munkatársat kívánt felvenni, a jelöltet felvitte az igazgatóhoz, Papp Istvánhoz egy kis beszélgetésre. Ezek a beszélgetések szinte minden jelölt emlékeiben és verejtékes álmaiban az érettségi emlékeihez váltak hasonlatossá. Valóban szörnyűek voltak. Hiába figyelmeztettek a derék osztályvezetők kit-kit a rá váró megpróbáltatásokra, azért azok mit sem veszítettek brutalitásukból. Nevet nem említek, de volt egyszer egy féktelen önbizalmáról, szellemi értelemben vett vagányságáról híreshirhelt ifjú, aki – felvételén a KMK-ba – a minden testnek útján kénytelen volt elzarándokolni, osztályvezetői kísérettel Papp Istvánhoz. Aki viszonylag rövid idő múltán kedvesen az iránt érdeklődött, vajon miért és mióta dadog. Az ifjú csak dadogva vallhatta volna be, hogy a Papp Istvánnal való találkozás előtt, majd – mint kiderült – azután sem dadog. Csak és kizárólag az igazgató fellépése, kérdései, egyáltalán hozzáállása tette – ideiglenesen – idegbeteggé. Győri Erzsébet legfényesebb hőstettét, egy szekercés férfiú békés leszerelését a 3K közhírré tette. Egy másik hőstettéről most számolnék be. Hivatalába beérkezvén, kétségbeesett női hang, az OSZK géhájának egyik vezetője kereste Erzsit: Arra kérte a hős asszonyt, hogy siessen hozzájuk, mert egy ideje egy idős, ősz úr egzecírozatja őket. Nem tudják, kicsoda, de félelmetes jelenetet rendez, leteremt mindenkit és számonkér – ki tudja, kicsoda dolgokat. Győri Erzsébet odament és sikerült is leszerelnie az idős, ősz urat, természetesen Papp Istvánt.

Nem értem, nem értünk még a Papp-rejtélyek végére, de hisz' nem is érhetnénk. Túlon túl sok van belőlük, és az eddigieket sem sikerült megfejtenünk, legfeljebb exponálnunk. Az a bizonyos, előljáróban említett unalom már kiült az ünnepelt arcára. Azért egy rejtély-félét még megemlítenék. Papp István szinte betegesen kerüli az önreklámot. Nem volt és ma sem hajlandó életmű-interjút adni, tiltakozik minden róla szóló nyilvános megszólalás ellen. (Persze ad interjút is, meg is szólal mindig, ha nem róla, hanem a könyvtárügyről, a szakmai kérdésekről van szó.) Ez a rejtőzködés fölötté ellentmondásban van Papp István kétségtelen ismertségével, azzal, hogy mindenki tud róla, mindenki számon tartja, hogy a legsűrűbben említett név – vetélytárs nélkül – övé a szakmában. Az embernek óhatatlanul egy gonosz irodalomtörténész szavai juthatnak eszébe – Paul Valéryről: „Számunkra a legcsodálatosabb dolog Valéry népszerűsége... elzárkózott minden nyilvános szereplés elől, amikor akadémiai székfoglalóját mondta Anatole France-ról, akiről nagyon hűvösen nyilatkozott, kezét rátette a mikrofonra, nehogy a rádió közvetítthesse szavait... és mégis mindenki tud róla, mindenki tiszteli... Erre a népszerűsége nem tudunk magyarázatot találni. Legfeljebb ezt: Valéry olyan gonddal és ünnepélyességgel kerül minden reklámot, hogy ez minden reklámnál erősebben hat, akkora nyomatékkal hangsúlyozza ellenszenvét a közismertség iránt, hogy czáltal közismertté vált”. Nos, persze Papp István közismertségének nem ez az oka. Tettei, soroltuk őket, gondolatai, utaltunk rájuk, az igazi okok. És persze az az egyedülálló helyzet, amit szakmánkban elfoglal. All round könyvtáros. Ennek a ma már diszciplínák sokaságára széthullni látszó szakmának ő az egyetlen olyan embere, aki minden könyvtári diszciplínához mesterfokon ért: a könyvtárépítészettől az állománygyarapításig, a számítógépes rendszerektől a helyismeretig, a virtuális könyvtáraktól a könyvtárpolitikáig stb. Majd' minden szakterület kapcsán van kötelező olvasmánynak kiadott szakcikke. Majd' minden minket foglalkoztató probléma élelemjű és legtalálhatóbb boncolását az ő írásaiban találhatjuk meg. Dehát ez köztudott. Az talán kevésbé, hogy milyen remekül, irodalmi értelemben is remekül ír. Olvasói általában nem irodalmárok, nem a stíltre figyelnek, hanem a szakmai mondandóra. Pedig... Pedig érdemes lenne a Papp-írások irodalmi elemzése is. Nem véletlen, hogy irodalom, irodalmi stíl ellen beoltott szerkesztők általában szörnyű pusztításokat szoktak végrehajtani Papp munkáin. Normálformára, vagyis szürke, jellegtelen, szakcikk-formára hozva azokat. Persze Papp – ezúttal a kötékedő, az ellenszenves, az elviselhetetlen Papp „tesz” a szerkesztőkre. Szabó Dezső-i fioritúrákkal ékes levelekben követeli – eredménnyel – a kiírtott egyéni stíllelemények visszaállítását. Hála Istennek!

Tanúja voltam egy ízben annak, hogy Papp István kikérte magának, amikor egy, csak az anyanyelvét birtokló férfiú nagy nyelvtelhetségét, széles körű nyelvismeretét dicsérte. Hogy jön az ehhez, akinek fogalma sincs nyelvtelhetségről, nyelvismeretről. Ezt a kikérést felidézve fejezem be – rémületen – köszöntésemet. Hiszen valóban, hogy jövök én ahhoz, hogy Pappot dicsérjem. Egyet azonban én is megtehetek. Mondhatom, őszintén, tiszta szívvel, teljes lelkesültséggel: Isten éltesen sokáig, Pista! (VK)

Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR)

A *könyvtári rendszer stratégiai fejlesztése* című sorozat harmadik köteteként látott napvilágot a *Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR). Tájékoztató a kistelepülések könyvtári ellátásáról* című kiadvány. A munka bevezetője (Skaliczki Judit írása) annyira tömören és világosan, annyira kontextusba állítva és annyira kiemelve a lényegét szól az ügy, a téma meritumáról, hogy érdemes teljes terjedelmében idéznünk:

„A hazai könyvtárügy második stratégiai ciklusának a legfontosabb átfogó célkitűzése a **könyvtári rendszer paradigmaváltásának megvalósítása**. Mi ennek a lényege? Az, hogy egy, már az 1997. évi CXL. törvény és a követő jogszabályok következtében megváltoztatott jogi környezetben, egy jól működő és egyre fejlődő dokumentum- és információ-szolgáltató rendszerrel (ODR) rendelkező könyvtárügyben olyan fejlesztés, továbblépés történhessen a használói igények kielégítése érdekében, amelyek szervesen illeszkednek az Európai Unió országok szolgáltatói rendszereihez. Ennek megvalósítása érdekében alakítottuk ki, a stratégiai prioritások figyelembe vételével, a megvalósítandó négy célt, amelyek között kiemelkedően fontos a falvak, kistelepülések könyvtári ellátásának megoldása. A könyvtárügyben ez örökzöld téma, már a rendszerváltás előtt a nagy, megoldandó feladatok között szerepelt, és az maradt a rendszerváltás után is. Sok kezdeményezés történt – igen jó példák voltak az ellátó rendszerek, és a maguk idejében korszerűek is –, de ma már nem jelentenek érdemi megoldásokat. Ma ugyanis nem dokumentum ellátásra van szükség a falvakban, a kistelepüléseken, hanem arra, hogy bárki bárholnan részese lehessen a hazai könyvtári rendszer nyújtotta széles körű szolgáltatásoknak. Ezt a célt, a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer, a KSZR megvalósításával érhetjük el. Ennek a koncepciónak a gyakorlatba történő átültetése az elkövetkezendő évek egyik legfontosabb elvégzendő feladata a könyvtári területen. Amennyiben általánosságban a vidékfejlesztésről, az ott élők társadalmi, kulturális helyzetének javításáról beszélünk, akkor fel kell ismernünk és tudatosítanunk kell, hogy mindez egyáltalán nem csupán a könyvtárügy érdeke, hanem ösztársadalmi érdek. Nem véletlen, hogy megvalósításában más tárca is részt vesz. A KSZR koncepció munkaanyagát a kulturális tárca Könyvtári Főosztálya által felkért és működtetett, a témával foglalkozó stratégiai munkabizottság dolgozta ki. A KSZR a hazai könyvtári rendszer szerves része, az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR) kiegészítése. Ahhoz ugyanis, hogy az ODR nyújtotta szolgáltatást az ország bármely részén igénybe vehessék a könyvtárhasználók, könyvtárra, könyvtári szolgáltató helyre, könyvtárbuszra van

szükség. Ezek a KSZR eszközei. Miben áll a KSZR újdonsága és korszerűsége? Egyrészt abban, hogy a megvalósításával kiegyensúlyozottabbá válik az ország potenciális használóinak, pontosabb, ha úgy fogalmazom, az ország falvakban élő lakóinak az információ és dokumentum ellátása, a felnőttoktatásban való részvételi lehetősége, a rendezvényeken való részvétele, azaz mindaz, amit ma a könyvtári rendszer nyújt. A KSZR megvalósulása révén a falvakban, a kistelepüléseken élők a könyvtári rendszer egésze által nyújtott szolgáltatásoknak lesznek a részesei, információt kapó esélyeik megközelítik a nagyvárosban élőkét. Másrészt olyan megoldási javaslatokat kínál a fenntartók számára a kötelező feladatuk ellátásához, amely lehetővé teszi a választást a különböző lehetőségek közül, azaz lehetővé teszi, hogy, a helyi igények szem előtt tartásával oldják meg a könyvtárellátási feladatukat. Az ún. hatásköri törvény, az 1991. évi XX. sz. törvény 108. § (1) bekezdése ugyanis így rendelkezik: 'A helyi önkormányzat... általános nyilvános könyvtári szolgáltatást köteles biztosítani.' Együtt értelmezve ezt a jogszabályi részt az 1997. évi CXL. törvény 64.§ (1), (2) bekezdésével egyértelművé válnak a fenntartók előtt álló lehetőségek. A KSZR nem csodafegyver, de esély arra, hogy ne szakadjon szét az ország információban gazdagokká és szegényekké, esély az ott élők felemelkedésére, esély arra, hogy a vidékfejlesztést a könyvtári területen is érdemben kezeljük."

Skaliczki Judit bevezetője után magának a koncepciónak a teljes szövege következik (*Könyvtárfejlesztési koncepció a községekben, különösen a kistelepüléseken élők számára. A „könyvtár a jövő” program keretében*). Mint ismeretes, ezt a koncepciót magában foglaló előterjesztést a 2005. január 10-i miniszteri értekezlet elfogadta, és megjelent a *Kulturális Közöny XLIX. évfolyama 7. számában, 2005. március 7-én*. Vagyis a munka a lényegét, a legfontosabbakat tartalmazza, alapos megismerése minden könyvtáros alapvető feladata. A koncepció előjáróban általános helyzetképet ad, összehasonlító adatokkal, rövid, de kimerítő történeti okadatolással, valamint az ODR eredményeinek bemutatásával. Ezt követően néhány kiemelten fontos adat és adatsor következik a kistelepülések jelenlegi helyzetéről, majd a községi-kistelepusi könyvtári ellátás általános jellemzőiről. A koncepciónak magának a következő a felépítése: szól arról, hogy a rendszer négyféle ellátási formát támogat a szolgáltatást fogadók és közvetítők szerint (önálló könyvtár fenntartása esetén, könyvtári szolgáltató helyek esetében, szolgáltatást fogadók között, könyvtárbuszok esetén), bemutatja a KSZR tagjait (szolgáltató könyvtárak, a megrendelő önkormányzatok vagy önkormányzati társulások), számba veszi a megrendelhető szolgáltatásokat az önálló könyvtár, a könyvtári szolgáltató hely, vagy a könyvtári szolgáltatásokat fogadó egyéb intézmények esetében (itt a legfontosabb megállapítása a koncepciónak a következő: „A szolgáltatási rendszer megrendelése szerződés szerint történik, és minden korosztályra kiterjed. A lakosság a szolgáltatásokat a szolgáltató és a szolgáltatást fogadó által megkötött szerződés alapján veheti igénybe”). Külön alfejezetek szólnak a KSZR működési infrastruktúrájáról, forrásairól és költségeiről (a KSZR természetesen csak több forrásra építve működtethető, ezek típusai a következők: a település, illetve a szolgáltató könyvtárak hozzájárulása, az állami hozzájárulás), valamint a KSZR-koncepció megvalósításának várható eredményeiről (a számos

táblázattal, hatáselemzéssel teljes szövegrész elvi megállapításai a következők a várható eredményt illetően: „a kistelepülésen élők számára is elérhetővé válnak a könyvtári rendszer szolgáltatásai, nő a műveltséghez és tudáshoz jutók száma, csökken a különbség az információszegények és -gazdagok között, közelebb jutunk az Európai Unió fejlett könyvtárüggyel rendelkező országaihoz, és jobb otthonra találunk a hazában”. Szükséges idézni a koncepciónak a várható eredményt illető végső megállapítását is (az eredetiben is fettel): „A KSZR-be, illetve a mozgókönyvtári ellátásba évente újonnan bevonandó községek száma: 100-100 db. **Fentiek alapján a 2006. évre a KSZR-ben több mint a könyvtárak felében, a mozgókönyvtári ellátásban pedig 37%-ban lesz megoldva a könyvtári ellátás, ez 2009-re eléri a 82, illetve 55%-ot.**”

A koncepció teljességének bemutatását *Kenyéri Katalin* nagyívű tanulmánya követi, amely a többcélú kistérségi társulások jogi szabályozását mutatja be – természetesen – könyvtári szempontból. Az értekezés részletezően szól a 2003-tól 2006-ig született, a tárgyhoz tartozó törvényekről és kormányrendeletekről, illetve a vonatkozó minisztériumi rendeletekről, mindenütt kiemelve azok KSZR-vonatkozásait, illetve utalva arra, hogy a következő tanulmány (*Kopcsay Ágnes* összeállítása a KSZR megvalósítását segítő pályázatokról) mely részei tartoznak szervesen a megfelelő jogszabályokhoz. A két tanulmányt érdemes egyetlen egységként tanulmányozni, hiszen törvények, rendeletek és a végrehajtásokat lehetővé tevő, forráskínáló pályázatok csak együtt adnak teljes képet a KSZR-nek erről az oldaláról. *Kopcsay Ágnes* összeállítása rendre felsorolja és elemzi a pályázatokat, jellemzőiket, az általuk kínált lehetőségeket és elérhetősegeket. Természetesen szól az előzményekről is (Könyvtárpártoló Önkormányzat 1996–2004, Érdekeltség-növelő támogatás és felzárkóztató pályázat, Pályázat az esélyegyenlőség növelésére, az Informatikai Kormánybiztosság pályázata, Közművelődési és könyvtári hálózatfejlesztés, Közháló program, a Nemzeti Kulturális Alapprogram pályázata), ám a tanulmány legizgalmasabb részeit bizonytalán a megvalósítás kapcsán felsorolt, bemutatott és elemzett pályázatok adják: a Közkincs pályázatok, valamint a többcélú kistérségi társulások mozgókönyvtári támogatása.

A KSZR miniciózus, mindenre kiterjedő, aprólékos bemutatását a Regionális könyvtári ellátás munkacsoport vezetője, *Ramháb Mária* végezte el. A rendszerben működő könyvtári szolgáltatások egyik alrendszerként szól a KSZR-ről, bemutatva annak célját („a községekben élők közvetve vagy közvetlenül hozzáférjenek olyan hatékony és minőségi könyvtári ellátáshoz, amely alapvetően a felhasználók igényeit elégíti ki. A korszerű és egységes minőségi ellátás megteremtése érdekében: a működési források, az infrastruktúra, a könyvtári személyzet, a szolgáltatások forrásbővítése és összpontosítása szükséges... A lakossági adatok alapján általában fogalmazza meg a KSZR koncepciója a különböző könyvtárellátási formákat, amelyek természetesen az adott települések, szolgáltatási lehetőségek egyéb körülményeinek figyelembevételével eltérő gyakorlati megvalósításokat is jelenthetnek.”), szólva a KSZR tagjairól, a KSZR működési infrastruktúrájáról („A szolgáltató könyvtárnak mindenképp olyan korszerű integrált számítógépes rendszert... kell működtetnie, amely mind országos, mind megyei szinten alkalmas a községek könyvtárhasználói számára webes felületen történő szolgáltatásra. A szolgáltatást fogadóknak, közvetítőknak ugyancsak elengedhetetlen a széles sávú internetelérhetőség és szükség szerint felhasználói és személyzeti munkaadások biztosí-

tása...”), a KSZR személyi feltételeiről, a KSZR szolgáltatásairól (alapszolgáltatások, információszolgáltatás, egyéb szolgáltatások, szakmai továbbképzések, használoképzések, speciális szolgáltatások, kiegészítő szolgáltatások), a KSZR működési forrásairól (helyi, megyei, központi források), a KSZR gyakorlati szakmai kérdéseiről (szerződéskötés, vagyoni, pénzügyi kérdések, gyűjteményfejlesztés, állományapasztás, állományellenőrzés, rendezvények, személyzet, továbbképzések, statisztikai adatszolgáltatás), végül megállapítja, leszögezi: „Magyarországon a kistelepülési könyvtári ellátás európai szintű korszerűsítése a könyvtári rendszer hatékony átalakításával, a folyamatok forrásainak fokozatos megeremtésével, több útemre bontva többségében 2010-ig megvalósítható.”

A kiadvány idáig lényegében mindent elmondott, bemutatott, amit – mindenkinek, minden könyvtárosnak – tudnia kell a KSZR-ről. Hogy az abban résztvevők számára mindez eminenter fontosságú, hogy az eddig ismertetett szövegeket nekik szinte kívülről kéne fűjniük, az annyira plauzibilis, hogy nem is szólnánk róla. Ám a kötet összeállítói nem érik be ennyivel. A továbbiakban a füzet azt mutatja be, hogyan is működik ez már a gyakorlatban. Elsőül a szerkesztő, aki e nehéz műfajban valódi remeklést hozott létre, jöllehet egyik tanulmányt sem ő jegyzi (*Richlich Ilonáról* van szó), *Tóth Máténak* a könyvtárbuszokról szóló terjedeleme is impozáns tanulmányát csatolta az eddigiekhez. Kiemelten fontos téma ez, hiszen, mint a szerző írja, „Magyarországon először teremtettek esélyt arra, hogy a kor színvonalán, a kor igényei szerint kialakított és működő könyvtárbuszok szolgálják a vidéki lakosságot.” *Tóth Máté* igen gondosan és adatgazdagon ad áttekintést a hazai mozgókönyvtárak múltjáról, az első lépésekről a modern mozgókönyvtárak elindítása kapcsán, a könyvtárbuszról mint a kistelepülési ellátás leghatékonyabb eszközcéről, a rugalmasságról mint a könyvtárbusz legfőbb jellemzőjéről, valamint a közeljövő hazai mozgókönyvtáiról. (Érdemes megjegyeznünk, hogy a tanulmány fölötté gazdag irodalomjegyzékében a külföldi szakirodalom mellett igen nagy teret kapnak a 3K-ban a mozgókönyvtárról megjelent friss publikációk.)

Hogy a KSZR nem gyönyörű elmélet, nem csupán a jövő – mégoly nagyszerű – zenéje, hanem szervesen nőtt, nő ki a magyar gyakorlatból, azt a kötet *Példamutató gyakorlatok* című része tanúsíthatja. *Czupi Gyula* és *Kardos Ferenc* (*A Nagykanizsai Kistérség Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer előzményei, kiépülése, működési tapasztalatai*), *Kércsi Tibor* (*Mozgókönyvtári ellátás az encsi kistérségben*), *Halász Magdolna* (*A könyvtári ellátás tapasztalatai a sárospataki kistérségben*), *Guszmáné Nagy Ágnes* (*Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer kialakítása Heves megyében*), *Pallósiné Toldi Márta* (*A mozgókönyvtári ellátás kialakulásának jellegzetességei Vas megyében*) és *Kalányos Katalin* (*A kistelepülések könyvtári ellátása Baranya megyében*) írásai valóban körbejárják a kérdést, nem megismételve, nem újra és újra elmondva, amit a kötet első részének tanulmányai előadtak, hanem szigorúan arra koncentrálva, ami saját megyéjük, saját kistérségeik eddigi tapasztalatai alapján elmondható. A korai elképzeléseket és kezdeményezéseket, a dolog megismerésének, a felőle való tájékozódásnak a lépéseit, az első próbálkozásokat (sokszor szakmai titkokat is elárulva, elleshető, ellesendő fogásokról is szép számmal szólva), nem titkolva az esetenkénti kudarcokat, bökkenőket sem (hisz ezekből is lehet, sőt kell tanulni), majd persze azt is, mit jelentett számukra, de még sokkal inkább az ellátottak, a használok számára az, amit eddig sikerült megvalósítaniuk a KSZR koncepcióiból.

Bizonytal nem túlzás, hogy a KSZR-ről szóló kiadvány hasonlíthatatlan fontosságú. Égető szükség lenne nemcsak arra, hogy az érintettek és persze minden könyvtáros alaposan megismerkedjék vele, de arra is, hogy a könyvtáros-oktatásban mindenütt kötelező stúdiumok tárgya legyen. Annál is inkább, mivel rendkívüli az aktualitása. Nem néhány év múlva, nem „majd később”, hanem hic et nunc, itt és most kell vele megismerkednie mindenkinek. (VK)

(Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer [KSZR]. Tájékoztató a kistelepülések könyvtári ellátásáról. Szerk.: Richlich Ilona. Oktatási és Kulturális Minisztérium. Kiad. a Könyvtári Intézet, 2006.)

Libraries and librarianship in Hungary 2006

A hazai könyvtárügy utóbbi években lezajlott változásai különösen szükségessé tették egy olyan szemléletes-szemléltető kiadvány összeállítását, amely a magyar könyvtári rendszer főbb pontjairól közérthető stílusban, tömör áttekintést ad. Ennek az igénynek felel meg az Oktatási és Kulturális Minisztérium tetszetős kivitelű, gazdagon illusztrált, angol nyelvű kiadványa, amely a magyarországi könyvtárügyet hivatott bemutatni, és teszi ezt oly módon, hogy olvassák azt külföldön bárhol, könnyen átláthassák a magyar könyvtári rendszer múltját, működését a szakmai részletekben való elveszés veszélye nélkül.

Skaliczki Judit, a minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője beköszöntőjében hangsúlyozza, milyen fontos, uniós csatlakozásunk óta pedig még inkább az, hogy a különböző országok megismerjék egymás kultúráját, mindennapi életét. Ezt a nemes célt hivatott szolgálni a reprezentatív kivitelű kötet, amelynek anyagát a Könyvtári Intézet munkatársai gyűjtötték össze. Természetesen sok még a megoldásra váró kérdés a könyvtári területen, ám eddig is születtek olyan jelentős eredmények, amelyekre büszkék lehetünk, és amelyek érdemesek a nemzetközi bemutatásra. Nos, a kis kötet ezt szolgálja.

A kiadvány a jelenre koncentrál, ám a szerkesztők nem tekinthettek el a rövid, lényegi pontokra irányuló történeti áttekintéstől sem, hiszen a magyar könyvtár-történet kezdete a XI. századi államalapításig nyúlik vissza. Az egészen napjainkig ívelő összefoglalásban Mátyás király méltán híres könyvgyűjteményétől a nagyszombati egyetem megalapításán, a nemzeti könyvtár és a Magyar Tudományos Akadémia és könyvtára létrehozásán, a Szabó Ervin által meghonosított angol-szász közkönyvtári modellen át a szocialista könyvtárpolitikáig és a rendszerváltozást követően mutatkozó új kihívásokig helyet kapott minden olyan törekvés és történés, amely megalapozta a magyar könyvkultúrát és jelenlegi könyvtári rendszerünket.

1990 után elkerülhetetlenné vált a könyvtári terület jogi újraszabályozása is. és ebben mindenképpen mérföldkőnek tekinthető az 1997. évi kulturális törvény nyil-

vános könyvtári ellátásra vonatkozó része, amely megszabta az új könyvtári rendszer kereteit. A könyvtári terület „rendszerátalakítása” ehhez a dátumhoz köthető. Azóta az Oktatási és Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztályának hathatós közreműködésével több, a nemzetközi trendekhez is igazodó könyvtári fejlesztési stratégia készült. Két megvalósult projekttel – az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer, valamint a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működésével, számadatokkal alátámasztott eredményeivel – részletesebben is megismerkedhetnek az érdeklődők. A könyvtári rendszer finanszírozási kérdései fontosságuknak megfelelő helyet foglalnak el a kiadványban. Újabb fejezet mutatja be a hazai könyvtár-típusokat a nemzeti könyvtártól a felsőoktatási, a szak- és a közkönyvtárakon át az iskolai könyvtárakig, néhány fontos és jellemző statisztikai adat kíséretében. A múltat itt már nem tekintenek a szerkesztők, egyértelműen a rendszerváltozás utáni kihívások, változások, eredmények áttekintése áll a középpontban. A könyvtári rendszer hatékony működését szolgáltatásaival elősegítő Könyvtári Intézet rövid bemutatása is helyet kapott ebben a fejezetben. Az első fejlesztési stratégia lényeges pontja volt a Magyar Országos Közös Katalógus létrehozása. A folyamatos fejlődést mutatja az is, hogy a ma már 36 taggal bíró MOKKÁ-val kapcsolatban a jövőbeli tervek közt szerepel az ODR lelőhely-adatbázissal való összekapcsolása is. A tudományos élet, a felsőoktatás számára nélkülözhetetlen a nemzetközi kutatásokkal való lépéstartás, a legfrissebb eredményekről való minél gyorsabb tájékozódás, így a különféle külföldi elektronikus folyóiratokhoz, adatbázisokhoz való hozzáférés. A magyar felhasználók számára ezért bír óriási jelentőséggel az EISZ és az EBSCO. A digitalizációban elért eredményeink terén az 1990-es évek közepén civil kezdeményezésre létrejött, majd később állami támogatást is elnyert Magyar Elektronikus Könyvtárra, a nemzeti Könyvtár Bibliotheca Corvinianájára, vagy éppen a Neumann-ház Digitális Irodalmi Akadémiájára – ez utóbbi lehetővé teszi, hogy számos kortárs magyar író műveit teljes szövegükben digitalizálva olvashassuk – méltán büszkék lehetünk.

Kik azok, akiknek a munkája mindezt lehetővé teszi? Közel tízezer dolgoznak a hazai könyvtárakban, majd’ felerészben felsőfokú szakirányú diplomával. Az elmúlt másfél évtizedben számos kihívással kellett szembenéznie a könyvtáros szakmának, meg kellett találnia a helyét a változó politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és információs közegben, szemléletváltásra volt szükség, s mindezzel a képzésnek is lépést kellett tartania. Az elhivatott szakemberek munkáját számos díjjal ismeri el a szakma, a nemzeti könyvtár alapítójáról elnevezett kitüntetéstől egészen „Az év fiatal könyvtárosa” címéig. A hazai könyvtáros társadalom fontos eredményként könyvelheti el, hogy 2006-ban, széles szakmai konszenzus alapján megszületett a Könyvtáros Etikai Kódex. Az eredményeket tekintve nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az utóbbi esztendőkből gyarapodtunk néhány új könyvtári épülettel, számos pedig megújult. Ezeknek a könyvtáraknak a fotóiból szép számmal válogattak a szerkesztők a kötet illusztrálásakor. A könyvtáros szakma életében nagyon fontos szerepet betöltő szakfolyóiratok – a *Könyvtári Figyelőtől* a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáron* át a *Könyv és Nevelésig* – címlapjuk illusztrációja kíséretében kerülnek a lapozgató elé. Az érdeklődők megismerkedhetnek a magyar könyvtáros szakmai szervezetekkel, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség tevékenységével részletesebben, míg a többiekkel legalább említés szintjén. Ezeknek a szervezeteknek és a hazai könyvtáraknak a

nemzetközi kapcsolatait, az utóbbi esztendőök európai uniós projektjeiben való részvételüket felsorolás szintjén vázolják a szerkesztők; végül a főbb szakmai események – a minden évben más helyszínt választó Könyvtáros Vándorgyűléstől az Internet fiestáig – rövid bemutatása zárja a kis kötetet.

A British Council támogatásával megjelent, fontos webcímeket is tartalmazó, informatív, jól áttekinthető, gazdagon és színesen illusztrált kiadvány, amely kellő mértékben utal a múltra, és a jelenlegi helyzet, a fejlődés, az elért eredmények hangsúlyozása mellett a jövőbeli célokat, a még megoldásra váró kérdéseket is megemlíti – remekül betölti a neki szánt szerepet, méltó módon mutatja be a hazai könyvtárügyet a nagyvilágnak. Sőt, bizvást állítható, összefoglaló jellegéből fakadóan talán a hazai könyvtáros társadalom angolul tudó tagjainak sem haszontalan olvasmány. (http://www.ki.oszk.hu/dok/kiadv_2006/index.html)

(Libraries and librarianship in Hungary 2006. Bp., 2006. Ministry of Education and Culture, 44 p.)

Tóth Andrea

Szentendre iskolái

Aligha felbecsülhető értékű annak az adatgyűjtésnek az eredménye, amely e könyv révén válik közkinccsé. A szerző a kezdeti nyomoktól (az 1040 körüli évektől, I. Endre királysága idejétől) máig adatolja a XII. századtól írásban is megnevezett város iskolatörténetét. A hosszú időt felölelő munka immár nemcsak Szentendre helytörténetének, hanem az általános magyar művelődéstörténetnek is hiteles forrása, s bizonyára a városlakók zömének emléket és lokálpatrióta érzületet felkeltő könyve is.

A kötetet a történelem bontja két részre: a kezdetektől többnyire egyházak az iskolák fenntartói, csupán Mária Terézia uralkodása alatt kezdődik az iskolák állami ellenőrzésének kora. A második szakasz a kommunista diktatúra kezdeti idejében államosított és szinte teljesen állami kézbe vett iskolarendszer kora, amelyben néhány egyházi iskola állhatott csak fenn, köztük Szentendrén a ferenceseké.

Hazánk népességének felekezethez való tartozási arányai folytán Szentendrén is a katolikus intézményekkel kezdődött az iskolatörténet. Jobbára csak feltételezhető, hogy 1040 körül – a könyv címlapján és belsejében is „104?” szerepel, mely íráskép a „száznegyvet” kérdezi, szerencsés és szokásos így lett volna: „1040.k” – már van plébániai iskola a városban; mindenesetre 1323-ból ismeretes Paulus plébános neve, ám az első deákról, Mártonról csupán az 1490 utáni évekből van feljegyzés. Az első elemi iskolát 1723-ban alapítja a gróf Zichy-család mint a város birtokosa. Az épület ma múzeum, a Népművészetek Háza. Ennek az iskolának a történetét (is) végigkísérhetjük a könyvben, csakúgy mint az érseki leányiskola, majd a katolikus fiúiskola, továbbá az egyházközségi gimnázium történetét az államosításig, és persze azután is, napjainkig (Ferences Gimnázium, Szent András Általános Iskola).

A református egyházközség történetéhez elemi iskolától a manapság meglévő Szentendrei Református Gimnáziumig tartozik áttekintés. Napjainkban az iskola-rendszer roskadozik, és az állítólag keveset dolgozó pedagógusra sem nagyon van szükség, ezért különösen tanulságos például azt olvasni, hogy 1906-ban a református egyházközség háttérrel tudott adni a városban egy református polgári középiskolának (ez a gyülekezet 1928-ban is mindössze 580 főt számlált).

Külön színfoltja Szentendrének a szerb ortodox iskolák története, minthogy a XVII. század végén hatezer, török elől menekülő szerb telepedett a városba. Nemcsak elemi népiskola, hanem szerb tanítóképző is működött. Viszonylag rövid életű volt a város izraelita népiskolája (1861 és 1945 között), de az itt élt zsidóság lélekszáma is kevés volt (1930-ban például 221 fő). A helyi hitközség 1945 után nem tudta újraindítani az iskolát (aligha is lett volna jövője az államosítás miatt). Nagyon hasznos, hogy a szerző a közelmúltban felavatott zsinagógáról, zsidó emlékházról, a hajdani iskola falán elhelyezett emléktábláról is beszámol, fényképet is közöl.

Az államosítás történetével ismerteti meg az olvasót a szerző, mielőtt az 1948 utáni iskolai állapotokat bemutatná. A fiataloknak és a nem bennszülött szentendreieknek még a helyismeretük is bővül, minthogy Pethő Zsoltné Németh Erika még az államosítás kapcsán történt épületváltozásokról (cserékről, lakásszállásokról és egyebekről) is beszámol. Ezután következik a hét általános iskola története, amelyekből 2005-ben öt van, az állami gimnázium története (1953–2005) és a szakiskolák története. Külön rész a katonai iskolák változatosan alakuló történetéről, jelenleg egy tiszthelyettes szakképző működik a városban.

Természetesen a városhoz tartozó képzőművészeti és zenei élet iskolarendszere is feldolgoztatik az 1929-ben indult plein air szabadművészeti iskolán kezdve és a mai művészeti szakközépiskolán végezve. Az állami zeneiskola 1960-tól (stílusosan szólva) egyre szélesebb skálán oktat; csak remélhető: Kodály és Bartók hazájában nem éri utol az oktatásügy sorvadása.

A könyv jó technikai kivitele a kiadót dicséri. A címben levő fura számjelölést már szóvá tettük, és talán az sem haszontalan, hogy elmondjuk, kisebb-nagyobb tördelési és szedési ügyetlenségek, itt-ott helyesírási hibák, ritkán nyelvhelyességi zavarok is felbukkannak. Mindezeket megfelelő lektorálással üdvös lett volna elkerülni, hiszen ilyenét munka nem szokott javított kiadásban megjelenni.

Pethő Zsoltné Németh Erika könyvét részletesen ismertetni lehetetlen feladat, csak elismerni lehet a teljesítményt, ezt a munkát olvasni, használni kell és lehet is. A széles körű adattár, az olvasó sok szempontú eligazítása (a történelmi–társadalmi háttér, az épületek, a személyek adatainak sokasága, az illusztrációk dokumentumértéke stb.) egyaránt erénye a könyvnek. Amiként a régebbi korok anyagát a mai olvasó és kutató, úgy a 2005 előtti időket az utánunk jövő nemzedékek fogják érdeklődéssel tanulmányozni. S talán tanul is belőle minden korszak embere.

(Pethő Zsoltné Németh Erika: Szentendre iskolái. Szentendre, 2006, Bazsó Gábor kiad., 523 p.)

Büky László

Minden kedves olvasónknak,
előfizetőnknek, hirdetőnknek, kollégánknak
kellemes karácsonyi ünnepeket
és sikerekben gazdag, boldog új évet kívánunk.

A Szerkesztőség

3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K

M U T A T Ó
15. évf. 2006

- 3K szerkesztői: A magyar könyvtárügy Mädchen für alles-e. A hetvenéves Győri Erzsébet köszöntése 4. 56–58.
14. nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium (Tallin, 2006. január 30–február 1.) 4. 52–55.
21. Olvasás Világkongresszus. (Budapest, 2006. augusztus 8.) 9. 3–8.
- 1956 és a könyvtárosok 10. 3–13.
- Az 1956-os forradalom eseményei 56 térképen és képeken 10. 56–58.
- Ádám Ágnes: Váratlan események egy könyvtár életében. Veszélyhelyzetek, gyors megoldások 9. 52–56.
- Ágárdi Péter–Mészárosné Szentirányi Zita–Zsák Judit: A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kara egyetemi szintű könyvtárosképzésének bemutatása 8. 26–30.
- Ágárdi Péter (interjú) 8. 9–13.
- Ájánlás a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata Kulturális Bizottságának 2. 35–38.
- Ájánlunk egy jó olvasmányt. Katsányi Sándor: A főváros könyvtárának története 1945-ig 3. 50–55.
- Amberg Eszter: A nyilvános könyvtárak jegyzékének változásai a korszerű könyvtári ellátás keretei között 7. 9–13.
- Arató Antal: Könyvtáravató Jászberényben 2. 38–41.
- Ásványi Iлона: A magyarországi egyházi és felekezeti könyvtárak szakfelügyelete 2006-ban 12. 22–28.
- Bada Zoltán: „Nemzetiségeinkről a kulturális örökség digitalizált megőrzésében” 2. 42–48.
- Bajnok Tamara: Városi könyvtárak honlapjai Pest megyében 6. 29–38.
- Balogh András: A közművelődés jelentésváltozásai egy lehetséges könyvtári struktúrában 3. 11–20.
- Balogh András: Könyvtár-filozófiai kézirat a (piac)gazdaság, a (köz)könyvtárpolitika és a kultúra viszonyának újraértelmezéséhez 9. 13–23.
- Balogh Ferencné: A várapalotai Krúdy Gyula Városi Könyvtár emlékkönyve 3. 59–60.
- Bán Imre könyvtára (könyvismertetés) 7. 59–60.
- Bánkeszi Katalin: Könyvek és olvasók a digitális könyvtárban 7. 39–44.
- Bánkiné dr. Molnár Erzsébet: Kiskunfélegyháza helyismereténckézikönyve 1. 55–57.

Barátné Hajdu Ágnes–Patkósné Hanesz Andrea: A nyolcvanéves Hajdu Géza köszöntése	11. 57–58.
Bartók Györgyi: Körmend IV. Bélától napjainkig – helytörténeti le- xikonban	4. 59–60.
Bartók Györgyi: „A lényeg az, hogy a rendelkezésünkre álló időt magunk és mások számára értelmesen és hasznosan töltsük el.” Beszélgetés Reményik László íróval	8. 30–37.
Bartos Éva: Könyvtárosok képzése, továbbképzése – határok nélkül <i>Bartos Éva</i> (interjú)	11. 14–18. 1. 3–7.
Beke Gabriella: Egészségügyi szakkönyvtár felhasználói szemmel Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői. Hangodi Ág- nes – Oktatási osztály, Hölgyesi Györgyi – Gyűjteményszervezési osztály	12. 29–34. 7. 14–21.
Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői. Ládi László – Kutatási és Szervezettefejlesztési Osztály, Hegyközi Ilona – Könyv- történeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár	6. 14–21.
Beniczky Zsuzsa: A könyvtári teljesítmény mérése	11. 40–44.
Bényei Miklós: A helyi szellemi értékek megőrzésének és közvetít- ésének jelentősége	6. 21–28.
Bényei Miklós: Debreceni cívis szótár	9. 57–60.
Bényei Miklós: Ki volt Kovács Máté? <i>Bényei Miklós</i> (könyvismertetés)	11. 53–56. 2. 49–52.
Beszámoló a könyvtáros etikai kódexet előkészítő munkabizottság munkájáról	2. 16–22.
Betűhidak – a műveltség összeköt. A 21. Olvasás Világkongresszus. (Budapest, 2006. augusztus 8.)	9. 3–9. 11. 7–13.
A bibliográfia és a könyvpiac	3. 3–11.
Bibliotéka emlékérem-díj kitüntetettjei	2. borítón
Borbé Levente: A csíksomlyói Márton Áron Gimnázium könyvtára	12. 35–40.
Borostyániné Rákóczi Mária–Varga Katalin–Pallos Zsuzsanna: A szakirodalmi tájékoztatási szolgáltatások korszerűsítése a pedagó- giai információs rendszerben. A folyóiratcikkek feldolgozásának országos rendszere	3. 31–44. 6. 53–57.
Burmeister Erzsébet: MATARKA – Szakmai találkozó	6. 53–57.
Büky László: Szentendre iskolái	12. 59–60.
A csíksomlyói Márton Áron Gimnázium könyvtára	12. 35–40.
Czupi Gyula–Horváth Sándor Domonkos–Kokas Károly–Mikulás Gábor: Van-e helye az infobrókernek a hazai könyvtárakban?	7. 22–28.
Debrecenben áprilisban	5. 22–28.
Debreceni cívis szótár	9. 57–60.
Digitalizálás a könyvtárakban	2. 9–15.
Dippold Péter: A bibliográfia és a könyvpiac	3. 3–11.
Droppáné Debreczeni Éva: Száz éve nyitott meg az Országos Paeda- gógiai Könyvtár	12. 41–48.
Egészségügyi szakkönyvtár felhasználói szemmel	12. 29–34.
Egy fejezet a Szabó Ervin Könyvtár múltjából	10. 20–28.

Egy új könyvtári szolgáltatásról – három tételben	4. 24–32.
Egyezség dr. Keresztury Dezsőné és az Országos Széchényi Könyvtár perében	2. borítón
Egyházi Könyvtárak Egyesülése konferenciája (Szeged, 2006. június 26.)	8. 3–9.
Egyszerű sorok a nyugdíjas évekről	5. 48–50.
Együtt a társadalomért. Megállapodás az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség között	11. borítón
Elekes Eduárdné: Ajánlás a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata Kulturális Bizottságának	2. 35–38.
Elekes Eduárdné: Összegzés a szakfelügyeleti vizsgálatokról Tolna megyében, 2004.	7. 45–46.
Elérhető jövő. Európai uniós projekt a Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központban	3. 45–47.
Emlékünnepély Kovács Máté tanszékvezető professzor születésének centenáriuma alkalmából. (Budapest, ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszék, 2006. március 22.)	5. 51–54. 5. 55–57.
Az évkönyv haszna és a titok nyitja	12. 12–22.
Fehér Miklós: Gondolatok az olvasásról, a korszerű könyvtári működésről, a könyvtár és a műemléki környezet kapcsolatáról, tennivalóinkról	8. 3–9.
Fehér Miklós: Hogyan tovább? Önállóan vagy összevonva?	5. 11–21.
Fehér Miklós: Mi újság a gyermekkönyvtárakkal? Avagy kezdjünk szembenézni a tükörrel őszintén, önámítás nélkül	12. 6–11.
Fejzetek a közgyűjtemények és a könyvkiadás történetéből	3. 56–58.
Fejzetek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtártörténetéből	2. 58–60.
<i>Fekete János</i> életműve (könyvismertetés)	1. 57–59.
„felértékelődött a közgyűjtemények szerepe”. Beszélgetés Skaliczki Judittal, a NKÖM Könyvtári Főosztálya vezetőjével	2. 3–9.
Fischerné Dárdai Ágnes: Rúzsás Lajosné Faluhelyi Veronika (1918–2005)	2. 55–57.
Folyóirataink jelene és jövője	4. 12–14.
Folyóiratfigyelőben Salgótarjánban. Egy olvasótermi felmérés tapasztalatai	1. 29–36.
<i>Furaky László</i> (könyvismertetés)	2. 58–60.
A Füzeki István Emlékérem 2006. évi díjazottja	11. borítón
Gáncsné Nagy Erzsébet–Tóth Máté–Szalai Gáborné: Egy új könyvtári szolgáltatásról – három tételben	4. 24–32.
Gereben Ferenc: Az olvasáskutató olvasástörténete	10. 38–55.
Gerő Gyula: A Könyvtáros folyóirat 1954 és 1975 közötti olvasószervezőjének emléktöredékei a kiskabátos forradalom napjaiból	10. 29–37.
Gerő Gyula: Ajánlunk egy jó olvasmányt. Katsányi Sándor: A fővárosi könyvtárának története 1945-ig	3. 50–55.
<i>Gerő Gyula</i> (könyvismertetés)	2. 58–60.
Giczi András Béla–Szabó Tamás Péter: Információ, innováció, felelősség. A 14. nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium tanulságai	4. 52–55.

Gondolatok az olvasásról, a korszerű könyvtári működésről, a könyvtár és a műemléki környezet kapcsolatáról, tennivalóinkról	8. 3–9.
Gracza Tünde–Somoskövi Istvánné: A Hirsch-indexről	9. 47–50.
<i>Gujgiczler Imréné</i> (1936–2005)	1. 53–54.
Gyermekfolyóirat születése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban	5. 36–38.
Győrben márciusban	4. 15–24.
<i>Győri Erzsébet</i> köszöntése	4. 56–58.
Gyuris György: Fekete János életműve	1. 57–59.
Gyűjtemények „égszakadás, földindulás idején”. Könyvtárosok, levéltárosok, muzeológusok az 1956-os forradalomban	10. 16–19.
<i>Hajdu Géza</i> (köszöntés)	11. 57–58.
Hangay Zoltán: Könyvek között, könyveim között	7. 54–58.
Hangodi Ágnes: Beszámoló a könyvtáros etikai kódexet előkészítő munkabizottság munkájáról	2. 16–22.
<i>Hangodi Ágnes</i> (interjú)	7. 14–17.
Hátrányban a hátrányos helyzetű olvasók könyvellátása. Beszélgetés Király Istvánnéval, az Ezüst Bagoly Könyvtári Alapítvány vezetőjével	8. 38–41.
<i>Hegyközi Ilona</i> (interjú)	6. 17–21.
<i>Hellebrant Árpád</i> (1855–1925) munkássága	1. 43–50.
A helyi szellemi értékek megőrzésének és közvetítésének jelentősége	6. 21–28.
A helyismereti munka aktuális kérdései	12. 3–6.
A Hirsch-indexről	9. 47–50.
Hivatása bibliográfus. Hellebrant Árpád (1855–1925) munkássága	1. 43–50.
Hock Zsuzsanna: Iskolai könyvtár – híd a családok és az olvasás felé	12. 12–16.
Hock Zsuzsanna: Kompetenciafejlesztés – országos versennyel	6. 39–40.
Hogyan tovább? Önállóan vagy összevonva?	5. 11–21.
Horváth Ádám: Közhasznúsági jelentés a Magyar Közös Katalógus Egyesület 2005. évi tevékenységéről	8. 13–18.
Horváth József: Vezető szakfelügyelői jelentés a 2005-ben Győr-Moson-Sopron megyében végzett könyvtári szakfelügyeleti munkáról	7. 48–50.
<i>Horváth Magda</i> (1914–2005) (nekrológ)	1. 51–52.
Horváth Sándor Domonkos–Kokas Károly–Mikulás Gábor–Czupi Gyula: Van-e helye az infobrókernek a hazai könyvtárakban?	7. 22–28.
Horváth Sándor Domonkos: Moson Megyei Életrajzi Lexikon	11. 59–60.
Hölgyesi Györgyi: Készül a Könyvtári Minerva új, elektronikus kiadása!	1. 37–39.
<i>Hölgyesi Györgyi</i> (interjú)	7. 17–21.
IBM PC - 25	9. 50–52.
Információ, innováció, felelősség. A 14. nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium tanulságai	4. 52–55.
Az információs írástudás összetettségéről	5. 42–47.
Az ISBN rendszer átalakulása 2007-től	11. 25–30.
Iskolai könyvtár – híd a családok és az olvasás felé	12. 12–16.
Jáki László: Folyóirataink jelene és jövője	4. 12–14.
Janics Edina: „Tiszteld a tudás átadásának minden formáját!” Egy konferencia margójára	11. 48–52.

Jelentés a magyar könyvtárosság etikai kódexének kidolgozására alakított munkabizottság tevékenységéről	1. 8–11.
<i>Kálnási Árpád</i> (könyvismertetés)	9. 57–60.
Katsányi Sándor: Egy fejezet a Szabó Ervin Könyvtár múltjából	10. 20–28.
<i>Katsányi Sándor</i> (könyvismertetés)	3. 50–55.
Kéglí Ferenc: Életrajzi források a helyismereti tájékoztatáshoz (könyvismertetés)	6. 58–60.
Készül a Könyvtári Minerva új, elektronikus kiadása!	1. 37–39.
Két könyv Kiskunfélegyházáról	1. 55–59.
Kézszel írott szótár a XXI. században. Kárpátaljai tapasztalatok	8. 42–46.
Ki volt Kovács Máté?	11. 53–56.
<i>Kimlei Péter</i> (könyvismertetés)	11. 59–60.
<i>Király Istvánné</i> (interjú)	8. 38–41.
Kiskunfélegyháza helyismeretének kézikönyve	1. 55–57.
Kiss Gábor: Stratégiai gondolkodás és tervezés a Zala megyei könyvtárakban	5. 29–36.
Kocsy Anikó (összeáll.): Gyűjtemények „égszakadás, földindulás idején”. Könyvtárosok, levéltárosok, muzeológusok az 1956-os forradalomban	10. 16–19.
Kodolányi János Főiskola Könyvtára konferenciája. (Székesfehérvár, 2006. május 8–9.)	11. 40–44.
Kokas Károly–Mikulás Gábor–Czupi Gyula–Horváth Sándor Domonkos: Van-e helye az infobrókernek a hazai könyvtárakban?	7. 22–28.
Koltay Tibor: Az információs frásstudás összetettségéről	5. 42–47.
Kompetenciafejlesztés – országos versennyel	6. 39–40.
Kopcsay Ágnes: Könyvtári szakfelügyelet	5. 3–10.
Kóródi Márta: Lányok előnyben? Hallgatók olvasásszociológiai vizsgálata két felsőoktatási intézményben	6. 41–48.
Korzenszky Richárd OSB: Monostor, könyv, szerzetesség. Tűnődések a 950 éves Tihanyi Bencés Apátságban	9. 5–8.
Kovács Beatrix: A könyvtárak és az elektronikus információszabadság. Közérdekű adatok az egészségügy területén ellátó szervek honlapjain	4. 41–49.
<i>Kovács Máté</i> (könyvismertetés)	2. 49–52.
<i>Kovács Máté</i> (megemlékezés)	5. 51–57.
	11. 53–56.
Kovács Máté a magyar könyvtárügy fejlesztésének egyik meghatározó alakja	8. 47–57.
Kovács Máté filozófiája napjainkban avagy Mit tenne ma Kovács Máté?	5. 55–57.
Kovács Mátéra emlékezve	5. 51–54.
Könyvek és olvasók a digitális könyvtárban	7. 39–44.
Könyvek között, könyveim között	7. 54–58.
Könyvtárak az információs társadalomért. Az Informatikai és Könyvtári Szövetség konferenciája. (Szombathely, 2006. október 4–9.)	11. 48–52.
A könyvtárak fejlesztési lehetőségei a 2007–2013 közötti időszakban	6. 3–13.
Könyvtárak összefogása a társadalomért. A könyvtárba mentem, gyere utánam! Országos Könyvtári Napok. 2006. október 4–14.	11. 3–7.
Könyvtárvatató Jászberényben (2005. november 18.)	2. 38–41.

Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) (könyvismertetés)	12. 53–57.
Könyvtár-filozófiai kézirat a (piac)gazdaság, a (köz)könyvtárpolitika és a kultúra viszonyának újraértelmezéséhez	9. 13–23.
Könyvtári szakfelügyelet	5. 3–10.
Könyvtári-informatikai kutatások a Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszerben	7. 51–53.
A könyvtári teljesítmény mérése	11. 40–44.
A Könyvtáros folyóirat 1954 és 1975 közötti olvasószerkesztőjének emléktöredékei a kiskabátos forradalom napjaiból	10. 29–37.
Könyvtáros kitüntetések 2006. augusztus 20. alkalmából	9. borítón
Könyvtárosok képzése, továbbképzése – határok nélkül	11. 14–18.
Könyvtárosok kitüntetése az 1956-os forradalom 50. évfordulója alkalmából	11. 56.
Körmend IV. Bélától napjainkig – helytörténeti lexikonban	4. 59–60.
Környei Lászlóné: Összefoglaló jelentés a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2005-ben végzett szakfelügyeleti vizsgálatokról	7. 46–48.
Köszöntő a Nemzetközi Olvasástársaság budapesti világkongresszusának megnyitó ünnepségén	9. 3–5.
Kövendi Dénes: Horváth Magda (1914–2005)	1. 51–52.
Közhasznúsági jelentés a Magyar Közös Katalógus Egyesület 2005. évi tevékenységéről	8. 13–18.
A közművelődés jelentésváltozásai egy lehetséges könyvtári struktúrában	3. 11–20.
Községi könyvtárak szakfelügyeleti vizsgálata Hajdú-Bihar megyében	9. 31–37.
Kules, iránytű, mentőöv	1. 59–60.
„Kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központ”. Interjú Bartos Évával, a Könyvtári Intézet igazgatójával	1. 3–7.
Ládi László: Digitalizálás a könyvtárakban	2. 9–15.
Ládi László: Regionális kapcsolatok – Európai együttműködés	6. 50–52.
Ládi László (interjú)	6. 14–17.
Lakatos Ferencné: Sérült fiatalok munkahelyi beilleszkedése a Székesfehérvári Városi Könyvtárban	1. 18–27.
Lányok előnyben? Hallgatók olvasásszociológiai vizsgálata két felsőoktatási intézményben	6. 41–48.
„A lényeg az, hogy a rendelkezésünkre álló időt magunk és mások számára értelmesen és hasznosan töltsük el.” Beszélgetés Reményik László íróval	8. 30–37.
Libraries and librarianship in Hungary 2006 (könyvismertetés)	12. 57–59.
Lukáts János: Kovács Máté	2. 49–52.
Madaras Judit: Művészetterápiás továbbképzés a balatonfüredi Városi Könyvtárban	5. 39–42.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 37. vándorgyűlése. Gödöllő, 2005. július 21–24.	1. 43–50.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 38. Vándorgyűlése (Kecskemét, 2006. július 27–29.)	9. 9–12.
Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete konferenciája (Jászberény, 2006. november 10–11.)	12. 3–6.

- A magyar könyvtárosság etikai kódexe 2. 22–25.
- A magyar könyvtárügy Mádchen für alles-e. A hetvenéves Győri Erzsébet köszöntése 4. 56–58.
- A magyar könyvtárügy szervezete (1956) (dokumentum) 10. 14–16.
- A magyarországi egyházi és felekezeti könyvtárak szakfelügyelete 2006-ban 12. 22–28.
- Major Tamás: Hátrányban a hátrányos helyzetű olvasók könyvellátása. Beszélgetés Király Istvánnéval, az Ezüst Bagoly Könyvtári Alapítvány vezetőjével 8. 38–41.
- „Már semmi sem az, aminek korábban véltük”. (Könyvismertetés. EuroTéka sorozat) 8. 58–60.
- Marosán Ágnes: Könyvtári-informatikai kutatások a Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszerben 7. 51–53.
- Marót Miklós* (1928–2006) (nekrológ) 3. 48–49.
- MATARKA – Szakmai találkozó (Miskolc, 2006. március 23–24.) 6. 53–57.
- Máté Lászlóné–Nagy Mónika–Zalánfi Zsuzsanna: Folyóiratfigyelőben Salgótarjában. Egy olvasótermi felmérés tapasztalatai 1. 29–36.
- Megőrizve megújulni. Egy fejlesztési folyamat megkoronázása 2. 32–35.
- Mészárosné Szentirányi Zita–Zsák Judit–Agárdi Péter: A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kara egyetemi szintű könyvtárosképzésének bemutatása 8. 26–30.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői. Ládi László – Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztály, Hegyközi Ilona – Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár 6. 14–21.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői. Hangodi Ágnes – Oktatási osztály, Hölgyesi Györgyi – Gyűjteményszervezési osztály 7. 14–21.
- Mezey László Miklós: Az évkönyv haszna és a titok nyitja 12. 12–22.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: „felértékelődött a közgyűjtemények szerepe”. Beszélgetés Skaliczki Judittal, a NKÖM Könyvtári Főosztálya vezetőjével 2. 3–9.
- Mezey László Miklós: Kézzel írott szótár a XXI. században. Kárpátaljai tapasztalatok 8. 42–46.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: „Kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központ”. Interjú Bartos Évával, a Könyvtári Intézet igazgatójával 1. 3–7.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: „Mihamarabb látványos eredményeket szeretnék felmutatni”. Beszélgetés Varga Katalinnal, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum új főigazgatójával 7. 3–8.
- Mezey László Miklós: Szegeden, 1956-ban 10. 58–60.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: Termékeny folytonosság és radikális kultúraváltás. Interjú Agárdi Péterrel 8. 9–13.
- Mezey László Miklós–Vajda Kornél: „Totális átalakulásban vagyunk, immáron csaknem tíz éve”. Beszélgetés Szögi Lászlóval, az ELTE Egyetemi Könyvtár főigazgatójával 4. 3–10.

Mi újság a gyermekkönyvtárakkal? Avagy kezdjünk szembenézni a tükörrel őszintén, önámítás nélkül	12. 6–11.
„Mihamarabb látványos eredményeket szeretnék felmutatni”. Beszélgetés Varga Katalinnal, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum új főigazgatójával	7. 3–8.
Mikulás Gábor–Czupi Gyula–Horváth Sándor Domonkos–Kokas Károly: Van-e helye az infobrókernek a hazai könyvtárakban?	7. 22–28.
A minőség értékelése a könyvtárban. A minőségelvű szakfelügyelet Miskolcon júniusban	11. 45–47. 8. 19–25.
Az MKE 38. Vándorgyűlése	9. 9–12.
MKE Veszprém Megyei Szervezetének ülése (2006. március 22.)	9. 38–43.
MLM: Tolnai évfordulók napról napra	5. 60.
A MOKKA a Google-ban	4. 50–51.
Monostor, könyv, szerzetesség. Tűnődések a 950 éves Tihanyi Benecs Apátságban	9. 5–8.
Moson Megyei Életrajzi Lexikon	11. 59–60.
Művészetterápiás továbbképzés a balatonfüredi Városi Könyvtárban	5. 39–42.
Nagy Attila: Veszélyesebb a világ versek nélkül. Világkongresszus az olvasásról Budapesten	11. 7–13.
<i>Nagy István</i> (könyvismertetés)	10. 58–60.
Nagy Mihály: A könyvtárak fejlesztési lehetőségei a 2007–2013 közötti időszakban	6. 3–13.
Nagy Mónika–Zalánfi Zsuzsanna–Máté Lászlóné: Folyóiratfigyelőben Salgótarjánban. Egy olvasótermi felmérés tapasztalatai	1. 29–36.
Neimes Erzsébet: Több mint statisztika. A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Levéltár a közszolgáltatásban	4. 33–41.
Nemzeti ereklye. (Kiállításorozat indult az Országos Széchényi Könyvtárban)	8. borítón
„Nemzetiségeinkről a kulturális örökség digitalizált megőrzésében”	2. 42–48.
A nyilvános könyvtárak jegyzékének változásai a korszerű könyvtári ellátás keretei között	7. 9–13.
Nyíregyházán januárban	2. 26–32.
A nyolcvanéves Hajdu Géza köszöntése	11. 57–58.
Ocsovszky Zsófia: Elérhető jövő. Európai uniós projekt a Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központban	3. 45–47.
Az olvasáskutató olvasástörténete	10. 38–55.
Orosz Bertalanné: Egyszerű sorok a nyugdíjas évekről	5. 48–50.
Az Országos Idegennyelvű Könyvtár és a Publika Magyar Könyvtári Kör konferenciája az OIK-ban (Budapest, 2005. december 7.)	2. 42–48.
Országos Könyvtári Napok, 2006. október 4–14.	11. 3–7.
Az Országos Széchényi Könyvtár Ideiglenes Nemzeti Bizottságának közleménye (1956. október 30.) (dokumentum)	10. 13.
Az Országgyűlési Könyvtár európai uniós letéti gyűjteménye	9. 44–46.
Összefoglaló jelentés a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2005-ben végzett szakfelügyeleti vizsgálatokról	7. 46–48.
Összegzés a szakfelügyeleti vizsgálatokról Tolna megyében, 2004.	7. 45–46.
PA: Az Országgyűlési Könyvtár európai uniós letéti gyűjtemény	9. 44–46.

Pákozdi Éva Szilvia: A Veszprém Megyei Levéltár Szakkönyvtára	9. 38–43.
Pákozdy Ferenc: Testamentum (vers)	10. borítón
Pallos Zsuzsanna–Borostyáнинé Rákóczi Mária–Varga Katalin: A szakirodalmi tájékoztatási szolgáltatások korszerűsítése a pedagógiai információs rendszerben. A folyóiratcikkek feldolgozásának országos rendszere	3. 31–44.
Papp István: 1956 és a könyvtárosok	10. 3–13.
Papp István: Jelentés a magyar könyvtárosság etikai kódexének kidolgozására alakított munkabizottság tevékenységéről	1. 8–11.
<i>Papp István 75 éves</i>	12. 49–50.
Patkósné Hanesz Andrea: Kovács Máté a magyar könyvtárügy fejlesztésének egyik meghatározó alakja	8. 47–57.
Patkósné Hanesz Andrea–Barátné Hajdu Ágnes: A nyolcvanéves Hajdu Géza köszöntése	11. 57–58.
Pécsett októberben	11. 19–24.
A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kata egyetemi szintű könyvtárosképzésének bemutatása	8. 26–30.
Pegán Anita: Debrecenben áprilisban	5. 22–28.
Pegán Anita: Győrben márciusban	4. 15–24.
Pegán Anita: Miskolcon júniusban	8. 19–25.
Pegán Anita: Nyíregyházán januárban	2. 26–32.
Pegán Anita: Pécsett októberben	11. 19–24.
Pegán Anita: Szegeden februárban	3. 21–30.
Pegán Anita: Szentendrén decemberben	1. 12–17.
Pegán Anita: Veszprémben májusban	7. 29–38.
Pegán Anita: Zalaegerszegen júliusban	9. 24–30.
<i>Pethő Zsoltné Németh Erika</i> (könyvismertetés)	12. 59–60.
Pobori Ágnes: Gujgiczter Imréné (1936–2005)	1. 53–54.
Pogány György: Fejezetek a közgyűjtemények és a könyvkiadás történetéből	3. 56–58.
Pogányné Rózsa Gabriella: Hivatása bibliográfus. Hellebrant Árpád (1855–1925) munkássága	1. 43–50.
<i>Pogányné Rózsa Gabriella</i> (könyvismertetés)	1. 59–60.
Polológiaiától az információs bum-ig c. konferencia (Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár, 2006. március 29.)	7. 39–44.
Poprády Géza: Kovács Mátéra emlékezve	5. 51–54.
Poprády Géza: A MOKKA a Google-ban	4. 50–51.
A Publika Magyar Könyvtári Kör 2005. évi rövidített szakmai és pénzügyi beszámolója	6. 49.
Regionális kapcsolatok – Európai együttműködés	6. 50–52.
Regionális kapcsolatok – európai együttműködés” c. konferencia (Nyíregyháza, 2006. március 23–25.)	6. 3–13.
<i>Reményik László</i> (interjú)	8. 30–37.
<i>Richlich Ilona</i> (könyvismertetés)	12. 53–57.
<i>Rózsa György</i> (1922–2005) (nekrológ)	2. 53–55.
<i>Rúzsás Lajosné Faluhelyi Veronika</i> (1918–2005) (nekrológ)	2. 55–57.

Sérült fiatalok munkahelyi beilleszkedése a Székesfehérvári Városi Könyvtárban	1. 18–28.
<i>Skaliczki Judit</i> , a NKÖM Könyvtári Főosztálya vezetője (interjú)	2. 3–9.
Sólyom László: Köszöntő a Nemzetközi Olvasástársaság budapesti világkongresszusának megnyitó ünnepségén	9. 3–5.
Somoskői Istvánné–Gracza Tünde: A Hirsch-indexről	9. 47–50.
Sonnevend Péter: IBM PC – 25	9. 50–52.
Sonnevend Péter: Rózsa György (1922–2005)	2. 53–55.
Stratégiai gondolkodás és tervezés a Zala megyei könyvtárakban	5. 29–36.
Stummer János: Kovács Máté filozófiája napjainkban avagy Mit tenne ma Kovács Máté?	5. 55–57.
Szabó Orsolya: Az ISBN rendszer átalakulása 2007-től	11. 25–30.
Szabó Tamás Péter–Giczi András Béla: Információ, innováció, felelősség. A 14. nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium tanulságai	4. 52–55.
A szakfelüyeleti vizsgálatok	7. 45–50.
	9. 31–37.
	12. 22–28.
A szakirodalmi tájékoztatási szolgáltatások korszerűsítése a pedagógiai információs rendszerben. A folyóiratcikkek feldolgozásának országos rendszere	3. 31–44.
Szalai Gáborné–Gáncsné Nagy Erzsébet–Tóth Máté: Egy új könyvtári szolgáltatásról – három tételben	4. 24–32.
Száz éve nyitott meg az Országos Paedagógiai Könyvtár	12. 41–48.
Szegeden februárban	3. 21–30.
Szegeden. 1956-ban (könyvismertetés)	10. 58–60.
Szentendre iskolái (könyvismertetés)	12. 59–60.
Szentendrén decemberben	1. 12–17.
Szilágyi Irén: Községi könyvtárak szakfelüyeleti vizsgálata Hajdú-Bihar megyében	9. 31–37.
Szögi László: Marót Miklós (1928–2006)	3. 48–49.
<i>Szögi László</i> (interjú)	4. 3–10.
Tanácskozás az Illyés Gyula Megyei Könyvtárban Szekszárdon. 2005. november 6-án	2. 35–38.
Teljesítménymérés a brit közkönyvtárakban	11. 30–39.
Termékeny folytonosság és radikális kultúraváltás. Interjú Agárdi Péterrel	8. 9–13.
Testamentum (vers)	10. borítón
„Tiszteld a tudás átadásának minden formáját!” Egy konferencia margójára	11. 48–52.
Tolnai évfordulók napról napra	5. 60.
„Totális átalakulásban vagyunk, immáron csaknem tíz éve. Beszélgetés Szögi Lászlóval, az ELTE Egyetemi Könyvtár főigazgatójával	4. 3–10.
Tóth Andrea: Libraries and librarianship in Hungary 2006	12. 57–59.
Tóth Máté–Szalai Gáborné–Gáncsné Nagy Erzsébet: Egy új könyvtári szolgáltatásról – három tételben	4. 24–32.
Tóth Máté: Teljesítménymérés a brit közkönyvtárakban	11. 30–39.

Tóth Renáta: Gyermekfolyóirat születése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban	5. 36–38.
Több mint statisztika. A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Levéltár a közszolgáltatásban	4. 33–41.
Tóttós Gábor (könyvismertetés)	5. 60.
Tuba László (könyvismertetés)	11. 59–60.
Urbán Miklósné (könyvismertetés)	1. 55–57. 1. 57–59.
Ünnepeltek a könyvtárosok Somogyban? (2005. november 22. Kaposvár: Emlékkülés az első somogyi könyvtár alapításának 180. évfordulóján)	1. 40–42.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői. Ládi László – Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztály, Hegyközi Ilona – Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár	6. 14–21.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői. Hangodi Ágnes – Oktatási osztály, Hölgyesi Györgyi – Gyűjteményszervezési osztály	7. 14–21.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: „felértékelődött a közgyűjtemények szerepe”. Beszélgetés Skaliczki Judittal, a NKÖM Könyvtári Főosztálya vezetőjével	2. 3–9.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: „Kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központ”. Interjú Bartos Évával, a Könyvtári Intézet igazgatójával	1. 3–7.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: „Mihamarabb látványos eredményeket szeretnék felmutatni”. Beszélgetés Varga Katalinnal, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum új főigazgatójával	7. 3–8.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: Termékeny folytonosság és radikális kultúraváltás. Interjú Agárdi Péterrel	8. 9–13.
Vajda Kornél–Mezey László Miklós: „Totális átalakulásban vagyunk, immáron csaknem tíz éve. Beszélgetés Szógi Lászlóval, az ELTE Egyetemi Könyvtár főigazgatójával	4. 3–10.
VK: Az 1956-os forradalom eseményei 56 térképen és képeken	10. 56–58.
VK: Bán Imre könyvtára	7. 59–60.
VK: Fejezetek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtártörténetéből	2. 58–60.
VK: Folyóirataink	4. 11.
VK: A helyismereti munka aktuális kérdései	12. 3–6.
VK: Kéglí Ferenc: Életrajzi források a helyismereti tájékoztatáshoz	6. 58–60.
VK: Könyvtárak összefogása a társadalomért. A könyvtárba mentem, gyere utánam! Országos Könyvtári Napok. 2006. október 4–14.	11. 3–7.
VK: Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR)	12. 53–57.
VK: Kulcs, iránytű, mentőöv	1. 59–60.
VK: „Már semmi sem az, aminek korábban véltük”	8. 58–60.
VK: Az MKE 38. Vándorgyűlése	9. 9–12.
VK: Papp István 75 éves	12. 49–50.
Van-e helye az infobrókernek a hazai könyvtárakban?	7. 22–28.

- Váratlan események egy könyvtár életében. Veszélyhelyzetek, gyors megoldások 9. 52–56.
- Varga Katalin–Pallos Zsuzsanna–Borostyánné Rákóczi Mária: A szakirodalmi tájékoztatási szolgáltatások korszerűsítése a pedagógiai információs rendszerben. A folyóiratcikkek feldolgozásának országos rendszere 3. 31–44.
- Varga Katalin, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum új főigazgatója (interjú) 7. 3–8.
- Városi könyvtárak honlapjai Pest megyében 6. 29–38.
- A várpalotai Krúdy Gyula Városi Könyvtár emlékkönyve 3. 59–60.
- Vasas Lívia: Zallár Andor (1928–2006) 5. 58–59.
- Veszélyesebb a világ versek nélkül. Világkongresszus az olvasásról Budapesten 11. 7–13.
- A Veszprém Megyei Levéltár Szakkönyvtára 9. 38–43.
- Veszprémben májusban 7. 29–38.
- Vezető szakfelügyelői jelentés a 2005-ben Győr-Moson-Sopron megyében végzett könyvtári szakfelügyeleti munkáról 7. 48–50.
- Viola Ernő: Ünnepeltek a könyvtárosok Somogyban? (2005. november 22. Kaposvár: Emlékkülés az első somogyi könyvtár alapításának 180. évfordulóján) 1. 40–42.
- Vizi László (könyvismertetés) 4. 59–60.
- Voit Krisztina (könyvismertetés) 3. 56–58.
- Zalaegerszegen júliusban 9. 24–30.
- Zalainé Kovács Éva: A minőség értékelése a könyvtárban. A minőségelvű szakfelügyelet 11. 45–47.
- Zalánfi Zsuzsanna–Máté Lászlóné–Nagy Mónika: Folyóiratfigyelőben Salgótarjánban. Egy olvasótermi felmérés tapasztalatai 1. 29–36.
- Zallár Andor (1928–2006) (nekrológ) 5. 58–59.
- Zsák Judit–Agárdi Péter–Mészárosné Szentirányi Zita: A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kara egyetemi szintű könyvtárosképzésének bemutatása 8. 26–30.
- Zselinszky Lászlóné: Megőrizve megújulni. Egy fejlesztési folyamat megkoronázása 2. 32–35.